

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Martina Sovdat

NACIONALNOVARNOSTNI SISTEM GRUZIJE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Martina Sovdat

Mentor: doc. dr. Vladimir Prebilič

NACIONALNOVARNOSTNI SISTEM GRUZIJE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	1
2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	3
2.1 PODROČJE PROUČEVANJA	3
2.2 CILJ IN PREDMET ANALIZE	3
2.3 HIPOTEZA	3
2.4 UPORABLJENE METODE	4
2.5 TEMELJNI POJMI	4
3. ZGODOVINSKI PREGLED GRUZIJE	8
4. GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI IN LEGA GRUZIJE	12
4.1 OSNOVNI GEOGRAFSKI PODATKI	12
4.2 NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI GRUZIJE	12
4.3 DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI GRUZIJE	13
5. GOSPODARSTVO GRUZIJE	15
6. (NE)VARNOSTNI POLOŽAJ GRUZIJE	19
6.1 VARNOSTNI POLOŽAJ JUŽNEGA KAVKAZA	19
6.2 NOTRANJI VIRI OGROŽANJA	23
6.2.1 Južna Osetija	23
6.2.2 Abhazija	25
6.2.3 Adžarija	28
6.2.4 Javaheti	29
7. PRISOTNOST TUJIH SIL IN MEDNARODNIH ORGANIZACIJ V GRUZIJI	32
7.1 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	33
7.2 RUSKA FEDERACIJA	34
7.3 OZN	38
7.3.1 Ustanovitev misije UNOMIG	38
7.3.2 Dejavnosti misije UNOMIG	40
7.4 OVSE	41
7.4.1 Dejavnosti OVSE med misijo	42
8. GRUZINSKI OBRAMBNI SISTEM	45
8.1 STRUKTURA NVS GRUZIJE	45
8.2 OBLIKOVANJE VARNOSTNE POLITIKE	47
8.3 RAZVOJ OBOROŽENIH SIL	50
8.3.1 Narodna Garda	53
8.3.2 Gruzinske OS po zvrsteh	54
8.3.3 Naloga gruzinske vojske	57
8.3.4 Usposabljanje in opremljanje pripadnikov gruzinskih OS	58
8.3.5 Struktura poveljevanja	60
8.3.6 Gruzinski obrambni proračun	62
8.4 CIVILNI NADZOR NAD OS	63
8.5 MEDNARODNO SODELOVANJE	65
9. SKLEP	67
10. VIRI IN LITERATURA	70

PRILOGA	82
----------------	-----------

KAZALO SLIK

Slika 1: Fizična karta Gruzije	13
Slika 2: (Ne)varnostni položaj Gruzije	22
Slika 3: Prisotnost tujih sil in mednarodnih organizacij na ozemlju Gruzije	44

KAZALO TABEL

Tabela 1: Gruzinski vojaški izdatki med leti 1996-2003:	62
--	-----------

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

BDP	bruto domači proizvod
EU	Evropska unija
itd.	in tako dalje
Nato	North Atlantic Treaty Organization (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)
npr.	na primer
NVS	nacionalnovarnostni sistem
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
oz.	oziroma
OZN, ZN	Organizacija Združenih Narodov, Združeni narodi
RF	Ruska federacija
SND	Skupnost neodvisnih držav
SZ	Sovjetska zveza
t.i.	tako imenovan
UNOMIG	United Nations Observer Mission in Georgia (Opazovalna misija Združenih narodov v Gruziji)
VS ZN	Varnostni svet Združenih narodov
ZDA	Združene države Amerike
ZSSR	Zveza sovjetskih socialističnih republik

1. UVOD

Gruzija je južnokavkaška država, katero je v zadnjem desetletju zaznamoval proces oblikovanja in utrditve nacionalne države. Po sedemdesetletni sovjetski oblasti se je Gruzija znašla na poti v samostojnost, ki pa zaradi slabe pripravljenosti političnih institucij in elit na to nalogo, gospodarskih virov, infrastrukture ter nenazadnje brez oblikovanega nacionalnovarnostnega sistema ni bila enostavna. Državo spodjeda korupcija, slabšanje družbenoekonomskih razmer ter naraščajoče nezadovoljstvo med ljudmi. Poleg tega so Gruzijo zaznamovali ruska dominacija, nerešena ozemeljska vprašanja ter kulturne in jezikovne razlike.

Za Gruzijo predstavljata največji notranji varnostni problem, in s tem tudi izziv za uspešnost in učinkovitost nacionalnovarnostnega sistema, Abhazija in Južna Osetija, avtonomni regiji s separatističnimi težnjami. Regiji ne priznavata oblasti Tbilisija, v obeh je kmalu po gruzinski samostojnosti prišlo tudi do spopadov z gruzinskimi silami, nobeni pa ni uspelo doseči cilja (Južni Osetiji združitev s Severno Osetijo, Abhaziji pa odcepitev od Gruzije). Razmere so se poslabšale konec leta 2003, s prihodom Mihaila Sakašvilija na oblast in njegovo obljubo o vrnitvi separatističnih regij pod oblast Tbilisija.

Konflikti med Gruzijo in avtonomnima regijama so bili tudi povod za posredovanje mednarodne skupnosti in mednarodnih organizacij. Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) in Organizacija Združenih narodov (OZN) sta konec leta 1992 oblikovali misiji, katerih cilj je prispevati k mirni rešitvi problemov. Poleg razmestitve pripadnikov obeh misij so bile na mejo med Gruzijo in Rusko federacijo (RF) nameščene tudi sile Skupnosti neodvisnih držav (SND), kar je v zadnjih letih povzročalo med Gruzinci vedno večje nestrinjanje in nezadovoljstvo.

Južnokavkaške države, med njimi tudi Gruzija, predstavljajo danes pomembno območje za transport naravnih virov iz Kaspijskega morja na zahodne trge. Prav zato predstavlja stabilnost tega območja pomemben interes mednarodne skupnosti, še posebej za ZDA (Združene države Amerike), ki se skupaj z RF borijo za prevlado na tem območju. Ne gre zanemariti dejstva, da je Gruzija druga največja neto prejemnica ameriške pomoči, saj so ji ZDA v času Ševardnadzeja odobrile več kot poldrugo milijardo ameriških dolarjev (Hahonina, 2003). Rusija pa ima vpliv na Gruzijo predvsem z vojaškega vidika, preko preostalih ruskih vojaških oporišč,

mirovnih sil SND¹ (ki so de facto ruske mirovne sile) in indirektnim podpiranjem separatističnih teženj avtonomnih regij. Do nedavnega pa temu območju EU (Evropska unija) ni namenjala velike pozornosti, ampak se je raje usmerila v različne programe² zagotavljanja pomoči državam na tem območju pri uresničevanju različnih projektov.³

Kot ostale Južnokavkaške države tudi Gruzija poudarja svojo prozahodno usmerjenost in se želi približati EU. V zadnjih letih pa so vedno jasneje izražali željo po vključitvi v Nato. Prav slednja je glavni vzrok za modernizacijo in spremembe v gruzinskem nacionalnovarnostnem sistemu, ki je bil še do pred nekaj let oblikovan po vzoru nekdanje Sovjetske zveze (SZ). Preoblikovanje nacionalnovarnostnega sistema kot celote in njegovih sestavnih podsistemov predstavlja prioritete nove oblasti. Gruzija ima največ težav z vzpostavljanjem modernih in učinkovitih oboroženih sil (OS), kar je posledica pomanjkanja vojaške tradicije kot tudi premajhnega obrambnega proračuna.

Poleg tega je bilo v devetdesetih letih veliko organizacijskih sprememb in načrtov, katerih rešitve so bile kratkotrajne ali celo neučinkovite. Pogosto je bil Ševardnadzejev cilj le okrepiti svojo moč z istočasnim zmanjšanjem vpliva morebitnih nasprotnikov.⁴

---

¹ SND je bila ustanovljena decembra 1991 s podpisom deklaracije v Almi-Ati. Na vojaškem področju je RF želela oblikovati nekakšen ruski Nato, ki naj bi zagotovil varnost vseh držav, nastalih na območju nekdanje SZ (Grizold in Ferfila, 2000: 95-96). Rusija vidi v SND predvsem glavno sredstvo za ohranitev nekdanjih sovjetskih republik v območju svojega vpliva. Mirovne sile v gruzinskih separatističnih regijah sicer delujejo pod imenom SND, vendar gre samo za ruske vojake. Danes se tako izraz SND uporablja predvsem za označitev območja nekdanje SZ.

² Od leta 1992 je EU Gruziji namenila humanitarno pomoč, pomoč za zmanjšanje negativnih posledic gospodarske/finančne krize v Rusiji in za rehabilitacijo konfliktnih območij; skupno je EU namenila skoraj 370 milijonov evrov (European Commission Press Release, 16.5.2004). Danes je v ospredju program Tehnične podpore državam SND (Technical Assistance to CIS – TACIS). Program TACIS je začela Evropska komisija leta 1991 in zagotavlja tehnično pomoč državam Vzhodne Evrope in Srednje Azije (The EU's relations with Eastern Europe & Central Asia: Overview, 2005).

³ EU je sodelovala pri projektih, katerih cilj je bil omogočiti čim hitrejši, varnejši in cenejši transport nafte in zemeljskega plina in Kaspijskega morja na Zahodne trge. Pri projektu TRACECA (Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia) je sodelovala z Evropsko banko za obnovo in razvoj ter drugimi zainteresiranimi državami; cilj projekta je modernizacija in razširitev transportne infrastrukture (železnice, ceste, zračni in morski promet) (MacFarlane, 2004). Glavni namen projekta INOGATE (Interstate Oil and Gas Transport) je zagotoviti varno energetske oskrbo EU, predvsem z ustrežno tehnično in finančno podporo obstoječih plinovodov in naftovodov. Njena naloga je privabljanje zasebnih investitorjev in mednarodnih finančnih organizacij, ki te projekte financirajo (Inogate Program, 2004).

⁴ S postavljanjem sebi lojalnih posameznikov je želel pridobiti čim večji nadzor nad varnostnimi strukturami.

2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PODROČJE PROUČEVANJA

V svojem diplomskem delu bom izpostavila probleme, ki jih ima Gruzija z zagotavljanjem lastne varnosti in v povezavi s tem z vzpostavljanjem funkcionalnega obrambnega sistema, delovanjem tega sistema ter servisiranjem njegovih nalog. Prav tako bom predstavila pomen mednarodne vojaške in denarne pomoči, ki je za Gruzijo zelo pomembna.

2.2 CILJ IN PREDMET ANALIZE

Skozi diplomsko nalogo želim proučiti probleme, ki jih ima Gruzija z notranjimi viri ogrožanja, med katerimi predstavljata največji problem regiji s separatističnimi težnjami. Namen naloge je orisati gruzinsko varnostno in obrambno politiko ter sam nacionalnovarnostni sistem, poudarek pa bo namenjen obrambnemu sistemu in oboroženim silam. Predstavila bom tudi posredovanje mednarodne skupnosti, predvsem mirovni misiji s strani OVSE in OZN. Pomemben vpliv na Gruzijo pa imajo tudi velesile, v prvi vrsti ZDA in RF, za kateri predstavlja Kavkaz v celoti pomembno interesno območje.

2.3 HIPOTEZA

Po osamosvojitvi je Gruzija doživljala velike spremembe na obrambno-varnostnem področju, posebej ob vzpostavljanju lastnih modernih in učinkovitih OS. Med nenehnim spreminjanjem varnostnega okolja predstavlja prav oblikovanje nacionalnovarnostnega/obrambnega sistema in izgradnja sodobnih in učinkovitih OS največji problem. Tako se moja hipoteza glasi:

Gruzija ni sposobna oblikovati učinkovitega nacionalnovarnostnega/obrambnega sistema, ki bi bil sposoben izvajati pričakovane in zastavljene naloge, čeprav (ne)varnostni položaj države to zahteva.

2.4 UPORABLJENE METODE

Pri procesu verifikacije hipoteze in doseganju zastavljenih ciljev proučevanja bom uporabila naslednje raziskovalne metode:

- analizo in interpretacijo primarnih virov (dokumentov, pogodb, ustav, pravilnikov, zapisnikov ali poročil), ki jo bom uporabila predvsem za proučitev zapisnikov in poročil mednarodnih organizacij;
- analizo in interpretacijo sekundarnih virov, pri kateri bom proučila knjige, članke, internetne strani ipd.;
- zgodovinsko metodo, predvsem za opis nastanka in prvega desetletja gruzinske države;
- opisno metodo pri definiranju temeljnih pojmov (Bučar in dr. 2002: 22-37).

Na tem mestu želim opozoriti na težave, ki sem jih imela pri zbiranju novejših podatkov o gruzinskem nacionalnovarnostnem sistemu, njegovih sestavinah in strukturi. Veliko pomanjkljivost predstavlja dejstvo, da preko spletnih povezav ni mogoče dostopiti do uradnih strani posameznih ministrstev. Gruzija se trenutno nahaja v prehodnem obdobju, ko težave ne predstavlja samo oblikovanje nacionalnovarnostnega sistema, ampak tudi drugih državnih struktur, kar trenutno nedvomno predstavlja prioriteto.

2.5 TEMELJNI POJMI

Nacionalna varnost se vedno nanaša na samostojno in suvereno državo, ki prevzema odgovornost za lastno varnost, pa tudi odgovornost za globalno varnost (Anžič, 1997: 36). Danes nacionalno varnost najsplošneje opredelimo kot varnost državnega naroda. Njena vsebina pa zajema: ohranitev nacionalnega ozemlja (vključno z zračnim prostorom in ozemeljskimi vodami), zaščito življenja ljudi in

njihove lastnine, utrditev mednarodnega statusa države ter ohranitev nacionalne suverenosti (Grizold, 1992: 65). Pri nacionalni varnosti gre torej za celoto razmerij med notranjimi (gospodarskimi, socialnimi, kulturnimi, političnimi, ekološkimi, vojaško-obrambnimi idr.) in zunanjimi (mednarodnimi) dejavniki. Razmerje med temi dejavniki se nenehoma spreminja, kar zahteva sprotno prilagajanje in spreminjanje nacionalnovarnostne politike, na kateri so utemeljene varnostne dejavnosti sodobne družbe (Grizold, 1998: 3-4).

Tatalović (2002: 468) daje, navkljub globalnim razsežnostim sodobne varnosti, nacionalni varnosti še vedno velik pomen. Na omenjeni ravni sodobne države namreč zagotavljajo varnost svojih državljanov z uresničevanjem nacionalnovarnostnega sistema, četudi danes ne obstaja država, ki bi bila sama sposobna razrešiti vse varnostne grožnje. Nadalje Tatalović (2002: 470) pri opredeljevanju nacionalne varnosti upošteva tudi grožnje nacionalnim interesom, saj nacionalna varnost predstavlja aktivnost, katerih namen je zaščita in izvedba teh interesov.

Nacionalnovarnostni sistem je ključna stalnica sodobne varnosti (Anžič, 1997: 39) oziroma funkcija in struktura na področju nacionalne varnosti, ki ne vključuje samo sposobnosti države za ohranitev vrednot svoje družbe pred notranjimi in zunanjimi ogrožanji, za ohranjanje miru in svobode državljanov ter preprečevanje groženj in strahu, ampak v sodelovanju z ostalimi podsistemi v družbi zagotavlja nadaljnji razvoj družbe kot celote (Grizold, 1998: 4 in Grizold 1999: 9). Danes je torej značilno, da učinkovit sodobni nacionalnovarnostni sistem ni le kazalec sposobnost države pri zaščiti njenih osnovnih družbenih vrednot pred zunanjimi in notranjimi nevarnostmi, temveč tudi sposobnost zagotoviti ekonomski, politični, znanstveni, tehnološki in splošni družbeni razvoj, kot tudi socialno, kulturno in ekološko blaginjo ljudi (Tatalović, 2002: 467).

Večini držav sta skupni dve prvini varnostne strukture nacionalnovarnostnega sistema, in sicer obrambna in notranjevarnostna. Naloge obrambne prvine so: odvratanje morebitnega napadalca, obramba državnega ozemlja, neoboroženo upiranje agresiji, zagotovitev delovanja političnega, gospodarskega in drugih družbenih podsistemov itd. Za uresničevanje teh funkcij ima obrambna prvina varnostnega sistema države dva elementa: oborožene sile in civilno obrambo (Grizold, 1999: 37).

Obrambni sistem zavzema osrednje mesto v nacionalnovarnostnem sistemu (Grizold, 1999: 10), namenjen pa je zagotavljanju varnosti pred zunanjimi viri ogrožanja (Anžič, 1997: 40). Opredelimo ga lahko kot celoto vojaških in nevojaških elementov v nacionalnovarnostni strukturi, namenjeno za opravljanje obrambno-zaščitnih funkcij družbe (Grizold, 1999: 40). Na vsebino obrambnega sistema sodobne države vpliva cel niz različnih dejavnikov: od mednarodnega okolja do zgodovinskih, geografskih, demografskih, političnih, razvojnih in drugih. Kljub temu, da lahko opazujemo sodobni obrambni sistem tudi na meddržavni in celo nadnacionalni ravni, pa je prevladujoč nacionalni (državni) fenomen (Grizold, 1999: 11).

Separatizem je težnja ali hotenje po odcepitvi določene grupacije od kakšne širše politične, gospodarske, verske ali neke druge skupnosti, pa tudi težnja po večji samostojnosti v kaki skupnosti, o določenem distanciranju (npr. zahteve po večji avtonomiji, itd.). Glavne vrednote tistih, ki bi se radi odtegnili izkoriščanju in nadzoru so svoboda, neodvisnost, suverenost (Sruk, 1995: 294). Namesto pojma separatizem se pogosto uporablja tudi pojem secesionizem, ki pomeni ločitev, odcepitev, zlasti dela države od celote (Slovar SSKJ, 1209). Secesionizem je torej težnja, politična koncepcija ali gibanje, katerega glavni cilj je odcepitev ali ločitev določenega dela družbenopolitičnega subjekta, državnopravne enote ali nacionalne skupnosti od kake širše političnoorganizacijske strukture, federalne države ali politične zveze (Sruk, 1995: 294).

Nacionalnovarnostna strategija je načrt države za usklajeno uporabo vseh instrumentov moči v državi – nevojaških in vojaških – za zavarovanje nacionalnih interesov. Ukvarja se z razmerjem med cilji in sredstvi, močjo in cilji, zmožnostmi in nameni ter predvsem z vprašanjem načina uporabe virov za doseganje ciljev. Imenujemo jo lahko tudi nacionalna strategija (čeprav naj bi se ta prvenstveno ukvarjala z notranjimi in ne zunanjimi zadevami) in velika strategija (ki pa naj bi predstavljala ustrezno sopomenko nacionalnovarnostni strategiji v vojnem času). Nacionalna strategija sicer med svoja sredstva politike vključuje tudi vojaško moč, vendar je njeno področje širše od same vojaške moči (IMDE, 1993: 2577-2578).

Doktrina oz. vojaška doktrina se nanaša na oborožene sile in vodenje oboroženega boja. Predstavlja osnovo izobraževanja in usposabljanja in določa metode operativne uporabe vojaške sile na vseh ravneh vojskovanja, zato da je zagotovljena nujno potrebna stopnja uniformiranosti načrtovanja in izvajanja vojaškega delovanja (IMDE, 1993: 773-774).

Glavne razlike med strategijo in doktrino so v tem, da je strategija predvsem znanstvena disciplina, doktrina pa je skupek načel, ki jih opredeljuje večšina vojskovanja; da je v strategiji poudarek na razmerju med vojaškimi cilji ter silami in sredstvi, v doktrini pa je poudarek na opredelitvi načel za optimalno izvajanje vojaške dejavnost ter da je strategija razvojni dokument, doktrina pa operativno-usmerjevalni dokument.

3. ZGODOVINSKI PREGLED GRUZIJE

Rusko cesarstvo si je do konca 19. stoletja postopoma priključilo celotno gruzinsko ozemlje in neodvisna gruzinska država je nastala šele 26. maja 1918, po razpadu ruskega cesarstva leta 1917. Sprva so gruzinsko vlado nadzirali ruski manjševiki, vendar so februarja 1921 pripadniki Rdeče armade vpadli v državo in po kratkotrajnih spopadih zavzeli celotno Gruzijo (The History of Georgia, 2005).

Med rusko revolucijo in vzpostavljanjem sovjetske oblasti je prišlo do konfliktov med Gruzinci in pripadniki avtonomnih regij, kar je bilo v veliki meri posledica oblikovanja sovjetskih meja leta 1920, ko je Južna Osetija dobila status avtonomne oblasti (oblast) v Republiki Gruziji (Herzig, 1999: 73-74). Abhazija je bila leta 1921 ustanovljena kot sovjetska socialistična avtonomna republika, še istega leta pa je bila združena z Gruzijo. Že leta 1931 pa je Abhazija postala samo gruzinska avtonomna republika (Herzig, 1999: 76).

Gruzija je bila leta 1922 združena z Armenijo in Azerbajdžanom v Transkavkaško sovjetsko federativno socialistično republiko, ki je ob nastanku ZSSR (Zveza sovjetskih socialističnih republik) decembra istega leta postala njen sestavni del. Ko je bila leta 1936 Transkavkaška republika razpuščena, so vse tri države posamično postale sovjetske republike. Tako se je Gruzija od takrat naprej imenovala Gruzinska sovjetska socialistična republika (Anchabadze, 2005a).

V osemdesetih letih 20. stoletja je politika Mihaela Gorbačova, ki je znana predvsem po »glasnosti« in »perestrojki« povzročila porast teženj po večji avtonomiji s strani Abhazijcev in Osetijcev v Gruziji. Trenja med temi skupinami in vlado so se povečevale še toliko bolj, ko je bil leta 1989 gruzinski jezik razglašen za uradni jezik v državi. Devetega aprila istega leta so bili protestniki v Tbilisiju, ki so zahtevali neodvisnost Gruzije od Sovjetske zveze, napadeni s strani Ruskih varnostnih sil, pri čemer je 19 ljudi umrlo, mnogo je bilo tudi ranjenih. Vse to je seveda le še povečalo protisovjetsko razpoloženje in še bolj zaostriło odnose (Anchabadze, 2005b).

Proti koncu osemdesetih let je prišlo do razpada sovjetskega režima in povsod po vzhodni Evropi, pa tudi v samih sovjetskih republikah, so se krepila gibanja za neodvisnost. Leta 1990 so bile na volitvah v Gruzinski vrhovni Sovjet prvič poleg Komunistične partije dovoljene tudi druge politične stranke. Na teh volitvah je večino

glasov dobila Okrogla miza Svobodne Gruzije (koalicija pro-neodvisno usmerjenih strank), tako da je Komunistična partija izgubila monopol (ibidem).

Vodja koalicije Zviad Gamsahurdija, ki je bil tudi dolgoletni borec za neodvisnost, je postal predsednik novega parlamenta in s tem tudi vodja države. Aprila leta 1991 je Gruzinski vrhovni Sovjet razglasil neodvisnost od SZ (Sovjetske zveze). Že naslednji mesec istega leta je bil Gamsahurdija izvoljen tudi za prvega predsednika Gruzije. Kmalu je sledil resen notranji spor, ko je precejšnje število privrženecv opozicijskih strank demonstriralo in zahtevalo njegov odstop in bolj avtoritaren režim. Predsednik je na to odgovoril s silo in dal aretirati vodje opozicijskih strank ter razglasil izredno stanje v glavnem mestu (ibidem).

Decembra 1991 je prišlo do oboroženega konflikta v prestolnici, kjer so opozicijske sile oblegale predsedniško rezidenco in vladno poslopje. Januarja leta 1992 je predsedniku z nekaj sodelavci uspelo pobegniti, opozicija pa je Gamsahurdijo tudi odstavila z oblasti. Tako je marca 1992 prišel na oblast Edvard Ševardnadze kot vodja Državnega sveta (ki je bilo novo zakonodajno telo), kasneje pa je bil tudi uradno izvoljen s strani ljudstva. Privrženci pobeglega predsednika so Gamsahurdijo še večkrat poskušali spraviti nazaj na oblast s silo, a jim nikoli ni uspelo. Leta 1994 je Gamsahurdija umrl v okoliščinah, ki še do danes niso jasne – po nekaterih teorijah je bil umorjen, po drugih pa je storil samomor (ibidem).

Celotna devetdeseta leta so bila zaznamovana z nenehnimi konflikti med manjšinami Osetije in Abhazije ter osrednjo vlado v Tbilisiju. Osetijska in abhazijska manjšina sta želeli še večjo stopnjo avtonomnosti za svoji regiji, a sta naleteli na čedalje močnejši odpor gruzinske večine. Že leta 1989 je v Južni Osetiji prišlo do odkritega nasilnega spopada med Osetijci in Gruzinci, ki se je nadaljeval vse do leta 1992, ko je Rusija tja poslala svoje vojake z namenom ohranjanja miru (Georgian History, 2004).

Julija istega leta so abhazijski voditelji razglasili neodvisnost republike, temu pa je Gruzija nasprotovala in odgovorila s silo, zaradi česar je prišlo v tej regiji do silovitih spopadov. V več kot enem letu spopadov so Abhazijci izgnali gruzinsko milico, iz Abhazije pa je zbežalo tudi preko 200.000 gruzinskih naseljencev. Februarja 1994 sta Rusija in Gruzija dosegli sporazum, ki je Rusiji dovoljeval ohraniti tri vojaške baze na gruzinskem ozemlju v zameno za vojaško urjenje in oskrbo. Aprila 1994 je bilo s pomočjo ZN doseženo premirje za ustavitev ognja v Abhaziji, ki naj bi ga zagotavljalo 2.500 ruskih vojakov z mandatom ohranjanja miru – prav tako

pa so bili ustanovljeni posebni komiteji, katerih naloga je bila, da preverjajo kako poteka ponovna poselitev gruzinskih beguncev (ibidem).

S tem sporazumom je Abhazija sicer ostala del Gruzije, a ji je bila pri tem zagotovljena visoka stopnja avtonomije. Ko je nato novembra 1994 Abhazija sprejela še svojo lastno ustavo, se je enostransko razglasila tudi za neodvisno državo. Februarja 1995 je Abhazijsko vodstvo oznanilo, da odstopajo od svojih zahtev za popolno odcepitev od Gruzije in bodo zahtevali konfederalno ureditev dveh suverenih držav (ibidem).

Avgusta 1995 je gruzinski parlament sprejel novo ustavo in vzpostavil 235-članski parlament, pri čemer pa v ustavi ni bilo nikoder definiranih teritorialnih statusov Južne Osetije in Abhazije. Novembra 1995 so v Gruziji sledile predsedniške in parlamentarne volitve, na katerih je z več kot 70 % glasov prepričljivo zmagal Ševardnadze, njegova stranka pa je dobila tudi največ sedežev v novem parlamentu (The History of Georgia, 2005). Januarja 1996 je nato Ševardnadze predlagal vzpostavitev ekonomskih sankcij za Abhazijo, dokler ne bi le-ta pristala na ponovno združitev z Gruzijo. Novembra 1996 sta tako Južna Osetija kot Abhazija izpeljali volitve, ki pa jih je Gruzija razglasila za neveljavne. Sprejetih je bilo še nekaj sporazumov in spopadi so se še nadaljevali skozi leta, vendar zaenkrat še niso prinesli dokončne ureditve tega vprašanja (Georgian History, 2004).

Velike spremembe je Gruzija doživela po parlamentarnih volitvah 2. novembra 2003. Večino glasov je uradno sicer dobila Ševardnadzejeva stranka, vendar je v naslednjih dneh opozicija organizirala številne proteste, na katerih je zahtevala Ševardnadzejev odstop in razveljavitev izidov volitev.⁵ Opozicija je 22. novembra vdrla v parlament, in sicer ravno ko je želel Ševardnadze nagovoriti nov sklic parlamenta. Ševardnadze je dejanje najprej razglasil za državni udar in razglasil izredne razmere v državi, nato pa naslednji dan odstopil. Vodja opozicije Sakašvili je za začasno predsednico imenoval nekdanjo predsednico parlamenta Nino Burdžanadze (Georgia – The Crisis of November 2003). Parlament je za 4. januarja

---

⁵ Uradni izidi volitev so bili znani šele 20. novembra. Z 21,32 % glasov je zmagala koalicija Za novo Gruzijo, ki je podpirala predsednika Edvarda Ševardnadzeja, Stranka obnove je dobila 18,84 % glasov, tretje pa je bilo Nacionalno gibanje radikalnega opozicijskega voditelja Mihaila Sakašvilija, za katerega je glasovalo 18,08 % volivcev (Uradno potrjena Ševardnadzejeva vlada, Delo, 21.11.2003).

2004 razpisal predsedniške volitve, na katerih je z 96 % glasov zmagal Mihail Sakašvili (The Economist, 10.1.2004: 22).⁶

---

⁶ Mihail Sakašvili se je rodil 1967 v Gruziji. Leta 1992 je diplomiral na državni fakulteti Mednarodnega prava v Kijevu. Leta 1994 je magistriral iz prava na kolumbijski univerzi ter naslednje leto doktoriral iz prava na univerzi George Washington. Zaposlil se je v pravni pisarni v New Yorku. Leta 1995 je prejel tudi diplomo mednarodnega Inštituta za človekove pravice v Franciji (Strasbourg). Avgusta 1998 je postal voditelj Ševrdnadzejeve stranke, oktobra 1999 pa je bil izvoljen v parlament. Januarja 2000 je bil imenovan za podpredsednika parlamentarne skupščine Sveta Evrope, oktobra pa je postal minister za pravosodje. Septembra 2001 je zaradi nestrinjanja s Ševardnadzejevo politiko odstopil. Oktobra 2001 je Sakašvili osnoval Nacionalno gibanje (United National Movement), pozneje se je pridružil Demokratski stranki Zurabe Žvanije in Nine Burdžanadze z namenom osnovanja širokega demokratičnega zavezištva. Po odstavitvi Ševardnadzeja v t.i. žametni revolucij, je bil 4. januarja 2004 izvoljen za novega gruzinskega predsednika. Z več kot 96% podporo je postal najmlajši predsednik države v Evropi (Mikhail Saakashvili, 2004 in The President of Georgia - Mikheil Saakashvili, 2005)

4. GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI IN LEGA GRUZIJE

4.1 OSNOVNI GEOGRAFSKI PODATKI

Uradno ime Republike Gruzije je Sakartvelos Respublikis. Po državni ureditvi je predsedniška republika. Po površini meri 69.700 km² in ima 5.681.425 prebivalcev, kar pomeni, da znaša gostota prebivalcev povprečno 81,5 preb./km². Glavno mesto je Tbilisi, uradni jezik gruzinski in denarna enota lari (GEL) (Gruzija – Geografija, prebivalstvo, 2004).

Administrativno je Gruzija razdeljena na devet regij, devet mest in dve avtonomni republiki Abkhazia ali Ap'khazet'is Avtonomiuri Respublika in Ajaria ali Acharis Avtonomiuri Respublika (The World factbook. Georgia, 2005).

4.2 NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI GRUZIJE

Gruzija leži v zakavkazju na vzhodni obali Črnega morja. Je večinoma gorata dežela, saj leži 54 % površja nad 1.000 m. Na severu je z globokimi dolinami razrezani Kavkaz, mladonagubano gorstvo iz kristalinskih kamnin, ki se proti jugu strmo spušča v Kolhidsko ravnino ob Črnem morju. Iz nje se proti jugovzhodu nadaljuje široko podolje, v vzhodnem delu pa ga prekinja nizki Suramski hrbet, izrazita podnebna ločnica med vlažnim zahodnim in sušnim vzhodnim delom. Onstran njega je v porečju Kure nizko hribovje z medgorskimi kotlinami (Tbilisijska kotlina, Gorijska kotlina). Južni del Gruzije sega v Armensko višavje, visoko planoto z nadmorskimi višinami od 1.400 do 1.800 m, nad katero se dvigajo ugasli ognjeniki (najvišji Didi-Abuli, 3.301 m). Strm in tektonsko dvignjen severni rob višavja se imenuje tudi Mali Kavkaz (Natek, 2000: 235).

V zahodnem delu je vlažno subtropsko podnebje z milimi zimami in vročimi poletji. Srednja mesečna januarska temperatura znaša 6 °C, avgustovska pa 24 °C. Na zahodu pade nad 3.000 mm padavin. Vzhodni del države ima celinsko podnebje, hladne zime in vroča poletja. Tu pade le 500 do 600 mm padavin. Srednja mesečna januarska temperatura je 0 °C, julija pa 24 °C. Srednja mesečna temperatura v glavnem mestu Tbilisi je 3 °C (januar) in 25 °C (julij) (Natek, 2000: 235).

Proti Črnemu morju tečejo številne reke. Največja je Rioni s 314 km dolžine. Vzhodni del je sušnejši, vode iz njega pa odtekajo v reko Kura in nato v Kaspijsko jezero. V Armenskem višavju so številna slana jezera (Natek, 2000: 235).

Najrodovitnejša tla so na rečnih naplavinah v Kolhidskiravnini in v rečnih dolinah. V zahodnem delu prevladujejo listopadni gozdovi (hrast, kostanj, brest), v vzhodnem delu pa stepa. V Kavkazu segajo gozdovi do višine 2.000 m. Gozdovi in grmičevje zavzemajo 35 % površine (Georgia – Geography, 2005).

Slika 1: Fizična karta Gruzije

(Vir: http://cooler.irk.ru:8101/lt/map_georgia.jpg)

4.3 DRUŽBENO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI GRUZIJE

Po narodnosti pripadnosti so najštevilčnejši prebivalci Gruzinci. Teh je 70 % in se sami imenujejo Kartveli. Govorijo gruzinski jezik (južnokavkaška jezikovna skupina) in pišejo v posebni gruzinski pisavi. V Gruziji živijo še Armenci (8 %; predvsem na jugozahodu in v mestih), Rusi (6 %), Azerbajdžanci (6 %; na jugovzhodu), Irancem sorodni Oseti (3 %, v avtonomni pokrajini Južna Osetija), Abhazi (2 %, v Abhaziji) in okoli 90.000 Adžarov (v Adžariji). Versko opredeljenih je okoli 55 % prebivalcev. Gruzinci so večinoma pripadniki avtokefalne gruzinske pravoslavne cerkve, ki jo vodi tbilisijski patriarh. Teh je 65 %. Poleg gruzinskih

pravoslavcev obstajajo tudi ruski (10 %) in armenski (8 %) pravoslavci. Azerbajdžanci, Oseti, Abhazi in in del Gruzincev (Adžari) so sunitski muslimani (11 %) (Natek, 2000: 235).

Po podatkih je bila leta 1995 rodnost 10,9 ‰, smrtnost pa 8,1 ‰. Naravni prirastek je znašal 1,8 ‰. Pri dojenčkih je leta 1996 smrtnost znašala 17,4 ‰, kar kaže na slabe razmere v zdravstvu. Pričakovano trajanje življenja je bilo istega leta pri moških 68,9 leta in pri ženskah 76,5 leta. Delež prebivalstva mlajših od 15 let je leta 1989 znašal 24,8 %, delež prebivalstva starejših od 60 let pa 14,4 %. Delež mestnega prebivalstva je bil leta 1995 precej visok in je znašal 55,6 %. Visoka je tudi stopnja pismenosti in sicer kar 99 %.

Najgosteje sta poseljeni Kolhidska ravnina in Tbilisijska kotlina. Številna manjša mesta so v dolinah. Večja mesta so: Tbilisi (1,25 milijona prebivalcev), Kutaisi (240.000), Rustavi (158.000), Batumi (137.000), Suhumi (120.000)⁷ (Natek, 2000: 235).

---

⁷ Podatki so za leto 1997.

5. GOSPODARSTVO GRUZIJE

Po razpadu ZSSR in osamosvojitvi Gruzije je gruzinsko gospodarstvo doživelo silovit upad. Velik del podjetij je prenehalo delovati, med leti 1991-94 sta se kmetijska in industrijska proizvodnja vsako leto skoraj prepолоvili. Gospodarska kriza je bila očitna. Leta 1995 so v Gruziji začeli s procesom privatizacije državne lastnine; prebivalci so odkupili državna stanovanja, kmetom je država vrnila večino zemlje. Privatizacija državnih podjetij z lastninskimi certifikati ni uspela, saj jih je večina prebivalcev zaradi revščine takoj prodala na črnem trgu (Natek, 2000: 236). Velika revščina je prisotna še danes, saj je leta 2001 kar 54 % prebivalstva živelo pod pragom revščine. Tudi stopnja nezaposlenosti je velika, in sicer okoli 17 %. Istega leta so imeli 2,1 milijona delovne sile, v državi pa je bilo takrat okoli 5 milijonov vsega prebivalstva. Od tega jih je bilo 20 % zaposlenih v industriji, 40 % v kmetijstvu ter 40% v storitvenih in ostalih dejavnostih (The World factbook. Georgia, 2005).

Prvi znaki okrevanja so se začeli kazati leta 1996,⁸ potem ko je vlada s pomočjo Mednarodnega denarnega sklada⁹ in Svetovne banke kot tudi drugih mednarodnih finančnih organizacij izpeljala obsežne gospodarske reforme, s katerimi so zmanjšali inflacijo, prispevali k pozitivni rasti BDP, odpirati so se začeli novi trgi itd. (Natek, 2000: 236). Ker je bila Gruzija tudi po osamosvojitvi še vedno navezana na ruski gospodarski trg, je finančna kriza v Rusiji kot tudi drugih delih Azije v letih od 1998 do 2000 vplivala tudi na gruzinsko gospodarstvo. Gruzija je tako izgubila tradicionalni izvozni trg in tudi vir dohodka od izseljenih Gruzincev.

Vsa ta nihanja v gospodarstvu so zelo lepo vidna v rasti BDP, kot tudi inflaciji.¹⁰ Do leta 2002 je gospodarstvo močno napredovalo, čeprav še vedno ni na ravni gospodarstva Zahodne Evrope, s katero se želi Gruzija v prihodnje primerjati. Vzrok za velik ekonomski napredek lahko iščemo v reformah, ki jih je država izvajala ob pomoči IMF in Svetovne banke. Tako je bil BDP tega leta 16,05 milijarde

---

⁸ V letih 1996-97 je imela Gruzija najvišjo gospodarsko rast v bivših sovjetskih republikah (Nodia, 2000: 196).

⁹ IMD - International Monetary Fund.

¹⁰ Po osamosvojitvi leta 1991 se gospodarska kriza odraža predvsem v negativni povprečni letni rasti BDP, ki je v letih 1985-95 negativna, -16,8 %. Leta 1995 je rast BDP zopet pozitivna, in sicer znaša 2,5 %. Leta 1996 in 1997 BDP močno naraste, obe leti je 11,4 %. Čeprav je gospodarstvo pokazalo pozitivne znake obnove rasti BDP v letih 1996 in 1997, je ta delež pomenil le 40 % BDP iz leta 1989. Rast BDP je bila v letih 1999 in 2000 le 3 % in 1,9 %, česar vzrok je suša, ki je zajela Gruzijo v poletju 2000 kot tudi že prej omenjena finančna kriza v Rusiji (Commercial Overview of Georgia, 2004).

ameriških dolarjev, povprečna letna rast BDP pa 5,4 %. Če pogledamo BDP po sektorjih dejavnosti opazimo, da je kmetijstvo prispevalo 20 %, industrija 25 % ter storitvene in ostale dejavnosti 55 %. BDP na prebivalca v letu 1995 je bil 440 ameriških dolarjev, za leto 2002 pa najdemo zelo različne podatke, ki so si zelo kontradiktorni.¹¹

Država se že dolgo časa srečuje z neučinkovitim davčnim sistemom, v veliki meri pa je v državi prisotna korupcija. Proračunski primanjkljaj je leta 1999 znašal 6,7 % BDP in je do leta 2000 padel na 4,65 % BDP.¹² Naraščanje državnega dohodka in nižja vladna potrošnja sta prispevali k znižanju deficita, k njegovemu zmanjšanju pa sta prispevala tudi trud države v boju proti korupciji in izboljšan sistem pobiranja davkov. Kljub vsemu temu se danes gruzinska vlada še vedno srečuje z omejenimi viri zaradi neuspehov pri zbiranju davčnega dohodka (Commercial Overview of Georgia, 2004).

Gruzija je v letu 2004 izvozila za približno 910 milijonov ameriških dolarjev blaga,¹³ uvozila pa dvakrat toliko, torej za 1,8 milijarde dolarjev.¹⁴

Večina gruzinske industrije¹⁵ je zgoščena na treh območjih.¹⁶ Danes je tehnologija iz časa sovjetske dobe zastarela in izven uporabe ter predstavlja veliko ekološko grožnjo. Propad tradicionalnih trgov in strma rast cen surovin, predvsem energije, so slabo vplivali na številne tovarne, ki so zapostavljene in neaktivne ter bi v tem primeru bila cenejša izgradnja povsem novih. Raziskave so celo pokazale, da je

---

¹¹ Nekateri navajajo da je bil BDP na prebivalca v letu 2002 635 ameriških dolarjev (Advocates on behalf of Jews in Russia, Ukraine, the Baltic States and Eurasia. Georgia Country Page, 2004), po drugih podatkih pa je znašal 3.200 dolarjev (The World factbook. Georgia, 2005). Nasprotujoči si podatki se pojavljajo tudi pri drugih številčnih podatkih (Commercial Overview of Georgia, 2004). Nasprotujoči si podatki so morda posledica nedostopnosti podatkov ali celo namernega prikrivanja dejanskega stanja s strani gruzinskih oblasti.

¹² Proračun države za leto 2004 naj bi bil naslednji: državni dohodki so znašali 671,7 milijonov ameriških dolarjev, državni izdatki pa 804,7 milijonov dolarjev. Leta 2002 je gruzinski zunanji dolg znašal 1,8 milijarde dolarjev (The World factbook. Georgia, 2005).

¹³ Izvažata predvsem obdelane kovine, stroje in mehanizacijo, kemikalije, južno sadje in vino. V letu 2003 je največ izvozila v Rusijo (17,7 %), Turčijo (17,3 %), Turkmenistan (12,3 %), Armenijo (8,6 %), itd. (The World factbook. Georgia, 2005).

¹⁴ Uvažata predvsem gorivo, transportno opremo, žito in ostalo hrano, mehanizacijo, zdravila. Leta 2003 je največ uvozila iz Rusije (14 %), Velike Britanije (12,8 %), Turčije (9,9 %), Azerbajdžana (8,3 %), itd. (The World factbook. Georgia, 2005).

¹⁵ Produkti težke industrije so surovo jeklo, valjano jeklo, letala; strojno orodje, livarska oprema, električne lokomotive, žerjavi, električna varjena orodja, stroji za pripravljanje hrane in pakiranje mesa, električni motorji; tovornjaki, traktorji in ostali kmetijski stroji; »lahki« industrijski produkti npr. obleke, nogavice in pletenina ter obutev; kemikalije; lesna industrija. V živilski industriji je najboljšejša industrija vina (Economic Information. Georgia, 2004).

¹⁶ Tbilisi-Rustavi (kemična, strojna, tekstilna, živilska, elektrotehnična industrija, velika železarna v Rustaviju), Zestafoni-Čiatura (elektrotehnična, živilska, industrija gradbenega materiala, talilnica mangana v Čiaturi) in Kutaisi-Tkibuli (strojna, tovarna tovornjakov v Kutaisiju) (Natek, 2000: 237).

povprečna stopnja uporabljenih kapacitet v teh tovarnah le 10 %, saj tovarnam primanjkuje finančnih sredstev. Če bodo na novo ustvarjene tovarne želele obstati, bodo morale upoštevati mednarodne standarde, nadaljnje reforme bančnega sistema in biti pripravljene uporabljati nove stečajne zakone ter se s tem izogniti nevšečnostim (General Human Development Report – Georgia 1998).

Gruzija pridobi dve tretjini električne energije v hidroelektrarnah (največja je na reki Inguri), drugo v termoelektrarnah na premog in zemeljski plin (Natek, 2000: 237). Gruzinska poraba energije je večja od proizvodnje, zato jo mora tudi uvažati.¹⁷

Telekomunikacije so danes eden od najhitreje rastočih sektorjev v gruzinskem gospodarstvu. Kljub začetnim težavam, saj so sprva obljubljene licence za tuje investitorje sumljivo preklicali, je ta sektor pritegnil preko 170 milijonov dolarjev, kar predstavlja večino vloženega kapitala tujih investitorjev v celotno gruzinsko gospodarstvo. V zadnjih dveh letih je prišlo do velikega razvoja in približanja telekomunikacijskih sredstev uporabnikom (Commercial Overview of Georgia, 2004).

Kmetijstvo¹⁸ predstavlja v Gruziji največji sektor v gospodarstvu, kar se sklada z nizkim življenjskim standardom v državi. Preživetje velikega deleža prebivalstva je odvisno od kmetijstva, saj je približno polovica delovnih mest povezanih s kmetijstvom, in zagotavlja $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{3}$ BDP. Leta 1993 je kmetijstvo na primer predstavljalo 70 % BDP. V času SZ je kmetijska proizvodnja naraščala enakomerno, letno za 3,7 %, po razpadu SZ pa je proizvodnja v kmetijstvu začela upadati (Agriculture in Georgia, 2004).

---

¹⁷ V letu 2002 je država proizvedla energije v moči 6,732 milijard kWh, od katere je 80,3 % energije pridobljene v hidroelektrarnah in 19,7 % v termoelektrarnah na fosilna goriva. Poraba energije je bila nekoliko večja, in sicer 6,811 milijarde kWh, zaradi česar so 0,85 milijarde kWh energije uvozili. Prav odvisnost od uvoza je v zimi 2000-01 pripeljala do energetske krize in povzročila javne proteste v številnih regijah, ki imajo omejen dostop do uporabe energije. K tej krizi so še bolj prispevali tehnični problemi, kraje, veliki energetske dolgovi do Rusije in Turkmenistana ter korupcija (The World factbook. Georgia, 2005).

¹⁸ Najpomembnejši poljedelski produkti so grozdje, nepredelani in suhi orehi, limone in čaj (ti so namenjeni izvozu), krompir, koruza, pšenica in semena bučnic (večino pridelujejo za domačo porabo). Grozdje je eden najpomembnejših pridelkov, odkar je postalo vino največji izvozni produkt. Gruzija izvozi 75 % vina v Rusijo, kjer so gruzinske sorte vin široko poznane. Pridelava čaja je bila visoko razvita v času SZ, ko je Gruzija nadzorovala 95 % pridelave in je imela 90.000 ha posejanih z grmi čajev. To je upadlo danes na le 40.000 ha in pridelava je upadla iz 140.000 ton v osemdesetih letih 20.stoletja na 5.000-6.000 ton. Danes se stanje nekoliko izboljšuje, saj so v preteklih dveh letih pridelali okoli 24.000 ton zelenega čaja.

Živinoreja je v Gruziji omejena izključno na manjše privatne kmetije, ki pridelujejo mleko in mlečne izdelke, in v manjši meri tudi meso za lastno porabo.

Kljub dokajšnji primernosti skoraj polovice državnega ozemlja za kmetijstvo, le-tega zaradi velike razgibanosti ozemlja in ostre klime v višjih nadmorskih višinah, ni mogoče obdelovati v celoti. Tako pridemo na koncu le do 20 % ozemlja, ki je primerno za kmetijstvo (Agriculture in Georgia, 2004).

V času SZ je Gruzija imela letno milijon turistov, ki so tja prihajali zaradi zdraviliških kompleksov v gorah in letovanja ob obali Črnega morja. Nemiri leta 1992 so vplivali na izredno zmanjšanje turistov v Gruziji. Gruzinski turizem bi v prihodnjih letih lahko pridobil strateški pomen, vendar bo najprej potrebna obnova zastarele turistične infrastrukture (Commercial Overview of Georgia, 2004).¹⁹

---

¹⁹ Turistična infrastruktura ni bila obnovljena že 10-15 let, razmere pa bi se lahko izboljšale s tujimi naložbami. Svetovna banka je zagotovila 5 milijonov ameriških dolarjev za restavracijo gruzinskih kulturnih spomenikov, kar naj bi pomagalo ustvariti ugodnejše pogoje za razvoj turizma. Avstrijska družba ABV je zgradila zimsko letovišče v Guduari, ki je primerljivo z mednarodnimi standardi. Ista družba namerava obnoviti tudi gorski športni kompleks v Bakuriani, ki bi lahko postal center zimskega turizma v južnem Kavkazu (Commercial Overview of Georgia, 2004).

6. (NE)VARNOSTNI POLOŽAJ GRUZIJE

Varnost Gruzije je povezana z varnostnim položajem celotnega Južnega Kavkaza, zato bom v tem poglavju najprej opisala skupne varnostne značilnosti južnokavkaških držav, odnose Gruzije s sosedomi, nato pa še notranje vire ogrožanja v Gruziji.

6.1 VARNOSTNI POLOŽAJ JUŽNEGA KAVKAZA

Nestabilnost in konflikti so Južnemu Kavkazu povzročali težave že pred razpadom SZ. Etnično-politični konflikti so povzročili smrt več kot 50.000 ljudi, veliko materialno škodo, politično nestabilnost, gospodarsko stisko in razmah organiziranega kriminala. Konflikti so bili osredotočeni na ozemeljski status območij, katerih prebivalstvo so sestavljale etnične manjšine. Trenutno nobeden od t.i. zamrznjenih konfliktov ni razrešen. Poleg teh konfliktov, bi lahko na gruzinsko varnost vplivala tudi druga etnično manjšinska območja (Cornell, 2005: 43).²⁰

V zadnjih nekaj letih so Kavkaz prizadele tudi transnacionalne varnostne grožnje (organiziran kriminal, predvsem trgovina z narkotiki, orožjem in ljudmi ter razmah islamskih radikalnih gibanj). Pomen Južnega Kavkaza se je povečal z njegovo strateško lokacijo in naravnimi viri.²¹ Veliko razlikovanje glede zaznavanja groženj med tremi državami, je vplivalo na razvoj različnih strategij zagotavljanja njihove varnosti. Za Armenijo predstavljata grožnjo sosednja Azerbajdžan in Turčija, zato se je za zagotavljanje lastne varnosti obrnila k Rusiji. Azerbajdžan je za zagotovitev varnosti pred Iranom, Armenijo in deloma Rusijo iskal zahodno in turško pomoč, za Gruzijo pa predstavlja grožnjo predvsem Rusija in notranja situacija, zato se je v glavnem zanašala na ameriško zaščito (Cornell, 2005: 44).

Pomemben dejavnik v regionalni varnosti predstavlja Rusija. V času SZ je bilo območje Južnega Kavkaza integrirano v sovjetski varnostni sistem, Moskva pa je imela primarno vlogo pri posredovanju v konfliktih, do katerih je prihajalo na tem območju. Po propadu SZ se je vloga Rusije zmanjšala, po drugi strani pa je postala

---

²⁰ S tem mislim predvsem gruzinsko območje z večinskim armenskim prebivalstvom Javaheti.

²¹ Geopolitično je postal pomemben zaradi svoje umeščenosti med Rusijo in Iran, povezovanja Evrope in Azije, kot tudi zaradi svojih zalog naravnih virov in transporta le-teh na Zahod (Cornell, 2005: 44).

še bolj kompleksna in obenem nejasna (Herzig, 1999: 48).²² Gruzija in Azerbajdžan sta si od same ustanovitve SND prizadevala za zmanjšanje ruskega vpliva na državi. Nasprotno se je Armenija takoj po osamosvojitvi obrnila k tradicionalni zaveznici Rusiji.²³ Cilj ruskega vmešavanja v notranje zadeve novonastalih držav je bila politična in vojaška destabilizacija regije, kar bi ohranilo njen vpliv na Južnem Kavkazu (Nuriyev, 2000: 142-144).²⁴

Februarja 1993 sta Gruzija in Azerbajdžan podpisala sporazum o prijateljstvu, sodelovanju in vzajemnih odnosih ter varnostni sporazum. Nadaljevanje dobrososedskih odnosov z Azerbajdžanom je postalo za Gruzijo posebej pomembno ob odkritju velikih zalog nafte, ki naj bi jih imel Azerbajdžan. Najpomembnejši sporazum o transportu nafte preko gruzinskega ozemlja je bil podpisan z Azerbajdžanskim mednarodnim naftnim konzorcijem aprila 1996 (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 205). Odnosi med državama pa so se dodatno okrepili predvsem zaradi novega naftovoda Baku-Tbilisi-Čejhan (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003). Odnosi med Gruzijo in Armenijo so danes z gruzinske strani ocenjeni kot »dobri«, obe strani pa se bojita, da bi bila armenska etnična manjšina v Gruziji lahko sredstvo spora med državama (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003).

Kljub občasnim turškim invazijam v zgodovini, je Ševardnadze Turčijo smatral za gospodarskega in diplomatskega partnerja. Gruzija je s Turčijo v začetku devetdesetih podpisala več diplomatskih sporazumov, vključno z obljubo, da bo spoštovala obstoječe meje, Turčija pa je Gruziji obljubila podporo pri zagotavljanju državne integritete v boju z abhazijskim separatističnim gibanjem (Georgia – Turkey, 1994). Ob težavah z Abhazijo in Južno Osetijo se je Gruzija za pomoč obrnila na Rusijo, pozneje pa si je ruski vpliv želela zmanjšati tudi s povezovanjem z Ankaro (Jones, 2000: 58).

---

²² Že na administrativni ravni je prihajalo do problemov pri oblikovanju jasnih smernic varnostne politike na tem območju. Najpomembnejše vprašanje je bilo, kje bo Rusija sploh obdržala svoje sile (Herzig, 1999: 48).

²³ Armenija ima sicer z Washingtonom dobre odnose, vendar s prihodom ameriških sil na Kavkaz ni bila najbolj zadovoljna, ker naj bi se potem oslabil ruski vpliv in posledično povečal vpliv Turčije (Cheterian, 2003).

²⁴ Rusija si je legitimizacijo za svojo vojaško prisotnost prizadevala dobiti preko SND oziroma preko njene funkcije kot varnostne strukture, vendar Skupnosti ni uspelo razviti učinkovitega varnostnega sistema. Obenem pa si je Rusija z bilateralnimi dogovori prizadevala za uresničitev istih ciljev, kot jih je imela SND: zavarovati južni bok pred nestabilnostjo in preprečiti nadaljnje zmanjševanje (ruskega) vpliva na tem območju (Nuriyev, 2000: 142-144).

Morebitno začetno zapostavljanje s strani Ankare se je končalo ob določitvi poti naftovoda čez Gruzijo. Pri tem je skupni interes obeh držav ohranitev notranje politične stabilnosti in stabilnosti celotnega Južnega Kavkaza, kar je predpogoj za gospodarski napredek. Leta 1999 je Ševardnadze na obisku v Turčiji, le-to označil za gruzinskega »strateškega partnerja«, obenem pa poudaril, da namen povezovanja ni v ničemer prizadeti tretje strani (Jones, 2000: 58).

Turčija je bila prva država, s katero je Gruzija podpisala obrambni sporazum; junija 1997 je Turčija Gruziji ponudila usposabljanje njenih častnikov, obenem pa sporazum predvideva tudi finančno pomoč za modernizacijo gruzinske vojske.²⁵ Meja med obema državama, ki je dolga 114 km, in novo odprti naftovod, poleg vojaškega povečuje tudi gospodarsko sodelovanje.²⁶ Povečano sodelovanje na obeh področjih je zmanjšalo gruzinsko odvisnost od Rusije. Konec devetdesetih 20. stoletja so ugibali tudi o možnostih vojaške prisotnosti turških sil na Kavkazu (Jones, 2000: 58, 64).

Odnosi z Rusijo so bili za Gruzijo najpomembnejši, obenem pa tudi najbolj protislovni. Za rusko-gruzinske odnose je bil najpomembnejši Sporazum o prijateljstvu in sodelovanju,²⁷ ki so ga podpisali leta 1994 (Georgia – Russia, 1994). V tem sporazumu je določeno, da bodo gruzinsko-turško mejo varovale ruske mejne enote. Novembra 1998 sta Gruzija in Rusija podpisali sporazum o postopnem umiku ruskih mejnih enot z gruzinsko-turške meje do srede leta 1999 in prenosu pristojnosti na Gruzijo. Ruska pomorska straža pa se je umaknila že leta 1998 (Nodia, 2000: 198). V obeh državah so prisotni etnični konflikti, kar pa obe državi uporabljata za vplivanje ena na drugo (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 182, 197, 207).

Leta 2003 si je Rusija prizadevala za izboljšanje odnosov z »bližnjo tujino«²⁸ in s tem za izboljšanje svoje strateške pozicije v odnosu do njenih južnih in vzhodnih sosed. To naj bi prispevalo k zavarovanju njenih interesov in odvrnitvi poskusov Zahoda, da bi Rusijo izpodrinili iz tega prostora. Rusko obnašanje do Gruzije je

---

²⁵ Turško pomoč podrobneje opisuje poglavje Gruzinski obrambni sistem (op. a.).

²⁶ Po nekaterih podatkih naj bi Turčija že zamenjala Rusijo kot glavnega gruzinskega trgovinskega partnerja (Jones, 2000: 58).

²⁷ Treaty of Friendship and Cooperation.

²⁸ »Bližnja tujina« geopolitično zajema ozemlje nekdanje SZ oz. države, v katerih se nahaja velika rusko govoreča manjšina. Še posebej se s tem terminom obravnavajo države SND, ki naj bi bile države posebnega pomena za ruske nacionalne interese. Rusija vidi SND kot svojo izključno sfero. Ruska politika do SND je evolvirala od liberalnega »dobro sosedstva« do »rusocentrističnega« intervencionalizma (Baev, 1994: 8).

odražalo poskus ponovne podreditve južne sosede. To se je pokazalo predvsem s podporo separatističnih regij (SIPRI, 2004: 64).²⁹

Največjo pomanjkljivost za varnost na Južnem Kavkazu predstavlja odsotnost medvladnih mehanizmov in institucij, ki bi prispevale k regionalni varnosti in razreševanju konfliktov. Mednarodna pomoč na tem področju (predvsem Natov program Partnerstvo za mir in Organizacija pogodbe o kolektivni varnosti,³⁰ iz katere sta Gruzija in Azerbajdžan izstopila leta 1999) je prinesla omejene rezultate, obenem pa integracija teh držav v evroatlantske povezave (Svet Evrope, EU) napreduje počasi. Na varnostni primanjkljaj Južnega Kavkaza vplivajo notranje, regionalne geopolitične in transnacionalne grožnje (Cornell, 2005: 45).³¹

Slika 2: (Ne)varnostni položaj Gruzije

(Vir: <http://travel.over.net/svet/drzave/splosno.php?id=133>).

²⁹ V času »žametne revolucije« je bilo v Moskvi kar nekaj srečanj z voditelji separatističnih regij v Gruziji, kot protiutež temu pa je bila ameriška brezpogojna podpora novi gruzinski oblasti (SIPRI, 2004: 64). Ruska podpora tem regijam je politična, gospodarska in vojaška. Prebivalci Abhazije in Južne Osetije so bili izvzeti iz režima viz, ki ga Rusija za Gruzince uvedla decembra 2000, še več, junija 2002 jim je začela podeljevati državljanstvo, tako ima več kot 80 % obeh regij rusko državljanstvo. Dejanje lahko razumemo kot *de facto* aneksacijo teh regij (Cornell, 2005: 56).

³⁰ Collective Security Treaty Organization.

³¹ Med notranje grožnje sodi nevarnost političnih, civilnih in etničnih konfliktov (prvi so do leta 2003 predstavljali glavno grožnjo v Gruziji in Azerbajdžanu), v medregionalne grožnje prištevamo nerešene ozemelske spore, med transnacionalne grožnje pa uvrščamo organiziran kriminal in terorizem (Cornell, 2005: 45).

6.2 NOTRANJI VIRI OGROŽANJA

6.2.1 Južna Osetija

Južna Osetija³² je med rusko revolucijo in vzpostavljanjem sovjetske oblasti doživela krvave konflikte, ki so bili v veliki meri posledica oblikovanja sovjetskih mej leta 1920, ki je Južni Osetiji podelila status avtonomne oblasti (oblast) v Republiki Gruziji. Gruzinci so takratno razmejitev meje označili kot delovanje po načelu »deli in vladaj«; Osetijci pa so bili z podrejenostjo Tbilisiju in ločitvijo od ostalih Osetijcev³³ nezadovoljni. Torej segajo korenine konflikta nazaj v zgodovino; obe strani, Osetijci in Gruzinci, pa poudarjajo ekskluzivno pravico do tega ozemlja (Herzig, 1999: 73-74).

Ko je začela razpadati SZ, je leta 1989 parlament avtonomne republike Južna Osetija, ki je bila sestavni del republike Gruzije, glasoval za združitev s Severno Osetijo. Sledil je odziv iz Tbilisija: separatistom so odvzeli avtonomijo. Do prave zaostritve razmer pa je prišlo šele takrat, ko so se v Tbilisiju odločili, da bodo v republiki uvedli en sam uradni jezik: gruzinščino. Kar je Osetijce, potomce Alanov, ki so ponosni na svoj jezik,³⁴ zelo razjezilo (Čibej, 2003).

Boji so se začeli konec leta 1990. Na eni strani so bili pripadniki osetijske milice, na drugi pa pripadniki gruzinske milice, enot notranjega ministrstva in Narodne garde, sodelovale pa so tudi enote sovjetskega notranjega ministrstva. V začetku je bilo bojevanje omejeno na glavno mesto Južne Osetije Chinvali, iz katerega so Osetijci izgnali Gruzince. Slednji so potem oblegali in bombardirali mesto z okoliških gričev. Boji pa so se razširili tudi na sosednje vasi in cestne povezave. Pri tem so si Gruzinci prizadevali za prevzem nadzora nad cesto s Severno Osetijo, cilj Osetijcev pa je bila prekinitev komunikacije med gruzinskimi vasmi v Južni Osetiji in ostalo Gruzijo. Boji so se nadaljevali tudi med uporom proti Gamsahurdiji in še nekaj mesecev po vrnitvi Ševardnadzeja marca 1992 (Herzig, 1999: 74).

Premirje je bilo podpisano junija 1992, nadzorovale pa so ga skupne mirovne sile, sestavljene iz ruskih, gruzinskih in osetijskih pripadnikov pod Skupno nadzorno komisijo. Mirovna pogajanja niso potekala pod okriljem nobene mednarodne

---

³² Južna Osetija obsega 3.900 km²; leta 1989 je imela 99.000 prebivalcev (67 % je bilo Osetijcev, 29 % Gruzincev). V Gruziji je takrat živel 164.000 Osetijcev, od tega 65.000 v Južni Osetiji (Herzig, 1999: 155).

³³ Velika večina Osetijcev (350.000 ljudi) je namreč živel v avtonomni ruski republiki Severni Osetiji (Herzig, 1999: 74).

³⁴ Njihov jezik kot eden redkih jezikov na Kavkazu sodi v skupino indoevropskih jezikov, najbolj pa je podoben iranščini (Čibej, 2003).

organizacije, torej je šlo za dogovor med Rusijo in sprtimi stranmi, čeprav je v Skupni nadzorni komisiji sodelovala tudi Severna Osetija (Herzig, 1999: 74-75).

Od takrat vlada v Južni Osetiji nekakšen status quo: Tbilisi ne priznava Chinvalija, prestolnice Južne Osetije, ta ne priznava nadvlade Tbilisija in se hoče povezati z Moskvo, ta pa noče še bolj zaostrovati odnosov z Gruzijo, zato ne priznava suverenosti Južne Osetije. Vsekakor pa je nepriznana avtonomna republika vir sporov med Rusijo in Gruzijo.

Leta 1992 je OVSE začela svojo misijo v Gruziji, katere mandat je bil leta 1994 razširjen tudi na opazovanje mirovne operacije v Južni Osetiji. Kljub številnim incidentom, kršitvam premirja in nepravilnostim mirovnih sil, so le-te v glavnem izpolnile svojo nalogo, in tako je prišlo leta 1997 do številčnega zmanjšanja sil (Herzig, 1999: 75).

Premirje in relativen mir so omogočili ponovno odprtje cest, gibanje ljudi, trgovino kot tudi uveljavljanje ukrepov za krepitev zaupanja s strani OVSE in nevladnih organizacij (Herzig, 1999: 75). Leta 1996 sta sprti strani podpisali memorandum o vzdržanju grožnje s silo, reševanju problema beguncev, postopni demilitarizaciji in nadaljevanju medsebojnega dialoga in pogajanjih. Kljub vsemu pa dokončnega dogovora še niso sprejeli. Glavni oviri predstavljata status Južne Osetije in razdelitev moči ter odgovornosti med Tbilisijem in Chinvalijem (Herzig, 1999: 75).

Gruzija in Južna Osetija sta 31. januarja 2004 v Tshinvaliju podpisali memorandum o sanacijskih projektih na konfliktnem območju, za katere bo sredstva v višini 2,5 milijonov evrov prispevala OVSE. Šlo bo predvsem za obnovo infrastrukture, del sredstev pa bo omogočil vrnitev razseljenih oseb (OSCE Press Release, 2.2.2004).

Po nekaj letih relativno mirnega stanja na tem območju, so se po t.i. žametni revoluciji novembra 2003, in januarski izvolitvi Sakašvilija, odnosi med Tbilisijem in Južno Osetijo poslabšali. Ob nastopu oblasti je Sakašvili namreč obljubil, da bo separatistične regije vrnil v okvir gruzinske države. Najprej je v Južno Osetijo pod pretvezo boja proti tihotapljenju poslal enoto gruzinskih policijskih specialcev, ki so se po osetijski splošni mobilizaciji in svarilom iz Moskve, umaknili. Osetijci so aretirali nekaj pripadnikov gruzinskega notranjega ministrstva in prepovedali vstop visokim uradnikom iz Tbilisija. Gruzinske oblasti so ves čas obljubljale, da se ne bodo spustile v oboroženi konflikt, hkrati pa začele postavljati ultimat Osetijcem. V

začetku julija so izbruhnili prvi resni konflikti, v katerih so bili tudi ranjeni (Čibej, 2004i).

Napetosti so se potem nadaljevale še ves julij in sredi avgusta prerasle v silovito obstreljevanje med gruzinskimi varnostnimi silami in separatističnimi uporniki. (Na kratko, Delo, 14.8.2004). Konec julija 2004 je bil na obisku v Gruziji posebni bolgarski odposlanec, ki je poskušal gruzinsko in južnoosetijsko stran prepričati v mirno rešitev konflikta. V Tbilisiju se je sestal s predstavniki gruzinskih, v Chinvaliju pa južnoosetijskih oblasti (OSCE Press Release, 28.7.2004). Vendar je bil njegov apel preslišan, saj je že konec julija prišlo do ponovne zaostritve razmer med obema stranema. Predsedujoči OVSE je obema stranema predlagal, naj nemudoma implementirajo sklepe sprejete na sestankih Skupne nadzorne komisije, ki sta bila 2. junija in 15. julija, še posebej tiste, ki se nanašajo na odstranitev nezakonitih kontrolnih točk in paravojaške formacije; takojšnjo odstranitev paravojaškega in policijskega osebja, ki ni namenjeno opravljanju policijskih nalog ter demobilizacijo lokalnih »samoobrambnih« skupin (OSCE Press Release, 30.7.2004).

Sredi avgusta je predsedujoči OVSE ponovno pozval obe strani k mirni rešitvi spora in izrazil razočaranje nad kršitvijo premirja, sklenjenega 13. avgusta 2004. Pozdravil je Sakašvilijevo odločitev z dne 19. avgusta o umiku gruzinskih enot, ki niso del Skupnih mirovni sil; južnoosetijskemu voditelju je svetoval, naj naredi isto (OSCE Press Release, 20.8.2004). Premirje ni trajalo dolgo. Gruzija je Rusijo obtožila, da južnoosetijskemu voditelju Edvardu Kokojtevu nudi vojaško pomoč, gruzinski parlament je glasoval za umik ruskih mirovnikov, Sakašvili pa je mednarodno skupnost pozval, naj le-te zamenja z mednarodnimi silami (The Military Balance 2004: 77). Umiritev razmer je omogočil umik gruzinske vojske iz te regije (Čibej, 2004j).

6.2.2 Abhazija

Abhazija³⁵ predstavlja v primerjavi z Južno Osetijo strateško pomembnejše ozemlje, saj ima preko njega Gruzija edino železniško in pomembno cestno

---

³⁵ Abhazija obsega 8.600 km²; leta 1989 je imela 537.000 prebivalcev, od tega 93.000 oz. 18 % Abhazijcev, 46 % Gruzincev, 15 % Armencev in 14 % Rusov (Herzig, 1999: 155). Danes živi v Abhaziji, ki zaseda polovico gruzinske črnomske obale, le še polovica prebivalstva iz leta 1989, saj so se skoraj vsi Gruzinci morali odseliti. Med perestrojko so se namreč mednacionalna trenja v Abhaziji spremenila v oborožene spopade. (Čibej, 2004h).

povezavo z Rusijo. Poleg tega leži v Abhaziji polovica gruzinske črnomske obale, gre pa tudi za zelo rodovitno področje, bogato tudi z mineralnimi viri ter glavno gruzinsko elektrarno (Herzig, 1999: 76).

Podobno kot v Južni Osetiji segajo korenine konflikta med Abhazijo in Gruzijo v 20. in 30. leta 20. stoletja. Abhazija je bila leta 1921 ustanovljena kot sovjetska socialistična avtonomna republika, še istega leta pa je bila združena z Gruzijo. Abhazijska ustava iz leta 1925 je potrdila tako združitev z Gruzijo kot tudi abhazijsko neodvisnost. Že leta 1931 pa je Abhazija postala samo gruzinska avtonomna republika (Herzig, 1999: 76).

Od leta 1988 so se odnosi med Suhumijem in Tbilisijem postopno slabšali. Leta 1990 je abhazijski vrhovni sovjet razglasil neodvisnost in leta 1992 glasoval za ponovno uvedbo abhazijske ustave iz leta 1925. Glavni boji so v vojni med Abhazijo in Gruzijo potekali v letih 1992-93. Avgusta 1992 je gruzinski državni svet, pod pretvezo, da bodo ustavili ropanje, zasede in rešili nekaj ugrabljenih uradnikov, v Abhazijo poslal Narodno gardo. Kot odgovor na gruzinski napad, je abhazijski voditelj Vladislav Ardzinba mobiliziral pomoč Konfederacije gorskih narodov Kavkaza. Posredno naj bi Abhazijci vojaško pomoč, preko baz v Gudauti in Bombori, dobivali tudi od Rusije.³⁶ Marca 1993 so okrepljene abhazijske enote sprožile nove ofenzive in jih septembra, kljub dogovoru o prekinitvi ognja, za katerega so se pod pokroviteljstvom Rusije dogovorili junija, nadaljevali. Takrat je gruzinska vojska doživela poraz in se konec septembra umaknila iz Abhazije (Herzig, 1999: 77-78).³⁷

Pod pokroviteljstvom ZN in po posredovanju Rusije je bilo 1. decembra 1993 v Ženevi podpisano premirje; maja 1994 pa so podpisali Sporazum o prekinitvi ognja. Na podlagi sporazuma pride do namestitve mirovnih sil SND, ki jih nadzorujejo opazovalci ZN. Sporazum je zahteval oblikovanje demilitarizirane cone. Vzpostavljeno je bilo 12-kilometrsko nevtrarno območje na obeh straneh mejne reke Inguri. Na nadaljnjih 12-ih kilometrih od varnostne cone pa je bilo potrebno odstraniti težko oborožitev (Walker, 2000: 159). Mirovne sile,³⁸ šlo je za okoli 1.500 (ruskih)

---

³⁶ Ni povsem jasno, kolikšen je bil obseg pomoči in kdo jo je odobril (Herzig, 1999: 76); po drugi strani pa so ruske lokalne enote pomagale tudi gruzinski strani (Herzig, 1999: 156).

³⁷ Posledica gruzinskega poraza in umik njenih enot iz Suhumija, je bilo veliko število beguncev, nekje med 180.000 in 240.000. Čeprav izraz begunci morda ni pravilen, saj ZN razlikujejo med begunci, ki zapustijo državo zaradi spopadov ali političnega preganjanja ter med notranje razseljenimi osebami, ki se prav tako preselijo zaradi spopadov ali političnega preganjanja, vendar ne prečkajo državne meje (Walker, 2000:158).

³⁸ V času pred namestitvijo mirovnih sil je prišlo do nestrinjanja glede sponzorstva sil (SND ali ZN), katere države bodo prispevale vojake in kje bodo sile nastanjene. Ševardnadze se je tudi zavzemal za

pripadnikov, so delovale pod imenom sile SND, pomagalo pa jim je skoraj 150 pripadnikov UNOMIG. Pogajanja med obema stranema so se nadaljevala. Z namenom, da bi abhazijska stran popustila, so izvajali različne pritiske, med katerimi je bilo tudi rusko zaprtje meje z Abhazijo konec leta 1994 in uvedba sankcij s strani držav SND leta 1996. Kljub temu, da je Rusija v pogajanjih odigrala glavno vlogo, je predvsem s strani Tbilisija doživljala pripombe in dvome o nepristranskosti in dejanskemu izvajanju svojih mirovnih nalog (Herzig, 1999: 78). Do ponovne eskalacije napetosti je prišlo konec leta 1997, kar je vodilo do novih konfliktov maja 1998.³⁹

Do leta 2003 ni niti Gruziji sami niti z mednarodno pomočjo uspelo doseči stvarnih rezultatov pri reševanju te krize. Neuspešen je bil tudi t.i. Bodenov dokument – osnovna načela razdelitve pristojnosti med Tbilisijem in Suhumijem – sprejet ni bil predvsem zaradi ruskega blokiranja znotraj skupine prijateljev generalnega sekretarja ZN in abhaške zavrnitve. Gruzinci so predlagali, da bi ruske mirovne sile na tem območju zamenjali mirovniki drugih narodnosti, vendar je to malo verjetno. Z uvedbo vizumov za Gruzince, vendar ne za Abhazijce, je prišlo v odnosih med državama do dodatnih trenj. Možnosti za doseg rešitve konflikta v kratkem času so precej majhne, v daljšem obdobju pa bi bilo mogoče spor rešiti z oblikovanjem federalne države (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003).

Po prevzemu oblasti in obljubi o ponovni vrnitvi separatističnih regij pod oblast Tbilisija, naj bi Abhazija predstavljala naslednjo postajo Sakašvilijeve »rožnate revolucije«. Vendar se položaj Abhazije ne more primerjati z Adžarijo, saj so imeli v SZ znotraj Gruzije avtonomen položaj, pa tudi po tradiciji in kulturi so blizu Čečenom, Kabardincem in Čerkezom, njihov jezik pa nima nič skupnega z gruzinščino. Izvoz »revolucije vrtnic« v Abhazijo naj ne bi bil tako preprost, kakor je bil mehki državni udar v Adžariji, kjer so prebivalci priznavali oblast v Tbilisiju, Sakašvili pa je lahko računal na tamkajšnjo opozicijo (Čibej, 2004h).

---

mednarodno mirovno operacijo pod pokroviteljstvom ZN ali OVSE, zahodne sile, še posebej ZDA, pa so se mirovni operaciji na ruski meji hotele izogniti (Walker, 2000: 159).

³⁹ Šlo je za t.i. šestdnevno vojno, ki se je začela po izvedenih simbolnih dejanjih (dvigovanje gruzinskih zastav v gruzinskih vaseh, odkrito razdeljevanje humanitarne pomoči), s katerimi sta Bela legija in abhazijski parlamenti v izgnanstvu želela pokazati, da se je gruzinska jurisdikcija razširila na območje Gali. Sececionistična oblast je odgovorila z gverilskimi napadi na gruzinske vasi. Po šestih dneh je bilo 26. maja 1998 podpisano premirje. Največja posledica obnovljenih spopadov, poleg novega vala beguncev, je bila ukinjena 12-kilometrski nevtralna cona. Naravno mejo med obema Abhazijo in Gruzijo je predstavljala reka Inguri, gverilske skupine obeh strani pa so nadaljevale z medsebojnimi napadi (Nodia, 2000: 190-192).

6.2.3 Adžarija

Adžarija⁴⁰ predstavlja avtonomni del gruzinske države, ki je bila v sklopu Sovjetske socialistične republike Gruzije socialistična avtonomna republika. Zadnja desetletja je bil v tej pokrajini na oblasti Aslan Abašidze. Značilno je, da si sam ni nikoli prizadeval za samostojnost avtonomne republike.⁴¹ Adžarija je preživela padec socializma z manj socialnimi pretresi kakor drugi deli obubožane Gruzije. Velik del prebivalstva je mnenja, da je k temu pripomogel tudi njihov avtorski voditelj. Adžarci so v nasprotju z muslimanskimi Abhazijci in krščanskimi Osetijci, ki jih je Stalin ločil od svojih rojakov v Severni Osetiji, del gruzinskega naroda. Govorijo gruzinski jezik, le krščansko vero so pod vplivom turške države, ki je vladala Adžariji od sredine 17. stoletja do leta 1878, potem pa še med rusko državljansko vojno, zamenjali z islamom (Čibej, 2004e).⁴²

Razmere so se v Adžariji zaostrele sredi marca 2004, ko novoizvoljenega gruzinskega predsednika Sakašvilija na kontrolni točki na meji z Adžarijo niso spustili v to avtonomno pokrajino. Sakašvili je zato Abašidzeju postavil ultimat, v katerem je zahteval svobodno gibanje po pokrajini, prenehanje preganjanja svojih privržencev in razpustitev nelegalnih oboroženih skupin. Abašidze je zahtevo zavrnil in v Adžariji razglasil izredne razmere in policijsko uro (Čibej, 2004d).

Nad razmerami v Adžariji je bil zaskrbljen tudi predsedujoči OVSE, bolgarski zunanji minister Solomon Passy, ki je bil 15. marca je na obisku v Gruziji. Obe strani je pozval k mirni rešitvi nesporazuma, še posebej ob bližajočih se parlamentarnih volitvah, ki so bile konec marca (OSCE Press Release, 15.3.2004).

Po nekaj dnevih medsebojne izmenjave groženj, gospodarske blokade regije in vojaškega izzivanja sta se 18. marca v adžarski prestolnici Batumi srečala Sakašvili in Abašidze in dosegla sporazum o mirni rešitvi spora, kar je pozdravil tudi predsedujoči OVSE (OSCE Press Release, 19.3.2004). Sakašvili je napovedal umik blokade, v Batumi pa bo poslal svojega pooblaščenca, ki bo poskušal z lokalnimi oblastmi rešiti sporna vprašanja.

Kljub vsemu je prišlo v začetku maja 2004 do ponovne zaostritve razmer, ko je Sakašvili zahteval razorožitev adžarskih milic in podreditev Adžarije gruzinskim

---

⁴⁰ Gre za pokrajino ob Črnem morju pri meji s Turčijo s približno 400.000 prebivalci (Čibej, 2004e).

⁴¹ Prav zaradi tega v Adžariji ni bilo nikoli močnih separatističnih teženj. Abašidze je namreč zagovarjal gruzinsko enotnost, obenem pa osrednji oblasti ni pustil vmešavanja v adžarske notranje zadeve. Do sporov med Abašidzejem in Ševardnadzejem je prišlo leta 1997, ko je Ševardnadze zavrnil Abašidzejevo zahtevo, da bi bila Adžarija prosta ekonomska cona (Nodia, 2000: 193-194).

⁴² Ime Adžarec v gruzinščini celo označuje Gruzince muslimanske veroizpovedi (Čibej, 2004e).

oblastem, kar je Abašidze zavrnil in celo ukazal razstrelitev dveh mostov in železniške povezave z Gruzijo. Po Abašidzejevem mnenju je bil to nujen korak za preprečitev morebitne invazije gruzinskih sil (Napetosti med Gruzijo in Adžarijo, 2004).

Na ulicah adžarske prestolnice Batumi so v naslednjih dneh potekale demonstracije tako nasprotnikov kot tudi privrženecv Abašidzeja. Gruzinski predsednik Sakašvili je v Adžariji uvedel neposredno predsedniško upravo, Abašidzeju pa obljubil amnestijo, če prostovoljno odstopi, česar pa adžarski voditelj ni imel namena storiti (Čibej, 2004f). Kljub vsemu je Abašidze 6. maja pobegnil in tako je Adžarija prišla pod oblast Tbilisija. V Adžariji so potem junija izvedli volitve, na katerih je prepričljivo zmagala Sakašvilijeva stranka. Po mnenju neodvisnih opazovalcev so bile volitve podobno nepoštene kot novembrske gruzinske parlamentarne volitve, zaradi katerih je takratna opozicija pod vodstvom Sakašvilija zahtevala odstop Ševardnadzeja (Čibej, 2004i).⁴³

6.2.4 Javaheti

Javaheti je pokrajina, ki leži na jugu Gruzije in katere prebivalstvo predstavlja armenska manjšina.⁴⁴ Živijo v skoraj popolni izolaciji od ostale države, kar je ostalo še iz časov SZ. Izolacija je tudi vplivala na dokaj mirno obdobje devetdesetih let, ko je preostanek države doživljal pretrese (Matveeva, 2001: 27). Območje ima slabe komunikacije z Gruzijo, kar je povzročilo usmeritev tega dela k Armeniji (Herzig, 1999: 46).⁴⁵

Območje armenske manjšine je pomembno zaradi enega izmed dveh vojaških oporišč, ki jih še ima Rusija na ozemlju Gruzije. V oporišču Ahalkalaki vidi armenska manjšina dvojni interes, po eni strani predstavlja za lokalno prebivalstvo vir

---

⁴³ Kakor vsak spopad pa naj bi imel tudi ta korenine v denarju, saj se je Tbilisi pritoževal, da nima carinskega nadzora nad pristaniščem v Batumiju. Skozi prestolnico Baku se namreč vsak mesec v pristanišče v Batumiju steče okoli milijon ton nafte iz Kazahstana in Turkmenistana in je bilo tako vedno življenjsko pomembno za druge dele Gruzije kot tudi za Azerbajdžan in Armenijo. Pristanišče Batumi je z naftovodom iz Kazahstana do ruskega pristanišča Novorosijsk, ki so ga zgradili pod taktirko multinacionalke ChevronTexaco, precej izgubilo, a si je po privatizaciji, s katero je Abašidze prepustil nadzor nad naftnim terminalom britansko-danskemu poslovnežu Janu Bondeju Nielsenu, opomoglo (Čibej, 2004g).

⁴⁴ Armenci predstavljajo 95 % prebivalcev; gre tudi za največjo manjšino v Gruziji, saj je Armencev 350.000 (Matveeva, 2001: 27).

⁴⁵ Leta 2001 je bila pokrajina Javaheti priključena na armensko električno omrežje, poleg tega pa ima z Armenijo tudi boljše cestne povezave (Matveeva, 2001: 28).

preživetja, saj je uradno tam zaposlenih 1.600 Armencev,⁴⁶ po drugi strani pa Javaheti meji s Turčijo, ki jo Armenci smatrajo kot tradicionalnega sovražnika. Ob morebitnem sporu niso prepričani niti v sposobnost niti v interes gruzinske vlade, da jih zaščiti pred turškim izzivanjem (Nodia, 2000: 194-195). Sami prebivalci razumejo svoje območje kot ruski protektorat v odnosu do turške vojske in Gruzije, obenem pa sami sebe smatrajo za promotorje ruskih interesov. Umik ruskih vojakov predstavlja za armensko manjšino strah, da so bodo potem tam nastanili gruzinski vojaki (Matveeva, 2001: 27).

V zadnjem letu si je Gruzija prizadevala za ureditev razmer v separatističnih regijah, predvsem v Južni Osetiji in Abhaziji. Po odhodu proruskega voditelja Abašidzeja so bile težave med Adžarijo in Tbilisijem v glavnem rešene. Januarja 2005 je Sakašvili Južni Osetiji ponudil avtonomijo, in sicer večjo kot jo ima sosednja ruska republika Severna Osetija (Soban, 2005).⁴⁷ V načrtu za avtonomijo se zavzemajo za demilitarizacijo, gospodarski razvoj, vzpostavitev zaupanja in dodelitev statusa Južni Osetiji (Hočevar, 2005). Tbilisi je oblastem v Chinvaliju ponudil možnost oblikovanja lastnega parlamenta in vlade, prebivalcem pa je ponudil povračilo za vso škodo, povzročeno v vojni med leti 1990-92 in finančno pomoč vsem, ki se bodo vrnil v pokrajino (Soban, 2005).

Vlada naj bi se torej najprej osredotočila na reševanje južnoosetijskega položaja, za katerega verjetno misli, da ga bo lažje rešila kot abhazijskega. Posledice vojne v Abhaziji so bile hujše, kar položaj, ob predpostavki, da so odnosi med Tbilisijem in Abhazijo zapleteni še iz časov SZ, dodatno zaplete.

V Javahetiju je prišlo konec marca 2005 do množičnih protestov, v katerih so prebivalci med drugim nasprotovali umiku ruskega vojaškega oporišča iz Ahalkalakija, ki nudi delovna mesta večini lokalnega prebivalstva (Hakobyan, 2005).⁴⁸

Tako je napredek, kljub naporom misije UNOMIG s podporo Skupine prijateljev generalnega sekretarja, precej počasen. Hkrati pa je bil, zaradi zapletene politične situacije na obeh straneh ter dogodkov ob zamenjavi predsednika

---

⁴⁶ Podatki za leto 2001. Po ocenah naj bi oporišče predstavljalo dodatne ugodnosti za več kot polovico prebivalcev (Matveeva, 2001: 27).

⁴⁷ S tem je verjetno hotel zmanjšati težnje Južne Osetije za združitev s severno sosedo.

⁴⁸ Po mnenju nekaterih naj bi bila v ozadju teh protestov Rusija, saj nestabilnost tega dela posledično najbolj koristi njej. S tem bi namreč dobila razlog za ohranitev svojega oporišča ali celo namestitvev »mirovnih« sil (Hakobyan, 2005).

Ševardnadzeja, mirovni proces za nekaj časa postavljen na stranski tir. Realnost situacije se izraža s tem, da dejansko še ni prišlo do pogajanj o prihodnjem političnem statusu Abhazije znotraj Gruzije.

7. PRISOTNOST TUJIH SIL IN MEDNARODNIH ORGANIZACIJ V GRUZIJI

Območje Kavkaza je, globalno gledano, pomembno predvsem zaradi zalog nafte in plina ter terorizma, ki bi se lahko od tam razširil. Po drugi strani pa predstavlja, predvsem zaradi separatističnih teženj različnih pokrajin, precej nemirno območje.⁴⁹ Najpomembnejši vpliv na to območje imata tako ZDA in sosednja RF.

ZDA so odvisne predvsem od nafte na Bližnjem Vzhodu, zahodna Evropa pa od plina iz Rusije (večina tega pride iz Srednje Azije). Tako ZDA kot Evropa bi radi zmanjšali odvisnost od teh virov ter raje kupovali nafto in plin iz Kaspijskega morja.⁵⁰ Naftovodi in plinovodi iz Azerbajdžana preko Gruzije do Turčije, predstavljajo konkurenco obstoječim ruskim (The Economist, 29.11.2003: 26). Najpomembnejši je naftovod Baku-Tbilisi-Čejhan, ki so ga odprli konec maja 2005 (ZDA dočakale naftovod do Mediterana, 2005). Rusija ne bo s tem izgubila samo dohodka od taks, ampak se bo precej zmanjšal tudi njen vpliv na Zahod. Do zgraditve je bila Gruzija še popolnoma odvisna od ruskega plina, kar se bo po zgraditvi plinovoda čez njeno ozemlje spremenilo, saj ga bo večino ter tudi ugodneje dobila iz tega koridorja.⁵¹

---

⁴⁹ Na tem mestu je smiselno ločiti med separatizmom oz. secesionizmom in terorizmom. Najprej je treba poudariti, da je terorizem več, zato o terorizmu na splošno ne moremo govoriti. Thomas J. Badey (Godina, 2002: 8) meni, da je terorizem zločin, vendar se od drugih zločinov loči po tem, da gre pri terorizmu za ponavljanje nasilnih dejanj (to pomeni, da ena skupina ljudi oz. organizacija večkrat izvede napad na podobno izbrane tarče). Terorizem se od navadnega kriminala loči tudi po politično motiviranem ozadju. Namen pa je jasen: pri ciljni publikli, ljudeh, povzročiti občutek strahu. Težko je torej ločiti med teroristom in borcem za svobodo. Teroristi delujejo tajno in ne želijo biti razkriti, zato tudi nimajo uniform, raznih oznak in orožja na vidnem mestu, kot jih imajo vojaki. Pri svojih akcijah ne upoštevajo vojaških zakonov in običajev, prav tako nimajo poveljnika, ki bi zanje odgovarjal, kot je to predpisano za vojake v skladu s pravom oboroženih spopadov (tri haaške konvencije, štiri ženevske konvencije ter dva dopolnilna protokola o zaščiti žrtev v meddržavnih in notranjih oboroženih spopadih) (Degan, 2000: 883-888). Borci za svobodo v glavnem ne delujejo tajno, pomembno je tudi, s katerega zornega kota gledamo nanje. Primer za to dobimo v sami Gruziji.

⁵⁰ Mnenja o količini nafte, ki naj bi se nahajala v kaspijskem bazenu, so zelo različna. Dokazanih zalog – tj. najdišč nafte in naravnega plina, ki imajo 90 % verjetnost – je od 17 do 33 milijard sodov, kar je podobno zalogram v ZDA (22 milijard sodov). Mnenja pa se razlikujejo o tem, koliko je morebitnih zalog (najdišč s 50 % verjetnostjo). Najbolj optimistične ocene navajajo 233 milijardah sodov, kar bi bilo okoli 10 % vseh naftnih rezerv na svetu. Če bi te številke držale, bi bilo to drugo z nafto najbogatejše območje na svetu, takoj za 259 milijardami sodčkov v Saudski Arabiji in pred Kuvajtom s 94 oz. Iranom s 93 milijardami sodov. Raziskava Mednarodnega inštituta za strateške študije je že pred nekaj leti pokazala, da bi bilo treba te številke deliti vsaj s tri. Najbolj pesimistične ocene pa navajajo le okoli 50 milijard sodov (Čibej, 2002c).

⁵¹ V preteklosti je rusko monopolno plinsko podjetje Gazprom pozimi že večkrat prekinilo dobavo plina Gruziji. Uraden razlog naj bi bilo neplačevanje računov, dejansko pa so v ozadju politični cilji. To je bilo najbolj vidno, ko so prekinili dotok plina zaradi čečenskih upornikov, ki naj bi se zatekli v gruzinsko sotesko Pankisi. Obenem pa je tudi rusko državno energetska podjetje Unified Energy Systems (UES) kupilo 75 % delež glavnega gruzinskega distributerja, podjetje Telasi (The Economist, 29.11.2003: 26), ki je bilo v lasti Američanov (Soban, 2003).

7.1 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Svojo pozornost proti Vzhodni Evropi, Kavkazu ter Srednjemu Vzhodu so ZDA usmerile po 11. septembru 2001. V skladu s protiteroristično vojno je nato sledila vojaška operacija proti Afganistanu. Do same prisotnosti ameriškega vojaškega osebja na Kavkazu je prišlo konec aprila 2002 (Čibej, 2002a), po prošnji gruzinske vlade za pomoč pri boju z gverilci, ki naj bi bili povezani z islamskimi ekstremističnimi skupinami in čečenskimi uporniki.⁵² Tako je februarja 2002 (Salukvadze, 2002) vlada ZDA podprla 18-mesečni program »Usposobiti in opremiti« (Train and Equip Program), vrednega 64-65 milijonov ameriških dolarjev. Glavni namen je bil usposobitev gruzinske (obubožane) vojske ter nabava orožja in opreme. Velikost ameriškega kontingenta je znašala od 80⁵³ do 200 vojaških inštruktorjev in svetovalcev, pripadnikov Sil ZDA za posebne operacije (U.S. SOF).⁵⁴ Nahajali so se v bivši vojaški bazi Rdeče armade Krtsanisi blizu Tbilisija, izšolali pa naj gruzinske častnike in vojake v velikosti brigade (okoli 2.000 mož), sestavljene iz 3-4 pehotnih bataljonov in 1 oklepne čete. Novo izšolana in usposobljene brigada naj bi tudi predstavljala jedro nove gruzinske vojske (Cheterian, 2003).⁵⁵ Uspeh programa pa je znižala dezertacija in nizka morala teh enot (celo elitnih) (Cornell, 2004: 63).

Konec oktobra 2003 je prišlo do podaljšanja programa (Gularidze, 2003), tako naj bi ZDA Gruziji pomagale do konca leta 2005 usposobiti in opremiti dodatnih 4.000 vojakov. V letu 2005 pa naj bi ameriška denarna pomoč Gruziji znašala 15 milijonov ameriških dolarjev (Gularidze, 2004).

---

⁵² Potrebno se je zavedati, da je v skladu z duhom protiteroristične vojne delovala tudi Rusija, saj je začela prikazovati vojno v Čečeniji kot vojno proti terorizmu ter upornike kot zaveznike Al Kajde in s tem nehote tudi usmerila pozornost ZDA na to območje in jim dala tudi potrebni (legimitzacijski) razlog za (večjo) prisotnost na tem območju oz. za prisotnost ZDA v Gruziji nasploh.

⁵³ Prvih 75 inštruktorjev v Gruzijo prišlo 19. maja (Baran, 2002b).

⁵⁴ Program je bil sestavljen iz dveh faz: v prvi fazi, ki se je začela 29. aprila je šlo za 70-dnevno urjenje poveljniškega osebja na obrambnem ministrstvu ter za urjenje poveljnikov kopenskih sil. Za zagotovitev interoperabilnosti gruzinskega varnostnega sistema so bile vključene tudi mejne enote in druge gruzinske varnostne službe. Cilj prvega dela je bila izgradnja močne in učinkovite organizacije, ki bi bila sposobna oblikovati in izvajati standardizirane operativne postopke, načrte urjenja, operativne načrte in bilance opreme. Druga faza programa pa je vključevala taktično usposabljanje štirih vojaških enot (Georgia "Train And Equip" Program Begins, 2004).

⁵⁵ Po zaključku dvoletnega programa je bil prvi poveljniški bataljon razporejen v 11. brigado v vojaškem oporišču v Vazianiju, manjkajo pa načrti za vaje na bataljonski in brigadni ravni, vključno z artilerijo in načrti za zračno prenosne operacije. Brez tega bodo gruzinske OS omejene na izvajanje manjših operacij (Miller, 2003).

Namen ZDA pri sodelovanju z Gruzijo je naslednji: A) stabilizacija zavezniške države v regiji ter B) v skladu z vojno proti terorizmu:⁵⁶ 1) šolanje (usposabljanje) varnostnih agencij (policije, vojske), 2) vojaška tehnična pomoč,⁵⁷ 3) in pomoč pri pridobitvi nadzora nad sotesko Pankisi⁵⁸ na severovzhodu Gruzije, kjer vladata kriminal in brezvladje ter nudi zavetje čečenskih ter Al Kajdinih borcev.

7.2 RUSKA FEDERACIJA

Politiko RF na območju Kavkaza in v Gruziji sami je mogoče opisati z: a) načelom deli in vladaj – izkoriščanje nesoglasij med etničnimi skupinami in narodi - in b) politiko korenčka in palice – pomoč RF Gruziji na gospodarskem, vojaškem, političnem, itd. področju ter njeno odtegotvanje, kjer je glavni namen obdržati rusko prisotnost na tem območju (Graham, 2005a).

Po razpadu SZ vlada v Gruziji sicer protirusko razpoloženje ter nenaklonjenost sodelovanju z Rusijo, vendar Gruzija sama ni zmožna razrešiti etničnih konfliktov, do katerih je prišlo kmalu po osamosvojitvi. RF je Gruziji predlagala, da ji v zameno za priključitev k SND prepusti in dobavi orožje bivše Rdeče armade ter usposobi njeno Narodno gardo. Predsednik Gamsahurdija takrat nima druge izbire, kot da predlog sprejme; ruske čete in vojaška pomoč omogočita stabilizacijo razmer ter ohranitev Ševardnadzejevega režima, ki pa mora umiriti protiruska čustva državljanov (Graham, 2005b).

Na podlagi mirovnega sporazuma med gruzinsko in abhazijsko stranjo (ob diplomatskem posredovanju Rusije) pridejo maja 1994 do sklepa o razmestitvi mirovnih sil SND z namenom nadzora implementacije Sporazuma o prekinitvi ognja

---

⁵⁶ Pri tem gre zgolj za pomoč pri šolanju in svetovanju, ne pa za razporeditev sil za izvajanje neposrednih bojnih nalog.

⁵⁷ Primer vojaško-tehnične pomoči je 10 helikopterjev UH-1, ki jih je Gruzija dobila od ZDA poleti 2001 ter tehnična pomoč mejnim enotam (Baran, 2002a).

⁵⁸ Soteska Pankisi, ki meji na Čečenijo, je postala problematična v odnosih med Gruzijo in Rusijo v obeh rusko-čečenskih vojnah. Takrat se je veliko beguncev iz Čečenije zateklo v omenjeno sotesko, kjer že od 17. stoletja živi čečenska manjšina. Z begunci pa naj bi tja prišli tudi bojavniki in kriminalci, med drugo vojno tudi islamski skrajneži, ki naj bi bili povezani z Al Kajdo. V soteski se je kasneje precej razširilo tihotapljenje in organizirani kriminal. Leta 1999 je Rusija obtožila Čečenske teroriste za napad na stanovanjski poslopji v Moskvi, ki je terjal več sto žrtev. Takratni ruski predsednik Boris Jelcin je prosil Ševardnadzeja, če bi lahko uporabil ruska vojaška oporišča v Gruziji za izvedbo napadov na Čečenijo. Zaradi strahu, da bi to potegnilo Gruzijo v čečensko vojno, je Ševardnadze prošnjo zavrnil. Od takrat Rusija obtožuje Gruzijo neučinkovitega nadzora njenih mej (Baran, 2002a).

in ločitve sil.⁵⁹ UNOMIG prevzame nadzor nad izvajanjem sporazuma ter opazovanje operacij sil SND v Abhaziji, medtem ko sile SND nadzira OVSE.

Velikost kontingenta mirovnih sil SND je v Abhaziji 1.600 mož ter v Južni Osetiji 530 mož. Velikost sil RF, ki se nahajajo v dveh preostalih ruskih oporiščih, v Batumiju in Ahalkalakiju, pa je 3.000 vojakov. Sile RF so postavljene strateško na območjih etničnih manjšin in ob komunikacijah v državo (cestne, železniške, zračne – dve od treh letališč), s čimer imajo možnost nadzora prometa proti Rusiji, Turčiji in deloma Armeniji ter s tem možnost (vsaj delne) izolacije (blokade) Gruzije (The Military Balance, 2004/2005: 88).

Največji problem v odnosu med Gruzijo in Rusijo predstavljata še dve odprti ruski vojaški oporišči na gruzinskem ozemlju, ki sta ostali iz časov SZ. Na Vrhu OVSE v Istanbulu leta 1999, je bil med Gruzijo in Rusijo podpisan sporazum o umiku iz štirih oporišč, ki jih je takrat imela RF v Gruziji. Dve največji oporišči, Vaziani in Gudauta,⁶⁰ so do 1. julija 2001 izpraznili, o zaprtju ostalih dveh, Ahalkalaki in Batumi,⁶¹ sta se državi dogovorili šele leta 2005. Umik ruskih enot iz Gruzije so zahtevale tudi ZDA ter EU, pri čemer so bile ZDA pripravljene pri umiku tudi finančno pomagati (Defense Link News, 5.12.2003), EU pa o tem ni razmišljala (Čibej, 2004b).

Rusija se je določitvi dokončnega datuma izogibala s trditvami, da se je v sporazumu iz Istanbula zgolj obvezala, da bo do konca leta 2001 končala pogajanja o umiku in načinu umika vojakov ter opreme, o samem roku umika pa se v sporazumu niso dogovorili (Čibej, 2004a). Ruski obrambni minister Ivanov je izjavil, da se Rusija načeloma strinja z umikom enot, vendar tega ne bo storila kot v začetku devetdesetih, ko je svoje vojake umaknila iz takratne Vzhodne Nemčije, ki so po vrnitvi praktično ostali brez službe in strehe nad glavo (Devdariani, 2005). Tako so ruski generali ocenjevali, da bi za umik potrebovali vsaj še deset let, Gruzija pa naj bi Moskvi poravnala tudi stroške, katerih višina je bila ocenjena na 500 milijonov

---

⁵⁹ Pred samim sprejetjem mirovnega sporazuma sta februarja Gruzija in Rusija podpisali že omenjeno Pogodbo o prijateljstvu in sodelovanju, ki potrdi njuno politično, vojaško in ekonomsko sodelovanje.

⁶⁰ V intervjuju za Delo je Zurab Žvanija dejal, da je Rusija dejansko izpraznila samo oporišče v Vazianiju, saj so v Gudauti t.i. ruske mirovne čete, ki naj bi varovale premirje v Abhaziji. Ker vlada v Tbilisiju od konca vojne tega dela države praktično ne nadzira več, nihče v Gruziji ne pozna natančnega števila vojakov (Soban, 2002).

⁶¹ V Ahalkalakiju ima Rusija 62. oporišče z okoli 1.500 vojaki (Čibej, 2004b), v Batumiju (prestonici avtonomne regije Adžarije) pa ima Rusija 12. oporišče, kjer je prav tako približno 1.500 mož in še ti so večinoma Gruzinci v ruskih uniformah. Oporišče je ostanek meje iz hladne vojne med članico Nata Turčijo in Rdečo armado (The Economist, 8.5.2004: 29). Oporišči se nahajata na območjih etničnih manjšin, kjer je oblast Tbilisija šibka (v Ahalkalakiju predstavlja večino prebivalstva armenska manjšina) oziroma gre, kot je v primeru Batumija, za avtonomno pokrajino. Za lokalno prebivalstvo oporišči predstavljata najpomembnejši vir preživetja, zato jima tudi ne nasprotujeta.

ameriških dolarjev.⁶² Temu je Sakašvili nasprotoval, saj naj bi bilo v Gruziji le okoli 500-600 ruskih vojakov in častnikov, večino zaposlenih v oporiščih pa predstavljajo gruzinski državljani (Soban, 2004a), zato je Tbilisi za umik predlagal triletni rok (Čibej, 2004b). Rusija je v nadaljnjih mesecih zmanjševala čas ter višino pomoči za umik oporišč iz Gruzije. Najprej naj bi predlagala sedem do osemletni rok, sredi marca 2005 pa naj bi iz ruskega obrambnega ministrstva sporočili, da bo oporišči mogoče umakniti v treh do štirih letih (Čibej, 2005b in Devdariani, 2005). Moskva z umikom zavlačuje, ker se boji, da bodo namesto ruske vojske v južno sosedo prišli ameriški ali vojaki Nata, čeprav jim je pred dobrim letom tedanji zunanji minister Colin Powell zagotovil, da ZDA v Gruziji ne nameravajo postaviti vojaških oporišč (Čibej, 2005b).

Gruzinski parlament je sredi marca 2005 sprejel resolucijo, da bodo, če z Moskvo do sredine maja ne dosežejo dogovora o natančnih datumih o umiku, obe oporišči razglasili za nezakoniti,⁶³ tako da bi ruskim vojakom omejili gibanje – ne bi jim več izdajali vizumov – in oporiščema izklopili elektriko in vodo (Hočevar, 2005). Razmere pa so se zaostriale sredi maja, ko je Gruzija Rusiji postavila tridnevni rok, da predlaga »realen in obojestransko sprejemljiv« predlog glede umika, sicer bo Tbilisi enostransko razglasil, da ruska oporišča po 1. januarju 2006 ne bodo več delovala (Russia to withdraw Georgia troops, 2005).

Ker Rusija v določenem roku ni podala nobenega predloga, je Gruzija 16. maja uvedla omejene ukrepe proti oporiščema, ki poleg vizumov za ruske vojake vključujejo tudi dodaten nadzor nad pošiljkami v in iz oporišč (Gruzija ukrepa proti ruskim oporiščem, 2005). Konec maja je med državama prišlo do dogovora o umiku ruskih enot in tako je julija začela Rusija umikati svoje enote iz oporišča Batumi, v začetku avgusta pa še iz oporišča Ahalkalaki. Večino ruskih vojakov in opreme bodo po odhodu iz Gruzije namestili v Vladikavkazu, glavnem mestu ruske republike Severna Osetija, ki meji na Čečenijo (Rusija začela umik iz drugega oporišča v Gruziji, 2005).⁶⁴

Poleg sporov glede oporišč, obstaja med Gruzijo in Rusijo cela vrsta medsebojnih nesoglasij. Že od razpada SZ Rusija neprikrito podpira separatistične

---

⁶² Po besedah takratnega gruzinskega zunanjega ministra Japaridžeja (Devdariani, 2005).

⁶³ V primeru implementacije dokumenta bi bila ruska vojaška prisotnost razumljena kot kršenje gruzinske pravice o neprisotnosti tujih sil na svojem ozemlju (Devdariani, 2005).

⁶⁴ Ker sem že zaključevala s pisanjem diplomskega dela, nisem opisala nadaljnjega poteka umika ruskih enot.

pokrajine, čeprav se na njihove prošnje po priključitvi k Rusiji ne odziva in uradno zagovarja ozemeljsko celovitost Gruzije.⁶⁵ Nenavadno je, da Rusija po eni strani krvavo zatira teror in separatizem v Čečeniji, v Gruziji pa ga podpira. Glavni problem je v dvojnih standardih: kadar je govora o Čečeniji, v Moskvi poudarjajo ozemeljsko celovitost svojega ozemlja, ko pa gre za Abhazijo in Južno Osetijo, govorijo o pravici do samoodločbe. Dvojnost meril se kaže tudi v tem, da po eni strani trdi, da se teroristi čez Gruzijo prebijajo v Čečenijo, po drugi pa nasprotuje opazovalnim misijam OVSE⁶⁶ na meji (Soban, 2004b).

Po mnenju Zuraba Žvanije naj v odnosih med sosedama ne bi predstavljala temeljnega problema gruzinska soteska Pankisi, preko katere po ruskih trditvah vdirajo čečenski bojovníki v Rusijo, ampak prozahodna usmerjenost Gruzije (vojaško sodelovanje z ZDA, želja po vstopu v Nato, večje povezovanje z EU kot z Rusijo) (Soban, 2002). Do najhujše zaostitve odnosov med državama je prišlo avgusta 2002, ko so oblasti v Tbilisiju Ruse obtožile, da so njihova vojaška letala vdrla v gruzinski zračni prostor in obstreljevala sotesko Pankisi.⁶⁷ Sredi septembra je ruski predsednik Vladimir Putin vojski naročil, naj izdelata načrta za morebitni napad na teroriste, ki se skrivajo v soteski Pankisi (Čibej, 2002b).⁶⁸ Putin je potem že v začetku oktobra 2002 izjavil, da ruska vojska ne bo napadla soteske Pankisi, če bo uresničen dogovor med njim in Ševardnadzejem (Čibej, 2002d).⁶⁹ Do zaostitve pride znova v jeseni 2004,⁷⁰ ko je Rusija za nekaj časa celo zaprla mejo z Gruzijo (Soban, 2004b).⁷¹

---

⁶⁵ Rusija je kljub temu skoraj polovici separatistov iz teh regij podelila rusko državljanstvo, za ostale prebivalce Gruzije pa uvedla vizume za potovanja v Rusijo (Soban, 2004a).

⁶⁶ Misiji za leto 2005 mandat, zaradi ruskega veta, ni bil podaljšan.

⁶⁷ Letalske napade so potrdili tudi opazovalci OVSE, a v uradni izjavi niso natančno opredelili čigava so bila letala (Čibej, 2002b). Moskva je Gruzijo celo obtožila, da je šlo za njena letala Sukhoi-25s pobarvana z ruskimi insignijami (Galeotti, 2002: 50).

⁶⁸ Putin je ta ukaz opravičil z resolucijo ZN, ki dopušča enostransko posredovanje, če država noče sama opraviti z mednarodnim terorizmom (Čibej, 2002b).

⁶⁹ Predsednika sta se dogovorila, da se bosta državi skupaj borili proti čečenskim upornikom, njuni vojaki pa bodo družno nadzirali skupno mejo (Čibej, 2002d).

⁷⁰ Po terorističnem napadu na šolo v Beslanu.

⁷¹ Skoraj istočasno pa je Rusija odprla obnovljeno železniško povezavo med Rusijo in Abhazijo, ki jo je pojasnjevala kot humanitarno potezo, kot prekinitev osamitve abhazijskega naroda (Soban, 2004b).

7.3 OZN

Povod za posredovanje OZN in ustanovitev misije v Gruziji je bil konflikt v Abhaziji, ki se je začel z nemiri in težnjo lokalnih oblasti za odcepitev od Gruzije. Prišlo je do eskalacije razmer in poleti 1992 je gruzinska vlada v Abhazijo napotila 2.000 pripadnikov oboroženih sil. Abhazijsko vodstvo se je umaknilo iz Suhumija v Gudauto. Premirje je bilo podpisano 3. septembra 1992 v Moskvi med Gruzijo, vodstvom Abhazije in RF. Premirje ni nikoli v celoti vstopilo v veljavo, predvsem zaradi medsebojnega obtoževanja sprtih strani o kršitvi premirja. Tako so se 1. oktobra znova začeli spopadi; posledica je bil beg okoli 30.000 civilistov na sever, čez mejo v RF.⁷²

7.3.1 Ustanovitev misije UNOMIG

OZN si je prizadevala z diplomatskimi sredstvi znova oživiti mirovni proces. Prišlo je tudi do posvetovanja z OVSE⁷³ za zagotovitev usklajenega delovanja pri doseganju cilja. Svoj Urad v Tbilisiju je OZN odprla novembra 1992 in sicer z namenom zagotoviti celostni pristop k rešitvi problema ter za pomoč generalnemu sekretarju pri mirovnih prizadevanjih. Maja 1993 je generalni sekretar imenoval posebnega odposlanca za Gruzijo, katerega prva naloga je bila zagotoviti strinjanje obeh sprtih strani o aktivni vlogi OZN pri prizadevanju za mirno rešitev konflikta. Gruzinska in abhazijska oblast sta 27. julija 1993 popisali nov sporazum o prekinitvi ognja, ki je predvideval demilitarizacijo konfliktne cone.

VS (Varnostni svet) OZN je 24. avgusta 1993 sprejel Resolucijo 858 (1993), s katero je bila ustanovljena misija UNOMIG (United Nations Observer Mission in Georgia), v kateri je bilo 88 vojaških opazovalcev. Glavni cilj misije je bil nadzor nad sprejetim sporazumom o prekinitvi ognja, s posebnim poudarkom na situaciji v mestu Suhumi. Prvotni mandat UNOMIG je bil razveljavljen z obnovitvijo spopadov v

---

⁷² Večino podatkov v tem podpoglavju sem dobila na uradni strani ZN oz. na treh internetnih naslovih misije UNOMIG, in sicer <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unomig/mandate.html>, <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unomig/background.html> ter <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unomig/facts.html>, na katere sem dostopila 25.4.2005, zato zaradi morebitnega nenehnega ponavljanja v nadaljevanju ne bom več navajala virov. Uporaba drugih virov je zabeležena sproti v opombah.

⁷³ Tedaj še KVSE – Konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi.

Abhaziji septembra 1993. Misija je dobila začasen mandat z Resolucijo VS 881 (1993) sprejeto 4. novembra 1993.

Po podpisu Sporazuma o prekinitvi ognja in ločitvi sil med gruzinsko in abhazijsko stranjo maja 1994 v Moskvi je VS z Resolucijo 937 (1994) 27. julija 1994 številčno okrepil sile UNOMIG na 136 vojaških opazovalcev.⁷⁴

V skladu z Resolucijo VS ZN 1077 (1996) je bil 10. decembra 1996 v Abhaziji ustanovljen Urad ZN za zaščito in promocijo človekovih pravic. Osebe je prispeval Urad visokega komisariata za človekove pravice, svojega predstavnika pa ima tudi OVSE. Sicer pa spada pod misijo UNOMIG in poroča Visokemu komisarju ZN za človekove pravice preko vodje misije UNOMIG. Z Resolucijo 1494 (2003) sprejeto 30. julija 2003 je VS odobril priporočila Generalnega sekretarja, da naj bi se misiji UNOMIG dodalo sestavo 20 častnikov civilne policije v okrožje Gali, da bi okrepila zmožnost izvrševanja mandata, okrepila delovanje institucij za izvrševanje zakonodaje⁷⁵ ter prispevala h ustvarjanju pogojev primernih za varno in dostojanstveno vrnitev notranje razseljenih oseb in beguncev.

Mandat misije se podaljšuje v VS za polletno obdobje (preverja in podaljšuje se januarja in junija), tako je bil mandat misije zadnjikrat podaljšan 28. januarja 2005 z Resolucijo VS 1582 (2005), in sicer do 31. julija 2005. Sedež misije UNOMIG je v mestu Suhumi. Samo mejno območje je demilitarizirana cona razdeljena na varnostno cono in cono omejitve (težke) oborožitve; sedeža sektorjev sta v mestu Gali (na abhazijski strani) in Zugdidi (na gruzinski strani). Urad za zveze je postavljen v Tbilisiju. Posebni odposlanec Generalnega sekretarja in vodja misije je Heidi Tagliavini (Švica), vodja vojaških opazovalcev pa generalmajor Hussein Ahmed Eissa Ghobashi (Egipt). V misiji je bilo februarja 2005 130 uniformiranih pripadnikov,

---

⁷⁴ Prišlo je tudi do razširitve mandata na: spremljanje in nadziranje strani pri izvajanju Sporazuma; motrenje operacije mirovnih sil SND v okviru implementacije sporazuma; preverjanje, preko opazovanja in patroljiranja, da sile nasprotnih strani ne ostanejo ali ne vstopijo v varnostno cono in da težka vojaška oborožitev ne ostane ali ni ponovno postavljena v varnostno cono ali cono omejitve orožja; spremljanje območij, kjer so skladišča težke oborožitve, ki jebila umaknjena iz varnostne cone in cone omejitve orožja in sodelovanje z mirovnimi silami SND; spremljanje umika gruzinskih sil iz doline Kodori čez mejo Abhazije; redno patroljiranje v dolini Kodori; preiskovanje morebitnih kršitev Sporazuma bodisi na prošnjo katerekoli strani v sporu, prošnjo mirovnih sil SND ali na lastno iniciativo ter jih poskušati rešiti ali vsaj prispevati k njihovi rešitvi; redno poročanje generalnemu sekretarju OZN glede izvajanja mandata še posebno glede implementacije Sporazuma, kršitev le-tega ter preiskav v zvezi s tem s strani UNOMIG, kot tudi o drugih relevantnih dogodkih; ohranitev tesnih stikov z obema stranema v sporu in sodelovanje z mirovnimi silami SND ter s svojo prisotnostjo na območju prispevati h ugodnim pogojem za varno in usklajeno vrnitev beguncev in razseljenih oseb.

⁷⁵ Law enforcement institutions.

od tega 119⁷⁶ vojaških opazovalcev in 11⁷⁷ pripadnikov civilne policije, podporno osebje pa je štelo 101 pripadnika mednarodnega civilnega osebja ter 181 pripadnikov lokalnih civilnih uslužbencev. Proračunska sredstva misije znašajo v obdobju julij 2004-junij 2005 33,59 milijonov ameriških dolarjev bruto.

7.3.2 Dejavnosti misije UNOMIG

Dejavnost misije se kaže preko terenskih patrolj z izhodišči v Suhumiju, Galiju in Zugdidiju, kot tudi z rednimi helikopterskimi preleti; zaradi varnostnih razlogov je iz območja patroljiranja izločena dolina Kodori. Dejansko stanje v coni konflikta v Abhaziji je ostalo precej spremenljivo, predvsem zaradi kriminala in brezvladja oz. odsotnosti spoštovanja zakonov, ki sta glavna destabilizacijska faktorja, ter nezmožnosti varnostnih agencij oz. organizacij, da se spopadejo s tema problemoma. Prav tako prihajajo pritožbe v zvezi teroriziranjem in ustrahovanjem prebivalstva s strani oboroženih skupin.

Kljub obnovitvi konflikta poleti in jeseni 2001 je konec leta 2001 prišlo do umiritve ter napredka na političnem področju z oblikovanjem listine o Osnovnih načelih delitve pristojnosti med Tbilisijem in Suhumijem (Listina). Pri tem projektu so sodelovali posebni odposlanec generalnega sekretarja ter Skupina prijateljev generalnega sekretarja.⁷⁸ Listina naj bi predstavljala osnovo za pogajanja o prihodnjem statusu Abhazije znotraj Gruzije. Vendar pa pri izoblikovanju tega dokumenta ni sodelovala abhazijska stran, ki je že leta 1999 enostransko razglasila odcepitev oz. osamosvojitvev ter na podlagi tega zavrača listino.

Do bolj otipljivega preboja na političnem področju je prišlo leta 2003, ko so abhazijske oblasti na ambadorski ravni sprejele Skupino prijateljev generalnega sekretarja v Suhumiju, ki so prenesle sporočilo neformalnega sestanka z generalnim sekretarjem februarja 2003 v Ženevi. Vendar pa je abhazijska stran zavrnila dialog o prihodnjem političnem statusu ter zavrnila Listino in njene poglede. Nasprotno pa je gruzinska stran pripravljena sodelovati pri razrešitvi problema. Pri pogajanjih s slednjimi so se oblikovale 3 skupine spornih vprašanj mirovnega procesa:

---

⁷⁶ Vojaške opazovalce prispevajo: Albanija, Avstrija, Bangladeš, Češka, Danska, Egipt, Francija, Grčija, Indonezija, Jordanija, Madžarska, Nemčija, Pakistan, Poljska, Republika Koreja, RF, Švedska, Švica, Turčija, Ukrajina, Urugvaj in ZDA.

⁷⁷ Pripadnike civilne policije prispevajo: Madžarska, Nemčija, Poljska, RF in Švica.

⁷⁸ Skupino sestavljajo: Francija, Nemčija, Rusija, Velika Britanija in ZDA, ki so nekakšna tretja oz. posredniška stran v konfliktu.

ekonomsko sodelovanje, vrnitev notranje razseljenih oseb ter politične in varnostne zadeve. Medtem ko je bilo med stranema v sporu mogoče doseči napredek na področju ekonomskega sodelovanja ter vrnitve beguncev, pa je bil napredek na političnem in varnostnem področju dejansko nemogoč.

7.4 OVSE

Misija OVSE v Gruziji⁷⁹ je nastala kot odziv na oborožen konflikt v Gruziji. Ustanovljena je bila decembra 1992. Sedež je imela v Tbilisiju,⁸⁰ njen glavni cilj pa je bil pospeševanje pogajanj med sprtimi stranmi v Gruziji, za dosego mirne politične rešitve v Abhaziji in Južni Osetiji. Mandat je bil 29. marca 1994 razširjen, novi cilji⁸¹ pa so vključevali predvsem spoštovanje človekovih pravic, pomoč pri vzpostavljanju demokratičnih institucij, spremljanje in pospeševanje svobode medijev, pospeševanje sodelovanja med in s sprtimi stranmi ter spremljanje skupnih mirovni sil.⁸²

Na željo Gruzije je Stalni svet OVSE 15. decembra 1999 razširil mandat misije in sicer na nadzorovanje 81 km dolge meje med Gruzijo in Čečenijo (RF), ki se je začelo februarja naslednje leto. Opazovalci OVSE so neoboroženi in nimajo nikakršnih policijskih pooblastil. Mandat misije je bil decembra 2001 geografsko najprej razširjen na inguseški del, decembra 2002 pa še na dagestanski del gruzinsko-ruske meje.

Misija ima na meji med Gruzijo in RF 9 stalnih patrolnih baz. Velikost misije se je tekom let številčno spreminjala. V začetku je štela 8 članov, z razširitvijo mandata še na nadzorovanje gruzinsko-čečenske meje pa se je število povečalo za 20 članov.

---

⁷⁹ Prav tako sem v tem podpoglavju pridobila večino podatkov z uradne strani misije OVSE v Gruziji oz. z naslovov: <http://www.osce.org/georgia/overview/>, <http://www.osce.org/georgia/mandate/> in <http://www.osce.org/publications/survey/survey02.htm>, do katerih sem dostopila 8.3.2005.

⁸⁰ Podružnični urad je bil odprt aprila 1997 v Chinvaliju v Južni Osetiji.

⁸¹ V mandatu so bili cilji natančneje določeni, in sicer: v Južni Osetiji si misija skupaj s sprtimi stranmi in mednarodno skupnostjo prizadeva za določitev statusa Južne Osetije znotraj Gruzije. Obenem nadzoruje tripartitne mirovne sile, ki se nahajajo v tej regiji, sodeluje pa z Skupno nadzorno komisijo⁸¹ ter zbira informacije o vojaških razmerah; v Abhaziji misija tudi pomaga OZN pri mirovni operaciji, kar vključuje miritev teženj Abhazijcev po osamosvojitvi ob hkratnem ohranjanju gruzinske ozemeljske celovitosti. Z imenovanjem svojega uradnika v Urad ZN za človekove pravice ustanovljenega v Suhumiju lahko OVSE tako spremlja situacijo na področju človekovih pravic, obenem pa podpira aktivnosti Urada v regiji; si glede odnosa do Gruzije kot države prizadeva pospeševati spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pomoč pri razvoju legalnih in demokratičnih institucij in procesov npr. nadzor volitev, zaščita manjšin, oblikovanje nove ustave.

⁸² Joint Peacekeeping Forces so bile ustanovljene s popisom sporazuma 24. junija 1992 v Sočiju (letni rezidenci ruskega predsednika ob Črnem morju).

Z dodatnim povečevanjem nalog, se je večalo tudi število opazovalcev. Junija 2004 je misija štela 175 mednarodnih opazovalcev, od katerih je 142 opazovalcev meje, njihovo število pa se čez zimo zaradi zaprtja prelazov zaradi snega zmanjša na 86. Od 1. avgusta 2003 je vodja misije britanski ambasador Roy Stephen Reeve, proračun misije pa je za leto 2004 znašal 21.271.900 evrov.

Misiji z letom 2005,⁸³ zaradi nasprotovanja Rusije, ni bilo več možno podaljšati mandata, tako da bodo opazovanje rusko-gruzinske meje zaključili (Grah, 2005).⁸⁴

7.4.1 Dejavnosti OVSE med misijo

OVSE je od napotitve misije v Gruziji budno spremljala dogajanje v odnosih med Tbilisijem in separatističnimi regijami ter ob vsakem poslabšanju razmer pozivala sprte strani k prekinitvi nasilja. Poleg tega je organizirala redna srečanja delegacij gruzinskih in južnoosetijskih strokovnjakov, katerih cilj je razrešitev konflikta med Gruzijo in Južno Osetijo.

OVSE je bil vseskozi aktiven tudi pri zagotavljanju finančne pomoči tako za svojo misijo kot tudi za opremljanje gruzinskih mejnih enot. 21. decembra 2001 je bil v Bruslju podpisan sporazum med misijo OVSE v Gruziji in Evropsko komisijo (EK), s katerim je EK misiji namenila sredstva v višini 210.000 evrov. Namenjena so bila okrepitvi mehanizmov za pomiritev konflikta med Gruzijo in Južno Osetijo, s čimer je EU pokazala pripravljenost na pomembnejšo politično vlogo na Kavkazu (OSCE Press Release, 21.12.2001).

Opazovalci OVSE so junija 2003 podarili gruzinskim patroljam na rusko-gruzinski meji opremo v vrednosti 100.000 evrov, ki jih je prispevala EU (OSCE Media Advisory, 27.6.2003). Naslednji mesec pa je gruzinskim mejnim enotam dala pomoč tudi ameriška vlada, in sicer je šlo za donacijo opreme (vozila, vojaško

---

⁸³ S 1.1.2005 je predsedovanje OVSE prevzela Slovenija.

⁸⁴ Poteza Rusije ni bila popolnoma nepričakovana, saj je že dalj časa ostro kritizirala delovanje OVSE, predvsem zaradi »dvojnih standardov« in »vsiljivega mentorstva«. Vendar ni bilo vedno tako. Večji del obstoja OVSE je le-ta predstavljala Moskvi najljubšo evropsko organizacijo, vendar si je po vzoru VS (Varnostnega sveta) OZN prizadevala za oblikovanje podobnega telesa z nekaj stalnimi članicami in pravico veta. Večina držav članic ni videla razloga za podelitev Rusiji posebnega statusa, tako je do konca devetdesetih Rusija postopno izgubila zanimanje za OVSE. Ostro nasprotovanje misiji na gruzinsko-ruski meji je mogoče razložiti le tako, da Moskva ne želi, da bi t.i. varno zatočišče za teroriste v soteski Pankisi preverjali mednarodni opazovalci, čeprav bi Rusija morala biti zainteresirana za nadzorovanje tega dela meje.

Gruzija si je potem prizadevala, da bi opazovalna misija prišla pod okrilje EU, katere pozornost pa je bila po novi širitvi usmerjena predvsem na Balkan in se je morebitno konfrontaciji z Rusijo izogibala (Baev, 2005).

obutev, kompleti prve pomoči,...) v višini 800.000 ameriških dolarjev (OSCE Press Release, 29.7.2003).

OVSE pa je Gruziji ponudil pomoč tudi pri izvedbi predsedniških in parlamentarnih volitev, zato so se v začetku decembra 2003 zunanji ministri držav članic OVSE odločili, da bo organizacija namenila Gruziji več kot 5 milijonov evrov za izvedbo volitev. OVSE Urad za demokratične institucije in človekove pravice pa je pri izvedbi volitev ponudil nadzor mednarodnih opazovalcev (OSCE Press Release, 2.12.2003).

Slika 3: Prisotnost tujih sil in mednarodnih organizacij na ozemlju Gruzije

Georgia

(Vir: podlaga za mapo na: http://www.lib.utexas.edu/maps/georgia_republic.html, 26.4.2004).

8. GRUZINSKI OBRAMBNI SISTEM

Gruzija se sooča z varnostnimi problemi, značilnimi za majhne države: z lastnimi viri in sredstvi ni sposobna zagotavljati svoje varnosti, zato naj bi se povezovala v zaveznitva z močnejšimi državami na tem območju (Herzig, 1999: 47-48, 53).⁸⁵

8.1 STRUKTURA NVS GRUZIJE

Kot sem že omenila, sem pri zbiranju novejših podatkov naletela na težave, saj se Gruzija trenutno nahaja v obdobju preoblikovanja svojih varnostnih pa tudi drugih državnih struktur. Poleg tega gruzinsko obrambno ministrstvo nima oblikovane internetne strani, ki bi predstavljala najenostavnejši in najnatančnejši vir podatkov o nacionalnovarnostnem in obrambnem sistemu. Tako sem naslednjo razdelitev povzela po publikaciji Jane's Sentinel Security Assessment – Russia and the CIS iz leta 1999.

Pristojnosti na področju zagotavljanja varnosti v Gruziji, so bile konec devetdesetih let 20. stoletja razdeljene med Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo državne varnosti in Ministrstvo za obrambo (glej Prilogo 1).

- **Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ)** je pristojno za:
  - policijske sile, ki imajo 6.300 pripadnikov (The Military Balance, 2004/2005: 88) in so še vedno organizirane kot milica, ki je obstajala v času SZ (tudi načrti urjenja so še vedno narejeni po zgledu sovjetske milice). Znotraj policije obstaja posebna enota (OMON), ki se ukvarja z javnim redom in mirom. Največjo težavo predstavljata korupcija in prenizke plače, obenem pa je pogosto označena kot nasilna in neučinkovita. Svoje pristojnosti dokaj učinkovito v glavnem izvaja le v Tbilisiju, medtem ko je izven glavnega mesta nemočna in nesposobna izvajanja kakršne koli oblasti. V zadnjem času je vladi uspelo

---

⁸⁵ Tu gre za paradoks: Rusija za Gruzijo prej predstavlja glavno grožnjo njeni varnosti kot potencialnega zaveznika. Na tem območju še ni drugega zaveznitva, ki bi predstavljalo protiutež ruski vojaški moči (Herzig, 1999: 53).

vzpostaviti nad policijo večji nadzor (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 223);

- mejne enote, ki imajo 5.400 pripadnikov in spadajo v Oddelek za zaščito državnih mej. Oddelek sodeluje z Ruskim štabom za področje mej na Kavkazu, ki je bil ustanovljen marca 1994. Leta 1998 sta Gruzija in Rusija podpisali sporazum, po katerem je Gruzija prevzela nadzor nad svojo morsko mejo ter nad ozemeljsko mejo s Turčijo (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 225);
- carinsko službo, katere glavna naloga je preprečevanje nezakonitega prometa z orožjem, drogami in denarjem (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 224).
- Pod okrilje **Ministrstva za državno varnost** (MDV) sodita:
  - obveščevalno-varnostna služba SGB,⁸⁶ ki je naslednica sovjetskega KGB. V SGB sodijo enote za specialno delovanje (Delta, Alfa, Omega in leta 1997 ustanovljen Saturn) in
  - obveščevalni oddelek (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 226).
- V okviru **Ministrstva za obrambo** (MO) je Generalštab gruzinske vojske, več namestnikov ministra (vsak zadolžen za določeno področje vojaške administracije) in poveljniki kopenskih, letalskih enot, enot zračne obrambe ter mornariških enot. Od leta 1994 je del varnostnih sil, ki so organizirane v Narodno gardo, pod pristojnostjo Ministrstva za obrambo. Takratni predsednik Ševardnadze jih je ukazal združiti z oboroženimi silami (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 214).
- **Služba državne varnosti** sodi neposredno pod pristojnosti predsednika. Ustanovljena je bila leta 1994 s predsedniškim odlokom, njena primarna naloga pa je varovanje predsednika države in strateških državnih objektov (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 226).

---

⁸⁶ Ker organizacija SGB v veliki meri temelji na organizaciji sovjetske KGB, podatki o delovanju pa so zelo skopi, je smiselno, če pogledamo organizacijo in delovanje KGB. Obveščevalno-varnostno službo KGB (Komite državne varnosti) so ustanovili leta 1954, njena glavna naloga je bila zadovoljevati tri osnovne cilje: 1) zoperstavljanje dejavnostim tujih obveščevalnih sistemov; 2) pomoč pri uresničitvi političnih ciljev SZ na zunanjepolitičnem področju; 3) zagotavljanje izvajanja politike partijskega in državnega vodstva na notranjepolitičnem področju.

KGB je združevala tako notranjo protiobveščevalno kot zunanjo obveščevalno dejavnost, kar je izhajalo iz ideologije sovjetske vlade, ki ni delala razlik med notranjim in zunanjim sovražnikom – v skladu s tem je agencija uporabljala enake metode dela tako pri delu zunaj države kot pri nadzoru državljanov. Oktobra leta 1991 je prišlo do ukinitve KGB. Po razpadu SZ so teritorialne veje KGB prešle pod nadzor novonastalih držav na območju nekdanje SZ (Golob, 2001: 45-47).

Splošno gledano, Gruzija še vedno nima natančne definicije, katere sestavine naj bi imela njena varnostna struktura, vendar pa Zakon o sestavi in dejavnostih izvršilnih organov⁸⁷ navaja ministrstva in oddelke, ki naj bi bila vključena v varnostne strukture; to so MO, MNZ, Ministrstvo za varnost, Ministrstvo za mejne enote, Posebna služba državne zaščite. Gruzinska vojaška doktrina iz leta 1997 pa v vojaške sile šteje: gruzinske OS, mejne enote, enote notranjega ministrstva ter druge, zakonsko ustanovljene oborožene formacije (Osidze in Haindrava, 2003).

8.2 OBLIKOVANJE VARNOSTNE POLITIKE

Nacionalna varnost se je kot nujna sestavina samega obstoja države pojavljala v gruzinskih zakonih in političnih izjavah od same osamosvojitve države. Oris je bil podan v ustavi, obrambni zakonodaji, zunanjepolitičnih dokumentih in deklaracijah. Nacionalna strategija je v Gruziji postala pomembna tema pred vsakimi predsedniškimi in parlamentarnimi volitvami vse do danes. Ševardnadzejeva vlada se je sicer že leta 1993 zavedala nujnosti, da bi bili strateški pogledi in usmeritve države predstavljeni v dokumentu. Napačno je bilo, da so nameravali oblikovanje razvojnih programov najprej ločiti od oblikovanja vojaške doktrine, tako so šele od leta 1995 poskušali podati celovito nacionalnovarnostno strategijo. Napredek v tej smeri so dosegli jeseni 1996, ko je bila ustanovljena ad hoc državna komisija, ki je kasneje s pomočjo nevladnih organizacij in Nata organizirala konference o nacionalnovarnostni strategiji (Darchiashvili, 2000: 67).

Sledilo je obdobje intenzivnih prizadevanj oblikovanja strategije, zopet pa je šlo za ločen trud različnih parlamentarnih skupin in vlade. Aprila 1997 je parlament sicer sprejel vojaško doktrino, ki jo je predlagala večstrankarska parlamentarna skupina,⁸⁸ predstavljeni pa so bili tudi nasprotni pogledi parlamentarne skupine za razvoj osnovnih konceptov nacionalnovarnostne strategije⁸⁹ ter parlamentarne komisije za zunanje odnose.⁹⁰ Delovanje Ševardnadzejeve vlade na tem področju pa je bilo še bolj razdeljeno, saj so se s strategijo ukvarjala tri različna ministrstva

---

⁸⁷ Law on the Structure and Activity of Executive Bodies.

⁸⁸ Basic Principles of Sustainability of Social Life, Strengthening of State Sovereignty and Security, and Restoration of the Teritorial Integrity of Georgia (Darchiashvili, 2000: 67).

⁸⁹ Bases of Maintaining National Security of Georgia (Darchiashvili, 2000: 67).

⁹⁰ About Conceptual Issues of Foreign Policy of Georgia (Darchiashvili, 2000: 67).

oziroma njihovi oddelki: vojaško-politični oddelek Ministrstva za zunanje zadeve, državna komisija pod vodstvom zunanjega ministra in oddelek Sil za varnost meja. Poleg tega so v tem procesu sodelovali tudi Akademija za znanost, Center za strateške študije, Kavkaški inštitut za mir, demokracijo in razvoj ter več nevladnih organizacij (Darchiashvili, 2000: 67-68).⁹¹

Različni osnutki strategije so pokazali, da se gruzinske politične elite in javnosti zavedajo, da je glede nacionalne varnosti potreben konsenz. Obenem so ti predlogi pokazali spekter varnostnih problemov, med katerimi so bili najbolj izpostavljeni separatizem, vmešavanje zunanjih akterjev v notranje zadeve, pomanjkanje nacionalne identitete,⁹² korupcija, kršenje človekovih pravic s strani vojske in policije ter pomanjkanje usklajenega delovanja služb, odgovornih za varnost. Vse to kaže, da gre za osnutke strategije, ki je značilna za države v razvoju oziroma za postkomunistične države, hkrati pa je opazno tudi uveljavljanje zahodnih vrednot in analognost s strateško mislijo Zahoda (potreba po zaščiti človekovih pravic, politični pluralizem, definicija sestavin NVS, pomembnost regionalnega povezovanja, itd.). V osnutkih so se pokazale tudi med seboj nezdržljive prednosti in nasprotja.⁹³ Kljub enakim problemom, ki jih ima Gruzija v primerjavi z ostalimi državami v razvoju, tvorijo njeni v kombinaciji z geopolitičnimi faktorji⁹⁴ edinstveno varnostno okolje (Darchiashvili, 2000: 69).

Po letu 1998 so se prizadevanja gruzinskih političnih elit za oblikovanje kohezivne in stabilne nacionalnovarnostne strategije še povečala. Prišlo je do zamenjave obrambnega ministra, delovati je začel Mednarodni svetovalni odbor za varnost,⁹⁵ julija pa je parlament sprejel zakon o državnih mejah, po katerem Rusija ni bila več pravno odgovorna za nadzor gruzinskih mej (Darchiashvili, 2000: 73).

---

⁹¹ Pri vsem tem bode v oči dejstvo, da pri oblikovanju dokumenta ni sodelovalo nobeno ministrstvo, ki je bilo takrat pristojno za varnost (obrambno, ministrstvo za notranje zadeve ali ministrstvo za državno varnost). Nenazadnje vojaška doktrina temelji predvsem na izkušnjah v zvezi z vojskovanjem in je v bistvu preoblikovanje teoretičnih spoznanj v normativna stališča in zapis teh stališč.

⁹² Kljub temu, da je Gruzija etnično relativno enotna, je v ospredju pokrajinska identifikacija (država je razdeljena na devet regij).

⁹³ V osnutku državne komisije je najprej izpostavljeno, da se majhna država ne more braniti z lastnimi vojaškimi sredstvi, obenem pa poudarja potrebo po močnejši vojski. V predlogih gre sicer najpogosteje za nasprotje med potrebami države in pravicami posameznikov (Darchiashvili, 2000: 70).

⁹⁴ Dostop do Črnega morja, umeščenost države v sredini južnega Kavkaza ter velik pomen državne stabilnosti na varnost evropsko-azijskega transportnega koridorja (Darchiashvili, 2000: 69).

⁹⁵ International Security Advisory Board – ISAB. Odbor deluje v Gruziji od leta 1997; vodi ga angleški general Garry Johnson, njegova glavna naloga pa je aktivna pomoč gruzinski vladi na področju varnostnih reform in izdelavi nacionalnovarnostne strategije. Skupina je pomagala pri oblikovanju leta 2002 sprejete Bele knjige (Osidze in Haindrava, 2003).

Oktober 2000 je Gruzija oblikovala dokument (Georgia and the World: A Vision and Strategy for the Future) v katerem je med drugim predstavila strateški koncept zavarovanja nacionalnih interesov ter podala oris nacionalnovarnostne in obrambne strategije. Glavna načela nacionalnovarnostne strategije naj bi bila: integracija v evroatlantske institucije, promocija hitre gospodarske modernizacije na načelih tržnega gospodarstva ter zavračanje uporabe sile kot sredstva reševanja mednarodnih sporov. Svoje OS bo Gruzija zato oblikovala za zagotavljanje lastne varnosti in za prispevanje k mednarodnim mirovnim silam. Nacionalnovarnostna strategija ima politično, ekonomsko in vojaško dimenzijo (Georgia and the World: A Vision and Strategy for the Future, 2000).

V dokumentu je poudarjeno, da je gruzinska obrambna politika v celoti obrambna ter da Gruzija nima nobenih ozemeljskih teženj in se bo v odnosih do drugih držav vzdržala uporabe sile. Njene OS naj bi bile tako zadostne za odvrčanje morebitnega napada na gruzinsko ozemlje, infrastrukturo in institucije (ibidem).

Gruzija kljub poudarjanju pomembnosti varnosti še vedno nima oblikovane jasne varnostne strategije, katere sprejetje bi bilo nujno. Trenutne reforme OS naj bi se osredotočile na prestrukturiranje institucij, ločitev pristojnosti med posameznimi ministrstvi ter povečanje civilnega nadzora nad vojsko, vendar ni opaznega napredka,⁹⁶ prav tako pa ni razvidno, za kakšno obrambo se je Gruzija pravzaprav odločila. Trenutno predstavlja izoblikovanje varnostne strategije pomembnejšo nalogo za Gruzijo v primerjavi z drugimi državami. Prav neobstoje varnostne strategije, oblikovane v preteklosti, predstavlja za Gruzijo velik problem, saj je:

- varnostna strategija osnovni dokument zagotavljanja varnosti in dokler ni oblikovana tudi ne morejo biti izvedeni ukrepi za njeno implementacijo. Gruzinske politične prioritete ter ocene groženj in tveganj niso zajete v dolgoročnih strategijah, kar zmanjšuje predvidljivost in odgovornost varnostne politike;
- varnostna strategija mora biti sprejeta pred vojaško doktrino, saj pride v nasprotnem primeru do zamegljevanja nalog OS. Brez vedenja, kaj se od OS pričakuje in proti kateremu sovražniku naj bi se borile, je usposabljanje lahko neuspešno in potratno. Nenazadnje Gruziji neobstoje varnostne strategije

---

⁹⁶ Kar se tiče OS, je njihovo usposabljanje ter preskrba z orožjem in opremo del ameriškega programa Usposobiti in opremiti. Pomembnost tega programa je razvidna iz dejstva, da je proračun programa dvakraten gruzinskim vojaškim izdatkom (Larsson, 2003).

preprečuje izvedbo reforme vojaškega vpoklica, razvoj sil za hitro posredovanje ter obnovo zastarele sovjetske vojaške opreme (kljub zunanji denarni pomoči);

- za Gruzijo bi varnostna strategija, ki bi jo sprejel parlament, omogočila tudi uresničitev njene težnje po civilnem nadzoru nad OS. To bi obenem predstavljalo tudi prvi resen korak k ločitvi pristojnosti med posameznimi ministrstvi, zadolženimi za varnost, kar predstavlja poleg korupcije enega najresnejših problemov gruzinskega varnostnega sistema;

nenazadnje je Gruzija šele v zadnjih nekaj letih jasno poudarjala, da je njen cilj vključitev v evroatlantske povezave, predvsem v zvezo Nato. Jasna in trdna varnostna strategija bi pospešila reforme potrebne za doseg Natovih standardov, obenem pa bi mednarodni skupnosti jasno pokazala, kam želi Gruzija (Larsson, 2003).

8.3 RAZVOJ OBOROŽENIH SIL

Po razpadu SZ je Gruzija začela svoje OS oblikovati praktično od začetka oz. z malo izkušnjami, z majhnimi finančnimi sredstvi ter v vojnih razmerah. Sporazum o konvencionalnih oboroženih silah v Evropi⁹⁷ iz leta 1990 je določil zgornjo mejo oborožitve. Kvote nekdanje SZ so bile potem razdeljene med postsovjetske države, s temi kvotami pa je želela Rusija na nek način trgovati (Herzig, 1999: 54).⁹⁸

---

⁹⁷ Conventional Forces in Europe (CFE Treaty). Ob zlomu SZ so se zgornje meje orožij kakor tudi inšpekcijske kvote glede na CFE pokazale kot neadekvatne. Zgornje kvote so bazirale glede na stara sovjetska območja, katera se niso vedno pokrivala z starimi republiškimi mejami, kar je privedlo do antagonizmov med novonastalimi samostojnimi državami. Nazadnje so na sestanku v Taškentu, 15. maja 1992, Armenija, Azerbajdžan, Belorusija, Gruzija, Kazahstan, Moldavija, Rusija in Ukrajina potrdile CFE sporazum kot ključni element za evropski varnostni sistem in soglašale kot naslednice SZ, na kakšen način bodo izpolnjevale CFE. Taškentski dokument vsebuje skupno deklaracijo in sporazum o principih in postopkih za izvajanje CFE. Za vsako državo je sporazum določal maksimalni holding orožja in opreme ter število helikopterjev določenih tipov opremljenih za izvidovanja, izvajanja ali zaznavanja kemičnih, bioloških in radioloških zadev, ki niso zajeti v CFE v napadnih helikopterjih. Na podlagi sporazuma je bila Gruzija upravičena do 220 bojnih tankov, 220 oklepnih bojnih vozil, 285 kosov artilerije, 100 bojnih letal in 50 napadnih helikopterjev (VERC, predavanje na MORS, 24.10.2002).

⁹⁸ Za delež od kvote posamezne države nekdanje SZ je ponujala svojo vojaško pomoč in opremo (Herzig, 1999: 54).

Do razpada SZ je bil generalštab sovjetske armade v Moskvi in republike⁹⁹ niso imele obrambnih ministrstev, kar je imelo velike posledice pri oblikovanju varnostnega sistema novonastalih držav. Z izjemo Ukrajine in deloma Belorusije, so vse postsovjetske republike ostale brez vojaške infrastrukture.¹⁰⁰ Opravljanje vojaške službe v sovjetski armadi med Gruzinci ni bilo mišljeno kot ugledno, kar je privedlo do tega, da je ob nastajanju gruzinskih OS primanjkovalo izkušenih častnikov,¹⁰¹ še posebej narodno zavednih (Osidze in Haindrava, 2003).

Do leta 1994, ko je Gruzija začela dejansko oblikovati svoje OS, so najpomembnejšo vlogo odigrale paravojaške sile. Njihovi pripadniki so se tudi borili na gruzinski strani v konfliktih z Abhazijo in Južno Osetijo, obenem pa so bili vpleteni v izsiljevanje in druga kriminalna dejanja. Najmočnejša paravojaška milica so bili konjeniki¹⁰² pod vodstvom Djabe Ioseliani, ki so do leta 1990 delovali precej samostojno, brez političnega nadzora. V letu 1991 so bili izvedeni določeni ukrepi za ureditev razmer in tako je bila januarja ustanovljena Narodna garda, ki jo je vodil Tengiz Kitovani, Ioseliani je bil aretiran, njegova milica pa ukinjena (Herzig, 1999: 18).¹⁰³

Danes v Gruziji delujeta dve dobro opremljeni paravojaški skupini imenovani Bela legija in Gozdni bratje, ki sta aktivni na območju Gali v južni Abhaziji. Pripadniki so predvsem razseljene osebe iz tega območja. Glede velikosti ti skupini variirata, vključevali pa naj bi nekaj sto ljudi; v primeru potrebe pa lahko izvedejo hitro mobilizacijo med razseljenimi osebami (Matveeva, 2003: 45). Njihov cilj je omogočiti gruzinskim beguncem, ki so v času vojne zapustili Abhazijo, varno vrnitev. Njihove

---

⁹⁹ Področje SZ je bilo razdeljeno na 16 vojaških območij; Gruzija je skupaj z Armenijo in Azerbajdžanom obsegala Transkavkaško vojaško področje. V Tbilisiju je bilo nekakšno obrambno ministrstvo, organizirano analogno z generalštabom v Moskvi, zadolženo pa je bilo za koordinacijo sovjetskih sil na tem področju. Za sovjetsko poveljevanje in nadzor je bil značilen t.i. koncept teatra vojaških operacij (theater of military operations – teatr voennykh deistvii). Šlo je za teritorialna območja, na katere je moskovski generalštab razdelil cel svet, v posamezen območju so bile potem nameščene sile različnih velikosti. Gruzija je spadala v Južno območje s 30 divizijami (Odom, 1998: 29-33).

¹⁰⁰ Gruzija ni dobila svojega dela Črnomske flote, ostala je brez protiletalske obrambe in dobila je le minimalne količine težkega orožja, artilerije, lahkega orožja in streliva; večina tega je bila neuporabnega (Osidze in Haindrava, 2003).

¹⁰¹ Gruzija od leta 1985 ni imela diplomanta vojaške akademije, veliko nižjih častnikov pa je bilo odstavljenih leta 1994. Tako je bila Gruzija prisiljena vpoklicati rezervne častnike, ki pa so zaradi pomanjkanja izkušenj pogosto dezertirali; leta 1999 naj bi tako dezertiralo kar 3.000 pripadnikov OS (Cornell in dr. 2004: 50).

¹⁰² Mkhedrioni (Horsemen).

¹⁰³ Dejansko *konjeniki* niso bili ukinjeni, saj so potem tvorili del Narodne garde, leta 1993 pa so bili registrirani kot »civilna obrambna organizacija«. Naslednje leto je Ioseliani skupino preimenoval v Reševalni korpus, ki pa ga je Ševardnadze zaradi pritiska javnosti in strahu pred njegovim vplivom avgusta 1995 ukinil (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 223).

tarče so tako ruske mirovne sile kot tudi abhazijska policija, ki otežujejo vračanje beguncev. Od leta 1993 je v napadih gverilcev in eksplozijah min življenje izgubilo že preko 97 ruskih pripadnikov mirovnih sil, ranjenih pa je bilo 250 (Matveeva, 2003: 44). Finančna in logistična podpora tem skupinam ostaja nejasna in čeprav Tbilisi zanika kakršno koli pomoč gverilcem, naj bi bili le-ti povezani z abhazijskim parlamentom v izgnanstvu, katerega voditelj je član gruzinskega varnostnega sveta (Herzig, 1999: 79).¹⁰⁴ Kljub zanikanju, so pomembnejša gruzinska ministrstva (med njimi tudi Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za državno varnost), podpirala paravojaški skupini preko vlade v izgnanstvu. Leta 2001 je prišlo do sprememb v gruzinski vladi in do mednarodnega pritiska na Tbilisi, zaradi česar je prišlo do zmanjšanja pomoči paravojaškim skupinam, kar pa ne pomeni, da niso več dejavne oziroma nevarne (Matveeva, 2003: 45).¹⁰⁵

Prve reforme so v gruzinskih OS začeli izvajati leta 1998.¹⁰⁶ Te so temeljile na treh dokumentih. Prvega je leta 1998 sprejel ISAB, vsebuje pa priporočila za oblikovanje osnove reforme gruzinskega varnostnega sistema ter potrebne ukrepe za institucionalne spremembe takratnega sistema. Naslednja dva dokumenta¹⁰⁷ pokrivata strateške in operative zadeve, izdelalo pa ju je Evropsko poveljstvo ameriških sil (U.S. European Command – EUCOM). Veliko priporočil iz teh dveh dokumentov zaradi pomanjkanja denarja, neusposobljenega osebja in pomanjkanja politične volje Gruzija ni izvedla (Cornell in dr. 2004: 60).¹⁰⁸ Cilj je oblikovati lahko, dobro opremljeno, usposobljeno vojsko z dobrim sistemom poveljevanja ter obenem doseči kompatibilnost z vojskami članic Nata (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003).¹⁰⁹ Reforma gruzinskih OS je zajeta v Beli knjigi (White Paper) iz leta

---

¹⁰⁴ Gre za predvojni Abhazijski parlament, ki je bil sestavljen iz Gruzincev. Le-ti so leta 1993 zapustili Abhazijo in so v Tbilisiju odigrali pomembno politično vlogo, saj so Ševardnadzeju zagotavljali podporo s strani razseljenih oseb (Matveeva, 2003: 45).

¹⁰⁵ Marca 2003 naj bi Putin in Ševardnadze odprla železniško povezavo med Rusijo in Gruzijo, ki naj bi potekala prav čez Abhazijo, kar pa je privedlo do groženj voditelja Gozdnih bratov s terorističnim napadom. Prav tako so marca ugrabili dva pripadnika ruskih mirovnih sil in jih ponudili kot zamenjavo za dva Gruzince, ki ju je ugrabila abhazijska stran (Matveeva, 2003: 45).

¹⁰⁶ Takrat je obrambni minister postal David Tevzadze, prvi, ki se je vojaško izobraževal tudi v tujini (Osidge in Haindrava, 2003; Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 213).

¹⁰⁷ »Full Scale Defense Assessment« iz leta 2000 ter »Combat Capabilities Final Report on Georgia« iz leta 2001 (Cornell in dr. 2004: 60).

¹⁰⁸ Gruzinskemu MO pri reformi pomagajo ISAB, U.S. EUCOM Joint Contact Team, turški svetovalci, inštruktor v poveljniškem bataljonu, inštruktor v letališkem oporišču v Marneuliju, nemška svetovalca za logistiko in usposabljanje podčastniškega kadra, grška svetovalca v mornarici in britanski svetovalec za načrtovanje, programiranje in financiranje (Cornell in dr. 2004: 60).

¹⁰⁹ Na uresničitev zastavljenih ciljev je imelo šibko gruzinsko gospodarstvo neposreden negativen učinek. Leta 2002 in 2003 naj bi Gruzija za svoje OS namenila približno 0,95 % BDP (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003).

2002, izvedena pa naj bi bila v dveh fazah; prva naj bi bila zaključena do konca leta 2004, druga pa do konca leta 2010 (ibidem).

8.3.1 Narodna Garda

Kot prvo delno redno gruzinsko vojsko lahko tako štejemo Narodno gardo,¹¹⁰ ki naj bi do avgusta 1991 pridobila okoli 16.000 pripadnikov. Gamsahurdija si je konec leta 1991, z imenovanjem gruzinskih častnikov bivše sovjetske vojske na mesto obrambnega ministra in razna poveljniška mesta (načelnik generalštaba, poveljniki obrambnih, mornariških in mejnih enot), prizadeval za ustanovitev jedra gruzinskega obrambnega ministrstva (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 210-211). To je predstavljalo Gamsahurdijevo priložnost za vzpostavitev političnega nadzora nad vojaškimi in varnostnimi silami, ki pa je ni izkoristil. Kmalu je namreč prišlo do nasprotij med njim in Kitovanijem, kar je privedlo do tega, da so bili pripadniki Narodne garde primarno lojalni njenemu poveljniku in ne predsedniku države. Leta 1991 je Gamsahurdija sicer poskušal preko ministrstva za notranje zadeve vzpostaviti političen nadzor nad Narodno gardo, kar pa je povzročilo skupen upor Ioselianijske milice (Ioseliani je pobegnil iz zapora) in Narodne garde ter odstavitev Gamsahurdije v uporuh decembra 1991 (Herzig, 1999: 18). Po odstitvi Gamsahurdije je prišlo v OS do uporov, do reorganizacije pa je prišlo z ustanovitvijo novega vojaškega organa - Nacionalnega obrambnega sveta, katerega vodstvo je prevzel Kitovani. Konec februarja 1992 je Kitovani prevzel tudi poveljstvo nad OS, obenem pa je obdržal mesto namestnika predsednika vlade. Šele čez eno leto¹¹¹ so v Gruziji začeli oblikovati profesionalno vojsko, k čemur je v veliki meri prispevala Ševardnadzejeva vrnitev marca 1992 (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 210-211). Med leti 1992-1995 je bil Ševardnadze prisiljen obdržati Kitovanija in Ioselianijsko na pomembnih položajih in si z njima deliti pristojnosti, saj si je le tako zagotovil njuno lojalnost (Herzig, 1999: 19). Maja 1993 je po novi reorganizaciji obrambnega ministrstva Ševardnadze izvedel več sprememb, med katerimi je bila tudi zamenjava

---

¹¹⁰ Narodna garda je v notranjih spopadih od leta 1991 v Gruziji odigrala ključno vlogo. Pozneje je bila pomembna pri odstitvi Gamsahurdije; leta 1992 je bila razpuščena, vendar jo je novembra 1993 Ševardnadze ponovno ustanovil (Woff, 1996: 69).

¹¹¹ V tem času je prihajalo do velikih nasprotij med Kitovanijem in profesionalnimi pripadniki OS. Slednji so si prizadevali za profesionalizacijo gruzinske vojske, kar pod Kitovanijem ni bilo mogoče, saj je prihajalo do vedno večjih nasprotij med pripadniki OS in Kitovanijsko vojsko, poimenovano *mafija* (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 210).

Kitovanija z novim obrambnim ministrom (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 210-211).¹¹² Poleg tega je imenoval še nova ministra za državno varnost in za notranje zadeve,¹¹³ s čimer je sčasoma lahko vzpostavil političen nadzor na vojsko, policijo in paravojaškimi silami. Januarja 1995 je najprej aretiral Kitovanija, novembra Ioselianija, nato pa je postopno izvedel zamenjave najvišjih častnikov na najpomembnejših ministrstvih, za katere je menil, da so preveč povezani z ruskimi varnostnimi krogi. Šele od leta 1996 naj bi tako imela država monopol nad sredstvi prisile, čeprav je kar nekaj dejavnikov, ki še vedno ne potrjujejo te teze (Herzig, 1999: 19).¹¹⁴

Po sprejetju gruzinske ustave leta 1995, ki je podala oris državnega sistema (vključno z varnostnim sistemom), je bilo pričakovati, da bo Gruzija končno začela oblikovati lasten vojaški in varnostni sistem. Do tega ni prišlo, saj so proces izgradnje OS in varnostnega sistema ovirali različni notranji in zunanji dejavniki.¹¹⁵

8.3.2 Gruzinske OS po zvrsteh

Do leta 1996 v reviji The Military Balance podatek o velikosti celotnih OS sploh ni bil znan, po takratnih podatkih naj bi bila velikost gruzinske vojske 33.200 mož, od teh 15.600 različnih uslužbencev v okviru obrambnega ministrstva. Danes so gruzinske OS sestavljene iz aktivne sestave, ki šteje 17.770 pripadnikov, vključno s 5.800 pripadniki centralnega osebja, 10.400 naborniki, sem pa ne sodi 1.500 civilistov ter iz rezervne sestave, ki naj bi obsegala do 250.000 pripadnikov.

---

¹¹² Poleg tega sta bila ukinjena Narodna garda (National Guard) in Korpus za hitro posredovanje (Rapid Reaction Corps) (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 211).

¹¹³ Za ministre je imenoval nekdanje častnike ruske obveščevalne službe KGB in nekdanje sovjetske vojske, z dobrimi zvezami v Rusiji (Herzig, 1999: 19).

¹¹⁴ V prvi vrsti so v Gruziji še vedno prisotni ruski vojaki v preostalih oporiščih in kot pripadniki mejne straže, poleg tega pa naj bi bilo kar nekaj pripadnikov gruzinskega varnostnega establišmenta ruskih simpatizerjev (Herzig, 1999: 19). Vojaški upor v gruzinski vojski leta 1998 je pokazal, da vlada ni imela nadzora na vodstvom OS. Upor se je začel 19. oktobra v Megreliji v zahodni Gruziji, ko se je okoli 100 častnikov in vojakov, ter približno toliko civilistov, namenilo proti mestu Kutaisi, drugemu največjemu gruzinskemu mestu. Upor je vodil bivši zviadist; gruzinska vojska ga je še isti dan zatrla (Nodia, 2000: 195-196).

¹¹⁵ Med notranje dejavnike prištevamo nepriljubljenost vojaške službe med Gruzinci in s tem pomanjkanje občutka, da gre za služenje domovini. Skozi stoletja podrejenosti in izgubi suverenosti so se Gruzinci redko borili za svojo domovino. Sodelovali so v vojskah drugih republik, borili so se za tuje cilje in interese. Nenazadnje se je Gruzija soočala z notranjimi nemiri, na oblikovanje vojske pa so negativno vplivali slabo gospodarsko, socialno in psihološko stanje. Vse to je povzročilo, da so bile OS prežete s korupcijo, kršitvami človekovih pravic, vojaki so bili podhranjeni, slaba je bila zdravstvena oskrba, kar je povzročilo kriminal, dezerterstvo, visoko stopnjo samomorov.

Glavno zunanjo oviro pri izgradnji OS in varnostnega sistema pa je odigrala Rusija in njena ambivalentna vloga na tem območju (Osidge in Haindrava, 2003).

Popolnjevanje temelji na obveznem služenju vojaškega roka, OS pa vključujejo vse tri zvrsti (The Military Balance, 2004/2005: 88).

Kopenska vojska (KoV) ima približno 8.620 pripadnikov, vključno s 1.578 pripadniki Narodne garde ter 5.572 naborniki. Služenje vojaškega roka je obvezno za moške med 18. in 27. letom, traja pa 18 mesecev (ibidem). V svoji kratki zgodovini je KoV doživela precej sprememb. Do leta 2001 je bila sestavljena iz dveh Operativnih področij: Zahodno operativno področje je imelo generalštab (GŠ) v Kutaisiju, Vzhodno operativno področje pa v Telaviju. Po reformi leta 2002 sta bili zaradi reorganizacije GŠ operativni področji ukinjeni. Tako je KoV danes sestavljena iz Poveljstva kopenskih sil, 2 motoriziranih brigad, brigade Narodne garde in njenega centra za usposabljanje, artilerijskega polka, izvidniškega bataljona, 2 bataljonov mornariške pehote, bataljona mirovnih sil in bataljona posebnih enot. Vojska ima 86 tankov (T-72s in T55-s), 185 oklepnih bojnih vozil, čez sto kosov artilerije (kalibra 100 mm in več) ter 15 napadnih helikopterjev. Glavni izziv predstavlja prehod iz sovjetsko oblikovanih OS v majhno, mobilno in visoko bojno usposobljeno vojsko z zadostno podporno strukturo za zagotovitev hitre razmestitve njenih elitnih sil (Cornell in dr. 2004: 51). Kopenska vojska je zaradi težav z nenehnim spreminjanjem gruzinskih OS primarno še vedno razmeščena na območja, kjer se bojuje s separatisti in uporniki (torej v Abhaziji in Južni Osetiji) (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 216).

Vojna mornarica (VM) ima približno 2.000 pripadnikov, od katerih je 670 nabornikov (The Military Balance, 2004/2005: 88). GŠ je v glavnem pristanišču Poti ob Črnem morju. Mornarica ima 11 patroljnih in obalnih bojnih plovil ter 4 manjša amfibijska plovila (Cornell in dr. 2004: 52). Dejansko ne gre za mornarico primerljivo z drugimi državami, saj je njena velikost prej primerljiva z obalno stražo, katere cilj je predvsem nadzorovati ladjevje in tihotapljenje v gruzinskih vodah. Za pomembnejšo vlogo v gruzinsko-abhazijskem konfliktu je premajhna, Gruzija pa ima namen s tujo pomočjo izgraditi svojo floto in usposobiti osebje (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 221).¹¹⁶

Vojno letalstvo (VL) vključuje tudi sile zračne obrambe, ima pa 1.350 pripadnikov, vključno s 490 naborniki (The Military Balance, 2004/2005: 88), čeprav so sprva načrtovali, da bi letalstvo imelo med 6.000 in 7.000 pripadnikov.

---

¹¹⁶ Za to naj bi porabila delež od 5,5 milijonov ameriških dolarjev pomoči, ki jih je leta 1999 Gruziji namenila Turčija v okviru sporazuma o vojaški pomoči in sodelovanju, ki je bil podpisan med obrambnima ministrstvom obeh držav (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 213). Pri razvoju te zvrsti Gruziji trenutno najbolj pomaga Grčija (Cornell in drugi, 2004: 52).

Najpomembnejše za gruzinsko vojno letalstvo je bilo oblikovanje poveljstva zračne obrambe, ki naj bi bilo del Skupne zračne obrambe držav članic SND (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 219). Glavna oporišča so v Kopitnariju, Marneuliju in Tbilisiju (v času SZ je bilo 20 letališč). Eskadrilija (fixed wing aircraft) vključuje 7 letal Su-25 (Frogfoot) ter 5 neoperativnih Su-17 (Fitter); transportna letala: 4 An-2 (Colt), 1 Yak-18T (Max), 2 Yak-40 (Codling) in 1 Tu-134A (Crusty); šolska letala: 4 Yak-52s, 9 L-29 (Delphin/Maya) in 2 Mi-2 helikopterja (Hoplite). Napadni helikopterji v oporišču v Tbilisiju: 3 Mi-24 (Hind), 4 Mi-8/17 (Hip) in 8 UH-1H (Huey). Sistem raket zemlja-zrak (SAM – surface-to-air-missile) sestavlja 75 Sa-2/-3/-4/-5/-7. Leta 1990 je v Gruziji stacionirano sovjetsko letalstvo imelo okoli 190 taktičnih letal, 55 prestreznikov in preko 40 helikopterjev. Vse sovjetske letalske enote so se iz Gruzije umaknile do sredine leta 1992. Izgube letal v bojih z Abhazijci so Gruziji povzročile zastoj v razvoju letalskih sil. Velik vpliv na slab položaj te zvrsti ima tudi neplačevanje vojakov, slabi življenjski pogoji ter slabo usposabljanje, vzdrževanje letal in neprimerna operativna doktrina (Cornell in dr. 2004: 51-52).

V Abhaziji in Južni Osetiji imajo tudi svoje OS, ki ne spadajo pod gruzinske sile. V Abhaziji je tako približno 5.000 pripadnikov opozicijske vojske, v Južni Osetiji pa približno 2.000 (The Military Balance, 2004/2005: 88).

Poleg tega je v Gruziji 11.700 pripadnikov paravojaških sil, od katerih jih je 6.300 v okviru ministrstva za notranje zadeve, ostalih 5.400 pa tvori mejne enote (ibidem).

Rusija ima na gruzinskem ozemlju še vedno okoli 3.000 svojih vojakov, poleg tega pa je v okviru operacij ohranjanja miru v Abhaziji 1.600, v Južni Osetiji pa 530 vojakov. V okviru misije UNOMIG je v Gruziji 118 pripadnikov tujih sil (ibidem).

V reformi gruzinskih OS je napredek sicer opazen, vendar so rezultati zaradi začetne faze še skromni. Vidne so spremembe v strukturi sil, njihovem zmanjševanju, uvajanju podčastniškega kadra ter povečanem poudarku na učenju tujih jezikov. Pozornost je namenjena tudi razvoju posebnih sil, ki so neposredno podrejene MO. Gre za lahke, mobilne enote, namenjene hitremu posredovanju v kriznih situacijah. Njihove glavne naloge so: posebne operacije, protiteroristične akcije, konflikti nizke intenzitete, humanitarne misije ter naloge iskanja in reševanja. Zaradi razmer v soteski Pankisi predstavlja razvoj teh sil prioriteto, kljub tej vlogi pa elitne sile ne morejo biti razvrščene v tujini brez podpore države gostiteljice. Za

večnacionalne vaje v okviru Nata potrebujejo te sile nadgradnjo v skladu s standardi Nata. Razvoj mornariških sil bo na področju usposabljanja, opremljanja in operativnih postopkov še naprej odvisen od Zahodne pomoči (Cornell in dr. 2004: 52-53).

8.3.3 Naloge gruzinske vojske

V dokumentu iz oktobra 2000 je glede nalog gruzinskih OS v ospredju promoviranje miru, stabilnosti in demokratizacije države ter zagotavljanje nacionalne suverenosti in ozemeljske celovitosti. Za izvrševanje teh ciljev morajo biti OS tako pripravljene na:

- obrambno gruzinskega ozemlja (vključno z zračnim prostorom in vodami) pred napadi srednje velikih sil;
- preprečevanje oboroženih vstaj in prevratov;
- zagotavljanje humanitarne pomoči in pomoči ob naravnih nesrečah;
- preprečevanje terorističnih napadov in
- prispevanje k mednarodnim operacijam ohranjanja miru.

Gruzija pa mora reorganizacijo in modernizacijo svojih OS izvesti tudi za uresničitev zastavljenega cilja (vključevanje v evroatlantska politična, ekonomska in varnostna zavezištva in povezave). Načela reforme so:

1. z OS bo upravljalo obrambno ministrstvo, katerega osebje bo sestavljeno predvsem iz civilistov, nadzor nad proračunom in izdatki ministrstva pa bo izvajal parlament;
2. obrambni izdatki ne smejo predstavljati prevelikega bremena gospodarstvu, zato je predlagan postopen prehod na manjšo aktivno vojsko, oblikovano okoli jedra podčastnikov in častnikov, ki bi bila dopolnjena z rezervo, ki bi jo sestavljali naborniki, kateri so že imeli nekaj vojaškega urjenja. Večji del prihodnje vojske naj bi sestavljala mobilna, lahka ali motorizirana pehota s sodobnimi nadzornimi, komunikacijskimi in prevoznimi sredstvi ter s centraliziranim poveljniškim in nadzornim sistemom. Prednost predstavlja tudi racionalizacija štabnih in podpornih sistemov;
3. sredstva morajo biti v prvi vrsti namenjena zagotavljanju kvalitetnega usposabljanja in oskrbe enot, pri čemer usposabljanje ne bo usmerjeno

samo na izvajanje vojaških operacij in taktike, ampak tudi na vlogo OS v demokratični družbi;

4. modernizacija mora biti usmerjena v nabavo sredstev, ki bodo zadostovala obrambnim nalogam OS, obenem pa si jih bo Gruzija lahko privoščila (Georgia and the World: A Vision and Strategy for the Future, 2000).

8.3.4 Usposabljanje in opremljanje pripadnikov gruzinskih OS

Gruzija si prizadeva oblikovati profesionalno vojaško izobraževanje za pripadnike svojih OS. Kljub napredku pri vzpostavljanju lastnega sistema izobraževanja,¹¹⁷ je predstavljala Rusija glavni vir pomoči na tem področju. Protiutež poskuša Gruzija vzpostaviti s povezovanjem z drugimi državami ter pošiljanjem svojih kadetov na študij v tujino (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 214).

Gruzija je tekom let prejela precejšnjo pomoč na vojaškem področju, predvsem od ZDA, Turčije, Nemčije, Velike Britanije in Francije. Šlo je za tehnično pomoč in vojaško usposabljanje. Usposabljanje gruzinske vojske je temeljilo na modelu nekdanje SZ, do leta 1998 se je tako večina častnikov usposabljala po ruskem modelu, zdaj pa se častniki usposabljaajo pod vodstvom ameriških, turških in nemških inštruktorjev (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003). Leta 2000 se je v tujini tako izobraževalo kar nekaj gruzinskih kadetov in častnikov (Military Chronicle Georgian Press Report, 2000).¹¹⁸

Za Gruzijo je velika ameriška pomoč¹¹⁹ zelo pomembna, vendar pa je prišlo do številnih bilateralnih sporazumov z evropskimi državami, tako da je pomoč evropskih držav v bistvu preseгла ameriško. Turčija Gruziji pomaga pri reorganizaciji gruzinske vojaške akademije, v zadnjih letih pa ji je pomagala s strelivom, helikopterji in vojaškimi svetovalci (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003). Leta 1998 sta Turčija in Nato Gruziji namenila 5,5 milijonov ameriških dolarjev. Prva ji je denar namenila za pomoč pri usposabljanju 50 častnikov, gruzinski mornarici je podarila patroljni čoln, obljubila je tudi strokovnjake za pomoč pri rekonstrukciji centra

---

¹¹⁷ Septembra 1993 so odprli Vojaško akademijo.

¹¹⁸ V ZDA je bilo na usposabljanju 80, v Nemčiji 66, v Turčiji 103, v Grčiji 35, v Veliki Britaniji 5, v Franciji 2, v Romuniji 4 in v Ukrajini 112 pripadnikov gruzinskih OS. V vseh državah, razen v Ukrajini, je bilo šolanje zastoj (Military Chronicle Georgian press reports, 2000).

¹¹⁹ Najpomembnejši pri modernizaciji gruzinskih OS je bil vsekakor že omenjeni ameriški program »Usposobiti in opremiti« (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003).

za usposabljanje ter pri izgradnji vadišča, Nato pa je denar namenil za izgradnjo vojaškega vadišča. Nemčija ji je namenila tovornjake, strelivo in opremo, častniško usposabljanje v Nemčiji ter ji pomagala pri ustanavljanju vojaških šol in ustanovila šolo za podčastnike (Visits. Negotiations. Co-operation, 1998). Leta 2000 je Francija gruzinskemu obrambnemu ministrstvu podarila vojaško poljsko bolnišnico v vrednosti 2 milijonov ameriških dolarjev, ZDA so gruzinski obalni straži podarile patroljni čoln, Grčija pa je za gruzinsko mornarico namenila uniforme, komunikacijske aparate ter patroljni čoln, poleg tega pa naj bi v Grčiji usposobili 40-člansko gruzinsko posadko (Military Chronicle Georgian Press Report, 2000).

Kot številne druge postkomunistične države, se je tudi Gruzija soočila s problemom pomanjkanja podčastnikov, med drugim pa tudi z nekompatibilnostjo gruzinskih oborožitvenih sistemov s sistemi, ki so jih Gruziji podarile druge države (npr. Romunija in Bolgarija) (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003).

Od leta 1999 sodeluje v okviru turškega bataljona na mirovni operaciji na Kosovu tudi oddelek gruzinske vojske (okoli 100 vojakov). Nemčija je usposobila 140 gruzinskih mirovnikov, ki so šli junija 2003 na Kosovo v okviru nemško-italijanske brigade (Cornell in dr. 2004: 75). Pomoč pri usposabljanju je ponudilo tudi latvijsko obrambno ministrstvo, in sicer za gruzinske potapljače (Miller, 2003).

V okviru koalicijskih sil v Iraku deluje okoli 850 gruzinskih vojakov, pri tem pa je potrebno poudariti, da so jih opremile, usposobile in denarno podprle ZDA. Vsi pripadniki so bili namreč del programa Usposobiti in opremiti. Podporo v Iraku so ZDA »nagradile« z novim vojaškim programom za usposabljanje enot za operacije za podporo miru, katerega so uradno objavili v začetku novembra 2004 (U.S. Announces New Military Assistance Program for Georgia, 2004).

Jasno je, da gruzinska vojska ni sposobna izvajati nalog za katere je namenjena znotraj države, zato preseneča odločitve o pošiljanju njenih enot v tujino. Dejstvo pa je, da za usposabljanje, opremljanje in namestitve teh enot v tujini v celoti poskrbijo ZDA. Gruzija si morda želi s tem le nekoliko dvigniti pomen v mednarodni javnosti in si s tem prislužiti podporo za čimprejšnje povabilo v Nato. Verjetno bi bilo pomembnejše najprej razmisliti o izboljšanju razmer v enotah doma, kar bi posledično izboljšalo njen položaj tudi v očeh tujine. Kot je že bilo omenjeno so razmere v vojašnicah zelo slabe, kar je vodilo do vojaških uporov, v katerih so vojaki zahtevali izboljšanje razmer.

8.3.5 Struktura poveljevanja

Vrhovni poveljnik gruzinskih OS je predsednik države. Leta 1996 so ustanovili Nacionalni varnostni svet (NV Svet),¹²⁰ ki je zamenjal dotedanji Nacionalni varnostni in obrambni svet. Slednji organ je bil ustanovljen julija 1993, odgovoren pa je bil parlamentu. Po sprejetju nove ustave leta 1995 je postal neustaven, zato je parlament sprejel nov zakon, s katerim je ustanovil tudi nov organ. NV Svet je posvetovalno telo, odgovorno predsedniku države, ki se ukvarja z vprašanji gruzinskih obrambnih potreb, vojaško doktrino in strategijo, obenem pa nadzoruje ministrstva, ki so odgovorna za varnost. Člani NV Sveta so: predsednik države, ki je obenem predsednik NV Sveta, zunanji minister, obrambni minister, minister državne varnosti, minister za notranje zadeve in sekretar NV Sveta. Ostale člane Sveta imenuje predsednik. Prav tako so v tem svetu predsednika parlamentov ter predstavnika vrhovnih teles Abhazije in Adžarije (Sentinel – Russia and the CIS, 1999: 213-214).

Ob zamenjavi sekretarja (nekdanji gruzinski veleposlanik v ZDA), je prišlo do reorganizacije delovanja Sveta. Prej je sodelovanje NV Sveta z drugimi varnostnimi službami temeljilo na osebnih poznanstvih med voditelji posameznih oddelkov. Novi sekretar je najprej zmanjšal število članov, nato pa zožil področje delovanja Sveta samo na reševanje glavnih problemov in oblikovanje varnostne strategije. Glavni cilj strateške politike je polna vključenost v evroatlantska zavezištva (Osidge in Haindrava, 2003).

S prihodom Mihaila Sakašvilija na oblast so gruzinske politične in varnostne strukture doživele kar nekaj reorganizacij. Že ob prevzemu oblasti je Sakašvili sestavil vlado iz mladih, na zahodu izobraženih in reformistično usmerjenih ministrov. Prvo reorganizacijo je izvedel pol leta po zaprisegi, junija 2004,¹²¹ decembra 2004 pa že tretjo;¹²² takrat je obrambni minister postal Irakli Okruašvili. Sicer pa je zaščitni znak prvega leta Sakašvilijeve oblasti postala politična čistka in kazenskopравни pregon najvišjih državnih uradnikov v varnostni strukturi, domnevno zaradi utaj in

---

¹²⁰ National Security Council – NSC.

¹²¹ Generalni državni tožilec je postal minister za notranje zadeve, notranji minister je postal obrambni minister, predsednik NV Sveta je postal minister za varnost, obrambni minister je postal predsednik NV Sveta, minister za varnost pa je postal generalni tožilec (Larsson, 2005).

¹²² Notranji minister je postal obrambni minister, obrambni minister je postal minister za vključitev v EU, minister za varnost pa je (po združitvi MNZ in Ministrstva za varnost) postal minister za policijo in javno varnost (Larsson, 2005).

poneverb.¹²³ Ker naj bi se povezava med Sakašvilijem, Žvanijo in Burdžanadzejevo krhala, bi lahko te zamenjave pomenile utrjevanje lojalnosti v najvišjih varnostnih strukturah (Larsson, 2005).

Kmalu po inavguraciji je Sakašvili poslal parlamentu predloge o amandmajih k ustavi, parlament pa jih je 7. februarja 2004 sprejel. Najpomembnejši amandma omogoča predsedniku države v primeru, da parlament ne sprejme predloga proračuna, njegovo razpustitev. Uvedel pa je tudi pozicijo premiera (prvi gruzinski premier je postal Zurab Žvanija) (Freizer, 2005).

Organizacija Pravičnost in svoboda (Justice and Liberty) je 16. februarja 2005 izdala poročilo o vojaških reformah med 25. januarjem 2004 in 25. januarjem 2005. Glavni poudarek je na porabi proračunskih sredstev v tem času.¹²⁴ Avtorje poročila je najbolj motilo, da je bila večina denarja porabljena za ministra in njegovo administracijo. Po mnenju predsednika Mihaila Sakašvilija pa so dovolj visoke plače nujne za preprečevanje korupcije v vladi. Vodja organizacije in nekdanji vojaški strokovnjak Irakli Sesiašvili je dejal, da stalne spremembe le ovirajo načrtovano reformo.¹²⁵ V kritiki s strani organizacije ni upoštevano dejstvo, da želijo Gruzinci kar najhitreje videti rezultate dela nove oblasti, zato naj bi predsednik Sakašvili po mnenju nekaterih le iskal pravo kombinacijo za reformo ministrstva. Poročilo kritizira preoblikovanje popolnjevanja rezervne sestave (program naj bi imel le reklamni namen), ki pa se je kljub vsemu izkazal za uspešnega. V času prejšnje vlade so družine iskale in izkoristile vse možnosti (prisotno je bilo predvsem podkupovanje), da njihovim sinovom ne bi bilo treba služiti vojaškega roka, sedaj pa se vse več ljudi, med njimi tudi žensk želi vključiti v rezervno sestavo (Jibladze, 2005a).

---

¹²³ Poročilo o človekovih pravicah za leto 2004 (2004 Human Rights Report) navaja, da so bile pri tem obtožencem kršene človekove pravice in da je prihajalo do policijskega nasilja nad obtoženci (Jibladze, 2005b).

¹²⁴ Sicer pa je v poročilu navedeno, da je bila v enem letu na obrambnem ministrstvu izvedena 201 sprememba, od tega se jih je 120 nanašalo na zamenjave osebja ali spremembo njihovih nalog (Jibladze, 2005a).

¹²⁵ V letu 2004 je bilo z obrambnega ministrstva odpuščenih več kot 800 posameznikov (civilnih in necivilnih oseb), 600 jih je bilo na novo zaposlenih, vendar nihče od teh, ki so bili prej odpuščeni. Poleg tega je bilo veliko novo zaposlenih odpuščenih v manj kot treh mesecih (Jibladze, 2005a).

8.3.6 Gruzinski obrambni proračun

Gruzija se zaveda, da mora za uresničitev zastavljenih ciljev izvesti reforme obrambnega sistema in reorganizacijo obrambnega ministrstva, česar pa ne bo zmogla storiti brez povišanja obrambnega proračuna.

Tabela 1: Gruzinski vojaški izdatki med leti 1996-2003:

Leto	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Vojaški izdatki v milijonih USD ¹²⁶	59,5	37,1	35,8	27,6	18,8	23,9	34,2	40,3
% BDP	2,2	1,2	1,1	0,9	0,6	0,7	0,9	/

(Vir: SIPRI, 2004: 354)

Velike finančne težave javnosti dolgo niso bile znane, saj je gruzinsko obrambno ministrstvo o tem prvič javno spregovorilo šele novembra 2000; prej je bil s težavami seznanjen le NV Svet.¹²⁷ Po podatkih ministrstva, naj bi v tistem letu zaradi zmanjšanja državnega proračuna, vojaki dobili plačo le za pet mesecev. Logistična služba je sporočila, da prehrambenih izdelkov, kot so meso, ribe in mleko gruzinski vojaki takrat že nekaj časa niso jedli, imeli so majhne zaloge krompirja in korenja. Tako je bila prehrana vojakov v glavnem sestavljena iz kruha, rastlinskega olja in testenin. Poleg tega vojska ni imela nobenih zalog goriva in maziv, obenem pa je obrambno ministrstvo različnim podjetjem dolgovalo okoli 10 milijonov ameriških dolarjev za gorivo. Po mnenju mednarodnih strokovnjakov Gruzija v takih razmerah ni sposobna izvesti načrtovanih vojaških reform. Obrambni proračun ne omogoča niti vzdrževanja vojske, kaj šele njene modernizacije (Koba, 2001).

¹²⁶ Med leti 1997-2001 je bilo dejansko namenjenega denarja za obrambni proračun med 56 % in 90 % (SIPRI, 2004: 365).

¹²⁷ Na splošno javnost ni bila seznanjena s slabimi razmerami v gruzinski vojski. Na katastrofalen položaj so opozorili vojaki z upori in zahtevami po boljših življenjskih pogojih. Morda je šlo podobno kot na gospodarskem področju za prikrievanje podatkov.

Razmere so se sredi leta 2000 dodatno poslabšale, ko je gruzinski parlament zmanjšal izdatke za obrambo skoraj za polovico. Tisto leto se je obrambno ministrstvo zanašalo le na ameriško in romunsko pomoč.¹²⁸

Načrtovana reorganizacija gruzinskega obrambnega ministrstva naj bi v prvi vrsti ločila funkcije ministrstva in Generalštaba. Slednji naj bi bil tako odgovoren za načrtovanje in vodenje OS, ministrstvo pa naj bi bilo pristojno za nadzor nad OS ter za vprašanja povezana z obrambo. Načrt predvideva civilnega obrambnega ministra ter zmanjšanje števila njegovih namestnikov iz šestih na samo dva – eden bi deloval kot parlamentarni sekretar, drugi bi nadzoroval financiranje in opremljanje. Prav tako naj bi se razdelile tudi obveščevalne službe. Obveščevalna služba obrambnega ministrstva naj bi bila odgovorna za strateško obveščevalno dejavnost (ocena političnega okolja, morebitnih groženj ter oblikovanje posameznih scenarijev v primeru konfliktov), obveščevalna služba Generalštaba pa za izvidovanje bojišča. V okviru ministrstva naj bi ostale vojaške inšpekcije in skupine za posebne operacije, prav tako pa tudi dejavnosti s področja zakonodaje, odnosov z javnostmi in mednarodno vojaško sodelovanje. Pri reformi OS je Gruziji pomoč ponudil ISAB,¹²⁹ katerega predloge je poskušala Gruzija bolj ali manj upoštevati in uresničevati, vendar so le-to ovirali visoki uradniki. Belo knjigo so sprejeli šele leta 2002, leta 2000 so tako izvedli le preoblikovanje Narodne garde, ki je pridobila status oddelka znotraj obrambnega ministrstva, zadolžena pa je izvajanje kriznih operacij (Military Chronicle Press Report, 2000).

8.4 CIVILNI NADZOR NAD OS

Civilni nadzor nad OS je eden od kazalcev demokratične ureditve tako države kot tudi njenih OS oz. obrambnega sistema. Odsotnost civilnega nadzora je v Gruziji prispevala k kršenju pravic pripadnikov, korupciji ter nezaintersiranosti javnosti za te težave. Problem predstavljajo tudi civilno-vojaški odnosi, saj so gruzinske vojaške in paravojaške sile velikokrat posegle v politiko, pogosto na neustaven in nezakonit

---

¹²⁸ ZDA so za nabornike zagotovile 3.000, Romunija pa 10.000 uniform (Military Chronicle Press Report, 2000).

¹²⁹ ISAB – International Security Advisory Board. Odbor deluje v Gruziji od leta 1997; vodi ga angleški general Garry Johnson, njegova glavna naloga pa je aktivna pomoč gruzinski vladi na področju varnostnih reform in izdelavi nacionalnovarnostne strategije. Skupina je pomagala pri oblikovanju leta 2002 sprejete Bele knjige (Osidge in Haindrava, 2003).

način. Ta poseganja v civilno sfero so bila v glavnem posledica slabih razmer v OS (pripadniki so bili brez plač po več mesecev, kar je vodilo v kriminal, korupcijo in zlorabo oblasti, obenem pa sta bili disciplina in profesionalizem na izredno nizki ravni) (Darchiashvili, 2000b). Na civilno-vojaške odnose najslabše vpliva situacija, ko funkcije visokih političnih teles niso natančno določene in razmejene in ko si želi vlada podrediti vojsko za zadovoljevanje lastnih interesov (Darchiashvili, 2003: 116).

Na razvoj civilno-vojaških odnosov je v Gruziji vplivalo veliko dejavnikov (v prvi vrsti so bili Gruzinci nepripravljeni na prehodno obdobje in s tem na demokratizacijo države; v tem obdobju vladi ni uspelo demokratizirati niti lastnega vodenja). Demokratičen in učinkovit varnostni sistem preprečuje korupcijo in organiziran kriminal ter zagotavlja varnost lastnih državljanov. Prav zaradi tega je torej demokratizacija postala pomembna naloga za gruzinsko vlado že v času Ševardnadzeja. Kot na drugih področjih je bila tudi tu dobrodošla pomoč Zahoda. Po eni strani je bila pomoč usmerjena v oblikovanje demokratične zakonodaje, po drugi strani pa v izboljšanje stopnje profesionalnosti v gruzinski vojski (predvsem preko PzM) (Patariaia, 2002: 1-2).

Med leti 1995-2002 je bilo v Gruziji sprejetih več zakonov, ki pooblašajo parlament za nadzor nad obrambnimi in varnostnimi strukturami.¹³⁰ Predstavljajo osnovo za oblikovanje mehanizmov za oblikovanje demokratičnega nadzora, izboljšanja civilno-vojaških odnosov in preglednosti teh struktur. Glavni problem teh zakonov je, da so preveč splošni in zato odprti za različne interpretacije (Patariaia, 2002: 4).

Instituciji civilnega nadzora nad OS sta (bili) dve: vojaški inšpektorat (odgovoren predsedniku) in Državna revizijska zbornica. Slednja je zadolžena za preverjanje knjig na MO, medtem ko je inšpektorat zadolžen za preverjanje bojne pripravljenosti OS (Patariaia, 2002: 11).

Danes predstavlja civilni nadzor tudi nevladna organizacija Pravičnost in svoboda, ki so jo ustanovili nekdanji vojaški častniki. Organizacija nudi tudi pravno pomoč in zastopanje za nabornike, vojake in njihove družine. Z lobiranjem poskušajo prepričati parlament v sprejetje zakonodaje, ki bi omogočila izboljšanje stanja¹³¹ v

---

¹³⁰ Zakon o obrambi, Zakon o parlamentarnih odborih, Zakon o proračunski odgovornosti, Zakon o parlamentarni preiskovalni komisiji, idr. (Patariaia, 2002: 4).

¹³¹ Glede na prej navedeno, bi bilo nujneje prepričati pristojne institucije v izvajanje sprejete zakonodaje.

vojski. Pomembno vlogo imajo tudi pri ozaveščanju vojakov in nabornikov o njihovih pravnih pravicah ter pri seznanjanju javnosti o problemih v vojski.

8.5 MEDNARODNO SODELOVANJE

Od osamosvojitve je Gruzija ustvarjala osnovo za sodelovanje na obrambnem in varnostnem področju z več kot dvajsetimi državami. Z bilateralnimi sporazumi je omogočila jezikovno izobraževanje in usposabljanje svojih vojakov in častnikov v ZDA, Nemčiji, Franciji, Veliki Britaniji, na Češkem, Madžarskem ter v Grčiji. Posebej intenzivno pa je postalo sodelovanje s Turčijo in Ukrajino (Osidze in Haindrava, 2003).

Sodelovanje v Natovi pobudi Partnerstvo za mir (Gruzija je k PzM pristopila leta 1994)¹³² je Gruziji omogočilo vzpostavljanje neposrednih stikov s članicami ter sodelovanje v skupnih nalogah (ibidem.). Gruzinski prispevek v PzM so njeni mirovniki v okviru turškega bataljona in nemško-italijanske brigade, oddelek inženircev, vojaško vadbišče, 2 letališči (Kopitnari in Marneuli) ter vojaško пристanišče (Poti) (Cornell in dr. 2004: 75).¹³³ Prav približevanje in vključitev v zvezo Nato predstavlja za Gruzijo najpomembnejši zunanjepolitični in varnostni cilj, saj je to zavezništvo mišljeno kot edina organizacija, ki lahko zagotavlja stabilnost in demokracijo. Gruzija je že večkrat izpostavila odsotnost jasne vizije Nata glede Kavkaza in Gruzije same. Obenem pa je jasno, da mirna in stabilna Evropa ni mogoča brez stabilne in varne njene jugovzhodne meje, torej Kavkaza. Trud, ki ga Gruzija vlaga v doseg Natovih standardov, pozitivno vpliva tudi na njene vojaške,

---

¹³² Namen partnerstva je izboljšati stabilnost in varnost v vsej Evropi, usmerjen pa je predvsem na obrambno sodelovanje, vendar pa presega dialog in sodelovanje. Pomaga pri krepitvi stabilnosti, zmanjševanju groženj miru ter izgradnji trdnejših varnostnih odnosov, ki temeljijo na praktičnem sodelovanju in zavezanosti demokratičnim načelom, na katerih temelji zavezništvo. Cilji PzM so: izboljšanje preglednosti v procesu načrtovanja in oblikovanja proračuna za nacionalno obrambo; zagotavljanje demokratičnega nadzora nad obrambnimi silami; vzdrževanje zmogljivosti in pripravljenosti, ki omogoča sodelovanje v operacijah pod okriljem ZN in/ali operacijah, za katere nosi odgovornost OVSE; razvoj vojaškega sodelovanja z Natom zaradi skupnega načrtovanja, usposabljanja in izvajanja vaj ter zaradi krepitve sposobnosti držav udeleženk PzM, da sodelujejo v nalogah s področja mirovnega posredovanja, iskanja in reševanja, humanitarnih operacij ter v drugih nalogah, o katerih se države med seboj dogovorijo; dolgoročen razvoj sil, ki bodo sposobne učinkoviteje delovati skupaj s silami članic zavezništva (Priročnik o zvezi Nato, 2001: 67-68).

¹³³ Z ameriško in turško pomočjo je bilo leta 2003 vadbišče v Vazianiju obnovljeno v skladu z zahodnimi standardi, kar je Gruziji omogočilo gostitev dveh večnacionalnih vojaških vaj leta 2003 in 2004 (Cornell in dr. 2004: 75).

politične, gospodarske in družbene reforme. Začetek Individualnega načrta za članstvo¹³⁴ pa pomeni prvi korak k morebitni vključitvi Gruzije v Nato (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003).

Priključitev k Natu je predstavljala zunanjepolitični cilj že v času Ševardnadzeja. Sam je sredi marca 1999 sicer govoril, da je o vstopu Gruzije v Nato še prezgodaj govoriti, saj bi pred tem morali spremeniti odnose z Rusijo, vendar pa je že oktobra istega leta, po vrhu Nata v Washingtonu, izjavil, da si bo Gruzija aktivno prizadevala za povabilo v zavezništvo (Georgia – The Crisis of November 2003). Željo po članstvu je gruzinsko vodstvo ponovilo na vrhu Nata v Pragi konec leta 2003 (Sub-committee on Central and Eastern Europe, 2003). Za povabilo v Nato pa bo gruzinska vlada, kljub neomajni podpori ZDA pri njihovem napadu na Irak, morala še precej storiti, predvsem za približanje Natovim standardom. Gruzinski parlament je 21. marca 2001 ratificiral dolgo pričakovani vojaški sporazum z ZDA, ki predstavlja okvir delovanja ameriških vojaških svetovalcev v Gruziji. Septembra 2002 pa je gruzinski parlament sprejel resolucijo, ki je osnovala »Državni program integracije Gruzije v evroatlantske povezave«, ¹³⁵ poleg tega je ministrstvo za obrambo ustanovilo oddelek za integracijo v Nato, katerega naloga je izvesti potrebne vojaške ukrepe, potrebne za članstvo (Miller, 2003). Konec oktobra 2004 pa je Gruzija začela z Individualnim akcijskim načrtom za članstvo v Natu (Gularidze, 2004b).

Politično zanimanje EU za južnokavkaško regijo je bilo v primerjavi z ostalimi mednarodnimi organizacijami ali posameznimi državami majhno, saj se je osredotočila na programe pomoči. EU se s konfliktnimi razmerami do sedaj ni veliko ukvarjala, saj je Južni Kavkaz dovolj daleč, da je nemirno stanje ne prizadene neposredno, po drugi strani pa bo dogajanje na tem področju s približevanjem teh držav Zahodu vse bolj zadevalo tudi EU. ¹³⁶

---

¹³⁴ Individual Partnership Plan (IPP).

¹³⁵ State Program of Euro-Atlantic Integration of Georgia.

¹³⁶ Za EU je to področje postalo zanimivo tudi kot alternativa ruski oskrbi evropskih držav s plinom. Posamezne države kupujejo od 22 % (Francija), do skoraj 40% (Nemčija), 60 % (Turčija), 79 % (Češka) in 100 % (Slovaška) ruskega plina (Tsereteli, 2005).

9. SKLEP

Vsak prehod je težak. Spremembe, ki jih doživljajo novonastale države, so odvisne od dediščine preteklih razmer. Gruzija ni nobena izjema. Po sedemdesetletni sovjetski oblasti je v začetku devetdesetih let 20. stoletja ponovno pridobila svojo samostojnost, ki jo je sicer za kratek čas okusila v začetku stoletja. Na sam proces oblikovanja lastne države je bila Gruzija slabo pripravljena.

Hipoteza, ki je vodila moje diplomsko delo je, da »Gruzija ni sposobna oblikovati učinkovitega nacionalnovarnostnega/obrambnega sistema, ki bi bil sposoben izvajati pričakovane in zastavljene naloge, čeprav (ne)varnostni položaj države to zahteva«.

Gruzija je bila vpletena v državljansko vojno, prej kot je lahko naredila prvi korak v samostojnost. Slabe izkušnje iz sovjetske vojske oz. pomanjkanje le-teh je pomenilo le novo oviro na poti oblikovanja lastne vojske. Poleg pomanjkanja človeških virov, sta prehod oteževala slab notranjepolitični in gospodarski položaj. Z večjim številom paravojaških sil in težavami pri oblikovanju nacionalne vojske je Ševardnadzejeva vlada odpovedala pri temelju Webrove definicije suverenosti, ki predvideva monopol nad legitimno uporabo sile. V prvem desetletju obstoja se Gruziji ni uspelo izogniti energetske krizi, kar je skoraj uničilo njeno gospodarstvo, zato si je bila po osamosvojitvi prisiljena pridobiti tujo zaščito in pomoč. Razvidno je, da Gruzija brez tujih vlagateljev in mednarodne pomoči s strani mednarodnih finančnih organizacij ne bi uspela (in še vedno ni sposobna) preživeti. Razmere v državi so dodatno oteževali organiziran kriminal, korupcija v najvišjih političnih krogih, velika nezaposlenost ter nerazvit davčni sistem. Odpravljanje korupcije je, poleg poskusa ponovne vzpostavitve ozemeljske celovitosti, predstavljalo eno glavnih začetnih nalog Sakašvilijevega predsedniškega mandata.

Gruzinski separatistični regiji sta ob zamenjavi oblasti jeseni 2003 jasno pokazali, da štejeta Rusijo za zaščitnico svojih interesov, slednja pa jima na najpomembnejših področjih (ne)prikrito nudi pomoč. Konflikti v teh regijah še zdaleč niso rešeni, ampak so »zamrznjeni«. Prizadevanje mednarodnih organizacij ne more pospešiti politične volje za razrešitev sporov. Dovolj usposobljena gruzinska vojska bi lahko ostro nastopila proti separatistom, po drugi strani pa ravno notranji nemiri predstavljajo težavo pri oblikovanju učinkovitih OS.

Geografski položaj Gruzije je vplival na to, da je postala tranzitna država med Zahodom in Srednjo Azijo ter Azerbajdžanom, ki je bogat z naravnimi viri. Obenem je njen položaj sam povzročil porast zanimanja velesil za to območje. (Ne)varnostni položaj celotnega Južnega Kavkaza ne ogroža le tamkajšnjih držav, ampak postaja grožnja evroatlantskim interesom. Za južnokavkaške države je značilno, da različno zaznavajo in ocenjujejo grožnje, kar je predpogoj njihovih različnih in včasih celo nasprotujočih si zunanjih in varnostnih politik. Države niso oblikovale skupnih regionalnih politik, deloma zaradi zgodovinskih izkušenj, deloma zaradi bilateralnih odnosov. Tako je vsaka država posebej definirala nacionalne interese, ne da bi pri tem pomislila, kakšen učinek ima to na njihove sosede. Ta pristop ničelne vsote je ustvaril ugodne pogoje za povečanje vpliva velesil (Cornell, 2005: 54).

Najbolj zapleten in celo ambivalenten odnos pa ima Gruzija z Rusijo. Nadzor nad gruzinskimi mejami je bil pogosto vzrok sporov s sosedo; predvsem po drugi čečenski vojni, ko je Rusija večkrat obtožila Gruzijo, da le-ta ne more oz. noče zaustaviti niti tihotapljenja orožja in drog niti ne prehoda teroristov. (Ne)učinkovit nadzor nad mejo pa ni bil edina težava, ki se je pojavljala v odnosih med sosedama. Za Gruzince je bilo najbolj moteče bolj ali manj prikrito rusko podpiranje Abhazije in Južne Osetije ter ruska vojaška prisotnost v vojaških oporiščih. Njeni vojaki v Gruziji so Rusiji omogočali obdržati vsaj nekaj vpliva v »bližnji tujini«, kljub vedno bolj intenzivnemu obračanju Gruzije proti Zahodu, saj sta postala EU in ZDA gruzinska zunanjepolitična prioriteta. V letih, ko so bili ruski poveljniki stacionirani v Gruziji, so prišli v ospredje njihovi lokalni interesi in odnosi, ki so vplivali na njihovo delovanje. Poleg tega je prihajalo do rekrutacije lokalnega prebivalstva v vojaške enote in mejne enote, kar je povzročilo veliko zmanjšanje »ruskosti« teh sil (Herzig, 1999: 48). Po intenzivnem gruzinskem političnem pritisku, so letos poleti Rusi začeli z umikom preostalih dveh oporišč.

Analiza dosedanjega preoblikovanja gruzinskega obrambnega in varnostnega sistema pokaže, da je v tem procesu odigralo veliko vlogo tesno sodelovanje z evropskimi in evroatlantskimi varnostnimi in političnimi institucijami. Pomoč se je odražala tako na vojaško-tehničnem kot tudi na področju razvoja demokratičnih civilno-vojaških odnosov. Precej pomembno je bilo tudi sodelovanje v Natovem Partnerstvu za mir ter bilateralno sodelovanje s posameznimi članicami zavezništva.

S pomočjo zahodnih strokovnjakov in svetovalcev na področju preoblikovanja OS, je Gruziji uspelo določiti funkcije, strukturo in velikost OS v skladu s standardi

Zahoda in narediti prve korake v smeri povezovanja potreb z razpoložljivimi sredstvi.

Trenutno predstavlja izoblikovanje varnostne strategije pomembnejšo nalogo za Gruzijo v primerjavi z drugimi državami. Nenazadnje je Gruzija šele v zadnjih nekaj letih jasno poudarjala, da je njen cilj vključitev v evroatlantske povezave, predvsem v zvezo Nato. Jasna in trdna varnostna strategija bi pospešila reforme potrebne za doseg Natovih standardov, obenem pa bi mednarodni skupnosti jasno pokazala, kam želi Gruzija.

Veliko dejavnikov potrjuje mojo hipotezo o nesposobnosti Gruzije za oblikovanje učinkovitega nacionalnovarnostnega oz. obrambnega sistema, vseeno pa bi bilo nepošteno, če bi razloge za to pripisali le Gruziji sami.

10. VIRI IN LITERATURA

Knjige, zborniki, članki:

1. (2001) Priročnik o zvezi NATO. Bruselj: Office of Information and Press.
2. Anžič, Andrej (1997) Varnostni sistem republike Slovenije. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije.
3. Baev, Pavel K. (1994) Russia's strategic view: reduced threats, diminished capabilities. *Jane's Intelligence Review*, vol. 6, No. 11, 8-9.
4. Baev, Pavel K. (2005) »Russia Punishes the Osce – And Puts Pressure on Georgia«. V *Central Asia – Caucasus Analyst*, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=3038 (1.8.2003).
5. Baran, Zeyno (2002a) United States will help Georgia fight terrorism and strengthen internally, http://csis.org/ruseura/georgia/gaupdate_0203.htm (11.3.2004).
6. Baran, Zeyno (2002b) »Georgian-Russian tension on the rise«, http://csis.org/ruseura/georgia/gaupdate_0208.htm (11.3.2004).
7. Billingsley, Dodge (2001) Security deteriorates along Abkhazia-Georgia ceasefire line. *Jane's Intelligence Review*, vol. 13, No. 09, 18-20.
8. Bučar, Bojko, Zlatko Šabič in Milan Brglez v sodelovanju z Moniko Kalin-Golob (2002) Navodila za pisanje: seminarske naloge in diplomska dela, II. izdaja. Ljubljana: FDV.
9. Cheterian, Vicken (2003) Central Asia: America's rear base, *Le Monde Diplomatique*, februar, <http://mondediplo.com/2003/02/05oil> (7.3.2005).
10. Cornell, Svante E. (2005) »Security Threats and Challenges in the Caucasus after 9/11«. V Cohen, Ariel ur. *Eurasia in Balance: The U.S. and the Regional Power Shift*, 43-68. Ashagate; dostopno na: http://www.silkroadstudies.org/docs/publications/2005/Cohen_Book.pdf (19.8.2005).
11. Cornell, Svante E., Roger N. McDermott, William D. O'Malley, Vladimir Socor in S. Frederick Starr (2004) *Regional Security in the South Caucasus: The Role of NATO*. Washington DC: Central Asia-Caucasus Institute, dostopno na: <http://www.silkroadstudies.org/docs/publications/2004/nato.pdf> (19.8.2005).

12. Čibej, Boris (2002a) Protiterorizem po gruzinsko. Delo, 22.7.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=4b1c3a47605ed6cb8cb972ce1b9614cb04&source=Delo (20.1.2005).
13. Čibej, Boris (2002b) Pankisi, soteska sovraštva in vojne. Delo, 17.9.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=2b4a6d716b6a7b13a879096d8bc1519c04&source=Delo (20.1.2005).
14. Čibej, Boris (2002c) Začela se je velika kaspjska naftna igra. Delo, 5.10.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=f177dba94f1f432df1b88c9997b63db304&source=Delo (20.1.2005).
15. Čibej, Boris (2002d) Pomiritev med Rusijo in Gruzijo. Delo, 8.10.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=c175c7beda4604249fccccf6eb5af91e04&source=Delo (20.1.2005).
16. Čibej, Boris (2003) Naj cveti sto narodov. Delo, 15.2.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=4c91b8076e5f9563735f14dbcca11d7604&source=Sobotna+priloga (23.2.2005).
17. Čibej, Boris (2004a) Hladni mir med strateškima partnerjema. Delo, 8.1.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=92f1ff32c2dd3b946026f983d2f6cc1004&source=Delo (20.1.2005).
18. Čibej, Boris (2004b) Diplomatska vojna za ruska oporišča. Delo, 16.1.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=dfb6817e2970d44cf284318aeec1f804&source=Delo (20.1.2005).
19. Čibej, Boris (2004c) Tekma za vpliv v Gruziji. Delo, 27.1.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=f9104e8b702793683f72b9ff7444e82e04&source=Delo (20.1.2005).
20. Čibej, Boris (2004d) Vroče ob Črnem morju. Delo, 16. 3.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=f32efd7d8a5f829bdea4cc8c8a9a812904&source=Delo (20.1.2005).
21. Čibej, Boris (2004e) Umiritev ob Črnem morju. Delo, 19. 3.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=23c8b4a2c595295b2494c5e0df3349eb04&source=Delo (20.1.2005).
22. Čibej, Boris (2004f) Nova revolucija vrtnic. Delo, 6.5.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=5ab44720feb3666b236de1ea6c28846e04&source=Delo (20.1.2005).

23. Čibej, Boris (2004g) Razburkano dogajanje ob Črnem morju. Delo, 6.5.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=cdc9d1378ac45c62dd8cfb655225d39104&source=Delo (20.1.2005).
24. Čibej, Boris (2004h) »Abhazijci nismo Gruzinci, mi ne streljamo le v zrak«. Delo, 7.5.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=eдебd7848f967f31e1bb517e3cd2da3404&source=Delo (20.1.2005).
25. Čibej, Boris (2004i) Južnokavkaška kuhinja. Delo, 9.7.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=154ed0e328b8448e0539b097da15d36304&source=Delo (20.1.2005).
26. Čibej, Boris (2004j) Orožje je utihnilo, besedna vojna še traja. Delo, 27. 8.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=e63854bf5d36c0a66eee31258016633304&source=Delo (20.1.2005).
27. Čibej, Boris (2005a) Usodna iranska plinska peč. Delo, 4.2.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=1093eb091e1016982aefd54a3534ece804&source=Delo (23.2.2005).
28. Čibej, Boris (2005b) Zadnji branilci sovjetskega ozemlja. Delo, 12.3.,
http://delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=081c148f5d269f74bd50d02297e9827d04&source=Delo (23.5.2005).
29. Darchiashvili, David (2000a) »Trends of Strategic Thinking in Georgia«. V Bertsch, Gary K., Cassady Craft, Scott A. Jones in Michael Beck ur. Crossroads and Conflict: Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia, 66-74. New York: Routledge.
30. Darchiashvili, David (2000b) »Some Considerations About The Role Of The Georgian Armed Forces In Post-Shevardnadze Georgian Policy«. V The Army and Society in Georgia, November-December 2000,
http://www.cipdd.org/cipdd/_a&s/a&s2000/m1100.htm (20.6.2005).
31. Darchiashvili, David (2003) »Georgian security problems and policies«. V Lynch, Dov (ur.) The South Caucasus: a challenge for the EU, 107-127. Pariz: Chaillot papers, EU Institute for Security Studies, <http://www.iss-eu.org/chaillot/chai65e.pdf> (19.8.2005).
32. Devdariani, Jaba (2005) »Georgia's Diplomatic Offensive Probes Moscow's Real Intensions on Bases«. V Central Asia – Caucasus Analyst,
http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=3160 (12.5.2005).

33. Freizer, Sabine (2005) »Georgia's Constitutional Amendments: A Setback For Democratization?«. V Central Asia – Caucasus Analyst, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=2111 (22.8.2005).
34. Galeotti, Mark (2002) Russia and Georgia at odds over the Pankisi. Jane's Intelligence Review, vol. 14, No. 10, 50-51.
35. Gegeshidze, Mikha (2001). V Central Asia - Caucasus Analyst, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=98 (12.5.2005).
36. Godina, Klementina (2002) Teroristični napadi na diplomatske predstavnike, prostore misij ter prevozna sredstva. Ljubljana: FDV, diplomsko delo.
37. Golob, Matjaž (2001) Analiza delovanja obveščevalnih sistemov ZDA, Velike Britanije in Rusije. Ljubljana: FDV, diplomsko delo.
38. Grah, Matija (2005) Bo Evropska unija rešila proračun Ovseja?. Delo, 15.1., http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=67b8c9107d2d59ec674a5d8c225edc2e04&source=Delo (20.1.2005).
39. Grizold, Anton (1992) »Oblikovanje slovenske nacionalne varnosti«. V Anton Grizold ur. Razpotja nacionalne varnosti, 59-93. Ljubljana: FDV.
40. Grizold, Anton (1998) »Institucionalizacija zagotavljanja mednarodne varnosti«. V Anton Grizold, ur. Perspektive sodobne varnosti. Ljubljana: FDV.
41. Grizold, Anton (1999) Obrambni sistem Republike Slovenije, 2-15. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
42. Grizold, Anton in Bogomil Ferfila (2000) Varnostne politike velesil. Ljubljana: FDV.
43. Gularidze, Tea (2003) GTEP Extended. 26.10., <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=5294> (22.8.2005).
44. Gularidze, Tea (2004a) U.S. Boosts Military Cooperation with Georgia. 29.9., <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=7933> (22.8.2005).
45. Gularidze, Tea (2004b) Defense Minister Comments on Reforms, IPAP, U.S. Military Aid. 5.11., <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=8274> (22.8.2005).
46. Hahonina, Ksenja (2003) Žametna revolucija? Kralj je mrtev! Naj živi kralj?. Mladina, 1.12., http://www.mladina.si/teknik/200348/clanek/sve--gruzija-ksenja_hahonina/ (23.2.2004).
47. Hakobyan, Grigor (2005) »Demonstration In Javakheti Marks Increased Tensions In Armenian Populated Regions Of Georgia«. V Central Asia –

- Caucasus Analyst, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=3198 (1.8.2005).
48. Herzig, Edmund (1999) *The New Caucasus: Armenia, Azerbaijan and Georgia*. London: Royal Institute of International Affairs.
49. Hočevar, Barbara (2005) *Vrtnice še niso izboljšale življenja*. Delo, 8.4., http://delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=a4fac024e018553b800f81e9ff3bf71804&source=Delo (23.5.2005).
50. *International Military and Defense Encyclopedia, Volume C – F* (1993), ur. Trevor N. Dupuy. New York: Brassey's.
51. *International Military and Defense Encyclopedia, Volume P –S* (1993), ur. Trevor N. Dupuy. New York: Brassey's.
52. *Jane's Sentinel security assessment – Russia and the CIS, July – December 1999*. Surrey: Jane's Information Group Limited.
53. Jibladze, Kakha (2005a) »In Spite of Criticism, Georgian Military Reforms Prove Successful«. V *Central Asia – Caucasus Analyst*, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=3081 (1.8.2005).
54. Jibladze, Kakha (2005b) »Human Rights In Georgia: Problems Remain«. V *Central Asia – Caucasus Analyst*, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=3123 (1.8.2005).
55. Jones, Scott A. (2000) »Turkish Strategic Interests in the Transcaucasus«. V Bertsch, Gary K., Cassady Craft, Scott A. Jones in Michael Beck ur. *Crossroads and Conflict: Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia*, 55-74. New York: Routledge.
56. Larsson, Robert L. (2003) »Georgia' Missing Security Compass«. V *Central Asia – Caucasus Analyst*, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=1537 (12.5.2005).
57. Larsson, Robert L. (2005) »Georgia's Cabinet Carousel: What Goes Around Comes Around«. V *Central Asia – Caucasus Analyst*, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=2953 (1.8.2005).
58. Liklikadze, Koba (2000) »The Lack Of Security And The Light-Hearted Government«. V *The Army and Society in Georgia, November-December 2000*, http://www.cipdd.org/cipdd/_a&s/a&s2000/m1100.htm (20.6.2005).

59. MacFarlane, S. Neil (2004) »The Caucasus and Central Asia: Towards a non-strategy«. V Roland Dannreuther (ur.) European Union Foreign and Security Policy, 118-134. London: Routledge.
60. Matveeva, Anna (2001) Russia's pull drags Javakheti away from Georgia's orbit. Jane's Intelligence Review, vol. 13, No. 07, 27-28.
61. Matveeva, Anna (2003) Russia and USA increase their influence in Georgia. Jane's Intelligence Review, vol. 15, No. 05, 42-45.
62. Military Chronicle Georgian press reports. V The Army and Society in Georgia, November-December 2000, http://www.cipdd.org/cipdd/_a&s/a&s2000/m1100.htm (20.6.2005).
63. Miller, Eric A. (2003) »Georgia sets its sights on Nato«. V Central Asia – Caucasus Analyst, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=1346 (12.5.2005).
64. Natek, Karel in Marjeta Natek (2000) Države sveta 2000. Ljubljana: Mladinska knjiga.
65. Nodia, Ghia (2000) »A Cycle of Instability in Georgia: New Troubles and Old Problems«. V Bertsch, Gary K., Cassady Craft, Scott A. Jones in Michael Beck ur. Crossroads and Conflict: Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia, 188-203. New York: Routledge.
66. Nuriyev, El Khan E. (2000) »Conflicts, Caspian Oil and NATO«. V Bertsch, Gary K., Cassady Craft, Scott A. Jones in Michael Beck ur. Crossroads and Conflict: Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia, 140-151. New York: Routledge.
67. Odom, William E. (1998) The Collapse of the Soviet Military. New Haven, London: Yale University Press.
68. Osidze, Archil in Ivlian Haindrava (2003) »Civil-Military and Inter-Agency Cooperation in the Security Sector in Georgia. V Fluri, Philipp in Velizar Shalamanov (ur.) Security Sector Reform: Does it Work? Problems of Inter-Agency Cooperation in the Security Sector. Sofia: CorectA, dostopno na: http://www.dcaf.ch/publicationse-publicationsSSR_book8.Oside_Haindrava.pdf (20.6.2005).
69. Patariaia, Tamara (2002): Civilians in National Security Structures. Ženeva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces,

- http://www.dcaf.ch/news/Civilian%20Expert_Gev_041102/Pataraiia.pdf
(20.6.2005).
70. Salukvadze, Khatuna (2002) »The US on the »Silk Road« of Expansion to Eurasia?«. V *Central Asia – Caucasus Analyst*,
http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=39 (12.5.2005).
71. SIPRI Yearbook 2004: Armaments, Disarmament and International Security.
New York: Oxford University Press.
72. Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000). Ljubljana: DZS.
73. Soban, Branko (2002) Moskva izjemno negativno vpliva na odnose na Kavkazu. *Delo*, 18.10.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=acfc0896834a8f62025a35d10468f57504&source=Delo (20.1.2005).
74. Soban, Branko (2003) Velesila z energetskega omrežjem tretjega sveta. *Delo*, 22.8.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=499c2d1c213b28311edc0e16dc147ab504&source=Delo (21.1.2005).
75. Soban, Branko (2004a) Tbilisi med ZDA in Rusijo. *Delo*, 12.2.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=38480022aa46d0f2010671eedb636e104&source=Delo (20.1.2005).
76. Soban, Branko (2004b) Kavkaška dvojna merila. *Delo*, 12.10.,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=8ec4ba7c216286cb3e08037da633ca6d04&source=Delo (20.1.2005).
77. Soban, Branko (2005) Saakašvili ponudil avtonomijo Južni Osetiji. *Delo*, 27.1.2005,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=4a8da2a5ebc11061122cbef0d68ea83e04&source=Delo (23.2.2005).
78. Srak, Vlado (1995) *Leksikon politike*. Maribor: Založba Obzorja.
79. Tatalović, Siniša (2002) *Izhodišča nacionalne varnosti Republike Hrvaške. Teorija in praksa*. Ljubljana: FDV, let. 39, št. 3, 467-477.
80. *The Military Balance 2004/2005*. International Institute for Strategic Studies. Oxford: Oxford University Press.
81. Tsereteli, Mamuka (2005) »Russian Economic Expansion in the Caucasus: A Challenge for Georgia«. V *Central Asia – Caucasus Analyst*,
http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=3118 (1.8.2005).

82. Valiyev, Anar in Valiyev Yusuf (2005) »Azerbaijan – Georgia relations put to the test«. V Central Asia – Caucasus Analyst, http://www.cacianalyst.org/view_article.php?articleid=29981 (12.5.2005).
83. Visits. Negotiations. Co-operation. V The Army and Society in Georgia, October 1998, http://www.cipdd.org/cipdd/_a&s/a&s1998/october.htm (20.6.2005).
84. Walker, Edward (2000) »No War, No Peace in the Caucasus: Contested Sovereignty in Chechnya, Abkhazia, and Karabakh«. V Bertsch, Gary K., Cassady Craft, Scott A. Jones in Michael Beck ur. Crossroads and Conflict: Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia, 152-187. New York: Routledge.
85. Woff, Richard (1996) The armed forces of Georgia – an update. Jane's Intelligence Review, vol. 8, No. 2, 69-70.

Internetni viri:

86. Advocates on behalf of Jews in Russia, Ukraine, the Baltic States and Eurasia. Georgia Country Page, <http://www.ncsj.org/Georgia.shtml#Economic>, (9.3.2004).
87. Agriculture in Georgia, <http://www.interfax.com/com?item=Geor&a=on&id=5046567> (9.3.2004).
88. Anchabadze, George (2005a) Georgia in 1921-1945, <http://www.parliament.ge/GENERAL/HISTORY/his12.html> (6.5.2005).
89. Anchabadze, George (2005b) Georgia in 1946-1992. Crisis of Soviet System. Decomposition of Soviet Union and Revival of Independence of Georgia, <http://www.parliament.ge/GENERAL/HISTORY/his13.html> (6.5.2005).
90. Commercial Overview of Georgia, <http://www.bisnis.doc.gov/bisnis/isa/010802GGCCO.htm> (21.2.2004).
91. Country Study: Georgia – The Russian Presence, [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+ge0087](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+ge0087) (10.5.2005).
92. Defense Link News, 5.12.2003: Rumsfeld Visits Georgia, Affirms U.S. Wish That Russia Honor Istanbul Accords, http://www.defenselink.mil/news/Dec2003/n12052003_200312053.html (24.5.2005).

93. Economic Information. Georgia,
<http://acad.bryant.edu/~ehu/h385nis/sisco/economic.html> (9.3.2004).
94. European Commission Pres Release, 16.5.2004,
http://europa.eu.int/comm/external_relations/georgia/intro/index.htm
(26.5.2005).
95. General Human Development Report – Georgia 1998. Chapter 3: Economy
and public spending, <http://www.undp.org.ge/nhdr/chpt3.htm> (21.2.2004).
96. Georgia and the World: A Vision and Strategy for the Future, 2000,
http://intranet.parliament.ge/parl_2004/committees_en/site_11/nato_vision.htm
(6.5.2005).
97. Georgia – Geography,
<http://www.parliament.ge/GENERAL/GEOGRAPHY/geograph.htm> (6.5.2005).
98. Georgia – UNOMIG – Mandate,
<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unomig/mandate.html> (25.4.2005).
99. Georgia "Train And Equip" Program Begins, 29.4.2002,
<http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2002/04/mil-020429-dod03.htm> (5.4.2004).
100. Georgia- Russia (1994), [http://lcweb2.loc.gov/cgi-
in/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+ge0084](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+ge0084) (23.5.2005).
101. Georgian History, [http://www.rzuser.uni-
heidelberg.de/~ci4/georgien/histiry/his4.html](http://www.rzuser.uni-heidelberg.de/~ci4/georgien/histiry/his4.html) (22.2.2004).
102. Georgia-Turkey (1994), [http://lcweb2.loc.gov/cgi-
bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+ge0085](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+ge0085) (23.5.2005).
103. Georgia – The Crisis of November 2003,
<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/georgia.htm> (5.4.2004).
104. Georgia-UNOMIG-Background,
<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unomig/background.html> (25.4.2005).
105. Georgia-UNOMIG-Facts and Figures,
<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unomig/facts.html> (25.4.2005).
106. Graham, James (2005a) Russia's Policy Towards Ethnic Conflict in
Independent Georgia, <http://www.historyorb.com/russia/georgia.shtml>
(26.4.2004).

107. Graham, James (2005b) Russia's Policy Towards Ethnic Conflict in Independent Georgia – part two,
<http://www.historyorb.com/russia/georgia2.shtml> (26.4.2004).
108. Gruzija – Geografija, prebivalstvo, 2004,
<http://travel.over.net/svet/drzave/splosno.php?id=133> (13.4.2004).
109. Gruzija ukrepa proti ruskim oporiščem. Delo, 16.5.2005,
http://delo.si/index.php?sv_path=41,396,62789 (23.5.2005).
110. Gruzija zahteva ruski umik iz Južne Osetije. Delo, 14.8. 2004,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=a4add1a95da975c000a46d5c386bc5cd04&source=Delo (20.1.2005).
111. Inogate Program, http://www.mfa.gov.yu/ForeignInvest/Inogate_e.htm
(10.4.2004).
112. Mikhail Saakashvili, 2004,
http://en.wikipedia.org/wiki/Mikhail_Saakashvili (6.4.2004).
113. Mission to Georgia, <http://www.osce.org/georgia/overview/> (8.3.2005).
114. Napetosti med Gruzijo in Adžarijo. Delo, 4.5. 2004,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=74bbd09247c814150cc1d378d6e6239404&source=Delo (20.1.2005).
115. OSCE Media Advisory, 27.6.2003: OSCE helps Georgian Border Guards to better patrol the border,
http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=3386 (8.3.2005).
116. OSCE Press Release, 15.3.2005: OSCE Chairman calls for non-violent resolution of Ajara situation,
http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=3930 (8.3.2005).
117. OSCE Press Release, 19.3.2004: OSCE Chairman welcomes agreement on Ajara situation in Georgia,
http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=3943 (8.3.2005).
118. OSCE Press Release, 2.12.2003: OSCE foreign ministers pledge immediate financial assistance for Georgian elections,
http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=3736 (8.3.2005).
119. OSCE Press Release, 2.2.2004: OSCE brokers funds to help rehabilitate the zone of the Georgian-Ossetian conflict,
http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=3836 (8.3.2005).

120. OSCE Press Release, 20.8.2004: OSCE Chairman urges demilitarisation of Georgian-Ossetian conflict, http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=4296 (8.3.2005).
121. OSCE Press Release, 21.12.2001: OSCE Georgia Mission and European Commission sign assistance agreement, http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=2231 (8.3.2005).
122. OSCE Press Release, 28.7.2004: OSCE special envoy calls on all parties to Georgian-Ossetian conflict to resume political dialogue, http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=4263 (8.3.2005).
123. OSCE Press Release, 29.7.2003: US grant helps Georgian Border Guards and OSCE to enhance co-operation in border monitoring, http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=3453 (8.3.2005).
124. OSCE Press Release, 30.7.2004: OSCE Chairman-in-Office deeply concerned over deterioration of situation in zone of Georgian-Ossetian conflict, http://www.osce.org/news/generate.php3?news_id=4270 (8.3.2005).
125. Perry-Castañeda Library Map Collection - Republic of Georgia Maps: http://www.lib.utexas.edu/maps/georgia_republic.html, 26.4.2004.
126. Rusija začela umik iz drugega oporišča v Gruziji. Delo, 6.8.2005, http://delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=929e6f749628fab907d26fcacd1c4c0004&source=Delo (12.8.2005).
127. Russia to withdraw Georgia troops. 30.5.2005, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4593661.stm> (12.8.2005).
128. Sub-committee on Central and Eastern Europe: Visit to Tbilisi, Georgia, 27-30. April 2003, <http://www.nato-pa.int/Default.asp?SHORTCUT=410> (20.6.2005).
129. The EU's relations with Eastern Europe & Central Asia: Overview, 2005, http://europa.eu.int/comm/external_relations/ceeca/ (1,8,2005).
130. The EU's relations with Georgia, http://europa.eu.int/comm/external_relations/georgia/intro/index.htm (26.5.2005).
131. The History of Georgia, <http://members.tripod.com/ggdavid/georgia/history.htm> (10.5.2005).
132. The OSCE Mission to Georgia, <http://www.osce.org/publications/survey/survey02.htm> (8.3.2005).

133. The President of Georgia - Mikheil Saakashvili, 2005,
http://www.parliament.ge/gov/bio_saakashvili_m_en.htm (20.7.2005).
134. The World factbook. Georgia,
<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/print/gg.html> (26.5.2005).
135. Uradno potrjena Ševardnadzejeva vlada. Delo, 21.11.2003,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=3f7253b4650624fb62b2f9ac7ae4ea8b04&source=Delo (20.1.2005).
136. U.S. Announces New Military Assistance Program for Georgia,
5.11.2004, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=8271> (22.8.2005).
137. ZDA dočakale naftovod do Mediterana. Delo, 25.5.2005,
http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,64890 (18.7.2005).
138. Zemljevid Gruzije, http://cooler.irk.ru:8101/lt/map_georgia.jpg
(20.5.2005).
139. Zemljevid Gruzije, <http://travel.over.net/svet/drzave/splosno.php?id=133>
(10.5.2005).

PRILOGA

